

LUẬT KHOA
— tạp chí

2024 NĂM CỦA NHỮNG NGƯỜI RA ĐI

Số tháng Mười Hai, 2024
26.12.2024

Tứ Trụ cũ:
Một người
mất, ba người
bị kỷ luật

Cấp tập
"tinh gọn
bộ máy"

Sài Gòn - 1974:
Mùa Giáng sinh
cuối cùng của
thời Việt Nam
Cộng hòa

LỜI TÒA SOẠN:

Chúc mừng năm mới 2025!

Quý độc giả thân mến,

Như bạn đã biết, xưa nay Luật Khoa tạp chí phát hành số báo tháng vào ngày thứ Năm *đầu tiên* của mỗi tháng. Kể từ số báo tháng Mười Hai này, chúng tôi đổi ngày phát hành sang ngày thứ Năm *cuối cùng* của mỗi tháng.

Lý do của việc này là để nội dung của số báo tháng nào thì phản ánh tình hình thời sự và những mối quan tâm của độc giả trong tháng đó.

Luật Khoa đang bước vào năm mới 2025 với một kế hoạch cách tân và những dự án thú vị. Chúng tôi rất nóng lòng chia sẻ những dự định này với quý độc giả trong những bài viết và số báo tới đây.

Kính chúc quý độc giả có một năm mới an lành và hạnh phúc!

Trân trọng,

Đội ngũ Luật Khoa tạp chí

Luật Khoa Tạp chí là một dự án của Sáng kiến Pháp lý Việt Nam (Legal Initiatives for Vietnam), một tổ chức phi lợi nhuận đăng ký ở California, Hoa Kỳ theo quy chế 501(c)(3).

Địa chỉ đăng ký tại Hoa Kỳ: 1520 E. Covell Suite B5 - 426, Davis, CA 95616.

Văn phòng chính: Đài Bắc, Đài Loan.

Tổng biên tập: Trịnh Hữu Long.
Ban biên tập: Trần Quỳnh Vi,
Phạm Đoan Trang.

Mọi thắc mắc, góp ý xin gửi về:
docgia@mail.luatkhoa.com

© Từ 2014

Luật Khoa Tạp chí
Số tháng Mười Hai, 2024
Phát hành ngày 26/12/2024.

Khổ báo in: 16cm (rộng) x 24cm (cao)

Phiên bản PDF và EPUB của Luật Khoa Tạp chí nằm trong các gói “Member” (\$2/tháng) và “Supporter” (\$5/tháng) trên www.luatkhoa.com.

Luật Khoa là tạp chí phi lợi nhuận. Toàn bộ doanh thu được tái đầu tư để phát triển tạp chí.

- 04** *Trịnh Hữu Long*
2024: Năm của những người ra đi
- 14** *Trọng Phụng - Lam Hồng*
Tử trụ cũ: Một người mất, ba người bị kỷ luật
- 20** *Trọng Phụng*
Chile trục xuất cận vệ của Chủ tịch nước Lương Cường vì cáo buộc lạm dụng tình dục
- 24** *Trọng Phụng - Lam Hồng*
Thích Minh Tuê và 3 bức tâm thư gây chú ý
- 30** *Trọng Phụng - Lam Hồng*
Cấp tập “tinh gọn bộ máy”
- 34** *Trọng Phụng - Lam Hồng*
Toàn cảnh vụ Dạ Thảo Phương tố Lương Ngọc Ân cưỡng hiếp
- 40** *Minh Nhật*
Nữ quyền, đa nguyên pháp luật và hiệp dân
- 46** *Trọng Phụng - Lam Hồng*
Truyền thông nhà nước và lệnh thiết quân luật ở Hàn Quốc
- 49** *Yên Khắc Chính*
Bốn yếu tố giúp Hàn Quốc đánh bại lá bài “thiết quân luật” của tổng thống
- 52** *Võ Văn Quân*
Sức bền của nền dân chủ: Nhìn bầu cử Hoa Kỳ và hy vọng ở Việt Nam
- 62** *Phạm Văn Luật*
Văn hoá châu Á có phù hợp với mô hình dân chủ tự do?
- 66** *Phạm Văn Luật*
Phủ Lâm - đảo lớn nhất ở Hoàng Sa - bây giờ ra sao?
- 72** *Phạm Văn Luật*
Đảo Tri Tôn - căn cứ viễn thám của Trung Quốc ở Hoàng Sa
- 75** *Phạm Văn Luật*
Kênh đào Phù Nam và quân cảng Ream: Gọng kềm Trung Quốc siết vùng phía Nam Việt Nam
- 78** *Phạm Văn Lũng*
Nền văn minh đường sắt cao tốc
- 82** *Lê Việt Hoa*
Xã hội dân sự và phát triển quốc gia - Kỳ 1: Vốn xã hội
- 85** *Lê Việt Hoa*
Xã hội dân sự và phát triển quốc gia - Kỳ 2: Hỗ trợ hay đối trọng với chính quyền?
- 88** *Lê Việt Hoa*
Giải oan cho “nhóm lợi ích”
- 92** *Lê Việt Hoa*
Các nhóm lợi ích hoạt động như thế nào?
- 94** *Lê Việt Hoa*
Nhóm lợi ích trong các chế độ độc tài vận hành ra sao?
- 98** *Trần Phương*
Sài Gòn - 1974: Mùa Giáng sinh cuối cùng của thời Việt Nam Cộng hòa
- 104** *Tín Fong*
Độc sách cùng Đoàn Trang
Độc “Giới tính hạng hai” của Simone de Beauvoir
- 107** *Hứa Y Định*
Độc sách cùng Đoàn Trang
Con tin của tin tức
- 110** *Bảo La*
Độc sách cùng Đoàn Trang
Hiểu thêm về thời Cải cách Ruộng đất qua “Lão Khố” của Tạ Duy Anh
- 112** *Bảo La*
Độc sách cùng Đoàn Trang
“Từ giờ thứ sáu đến giờ thứ chín” - vết thương sâu hoắm của chiến tranh
- 114** *Bảo La*
Độc sách cùng Đoàn Trang
Độc “Chốn vắng” của Dương Thu Hương
- 116** *Bảo La*
Độc sách cùng Đoàn Trang
“Độc đường” của Nguyễn Ngọc
- 118** *Bảo La*
Độc sách cùng Đoàn Trang
Hồ Liên và những suy ngẫm về Việt Nam Cộng hòa qua “Đi sứ ở Nam Việt”

10 nhân vật của năm.

2024 NĂM CỦA NHỮNG NGƯỜI RA ĐI

Trịnh Hữu Long

“Ra đi” có thể mang nhiều nghĩa trong tiếng Việt. Ra đi như Nguyễn Phú Trọng cũng là ra đi. Như Thích Minh Tuệ cũng là ra đi. Mà ước mơ của người trẻ như Chu Ngọc Quang Vinh cũng là ra đi.

Cuối năm 2024, hãy cùng Luật Khoa tạp chí điểm danh 10 nhân vật nổi bật nhất của năm.

1. THÍCH MINH TUỆ

Thích Minh Tuệ không phải là nhà sư duy nhất khiến chính quyền đau đầu, nhưng là nhà sư khiến chính quyền khó xử nhất. [1] Không sách vở nào chuẩn bị cho họ cách phải ứng xử ra sao với hiện tượng này.

Thích Minh Tuệ không phải là một nhà sư thuộc bất kỳ một giáo hội độc lập nào. Khác với Thích Quảng Độ, Thích Tuệ Sỹ của Giáo hội Phật giáo Việt Nam Thống nhất - vốn tuyên xưng là tổ chức Phật giáo nằm ngoài mọi sự chi phối của chính quyền và của Giáo hội Phật giáo Việt Nam, và cũng khác với Thích Nhất Hạnh của tăng đoàn Làng Mai, Thích Minh Tuệ chỉ có một mình và không chủ trương kêu gọi bất kỳ ai tham gia cùng mình. [2][3][4] Mỗi đe dọa mà Đảng Cộng sản Việt Nam e ngại nhất, là tính tổ chức, hoàn toàn không tồn tại trong trường hợp Thích Minh Tuệ.

Thích Minh Tuệ cũng không có gốc gác miền Nam. Ông là người Hà Tĩnh. Không ai tìm ra được mối liên hệ nào giữa ông với chế độ cũ hay với bất kỳ người Việt tị nạn nào sau chiến tranh.

Thích Minh Tuệ cũng không có tỳ vết gì về lý lịch. Ông từng là quân nhân. Ông từng là viên chức nhà nước. Ông từng là một trong số “họ”.

Đáng lý ra, chẳng có lý do gì để chính quyền phải đau đầu về Thích Minh Tuệ. Và thực ra, bản thân Thích Minh Tuệ chưa bao giờ là vấn đề.

Vấn đề nằm ở những người mến mộ ông.

Họ mến mộ ông vì ông đã tuyệt đối buông bỏ những dục vọng thường thấy ở con người. Ông không cần chùa, không cần ai cúng dường, không cần “livestream”, không cần bằng tiến sĩ luật, cũng không cần xá lợi tóc Phật ngo ngoe nào. Nói cho đúng thì mỗi ngày ông chỉ cần người ta bố thí cho vài chai nước và một bữa cơm chay.

Lòng mến mộ của đông đảo công chúng trước một nhà sư tu theo dòng Phật giáo nguyên thủy đã tạo ra một đám đông mà chính quyền không bao giờ mong muốn. Không một đảng Lê-nin-nít nào muốn thấy bất kỳ một đám đông nào không do họ tổ chức hay kiểm soát.

Thích Minh Tuệ nổi lên vào đầu năm thì cuối năm ông đã phải khăn gói lên đường rời quê hương, đi qua đường Lào để đến đất Phật bên Ấn Độ. [5]

Chẳng ai biết thực sự ông ra đi vì lý do gì.

Người ta chỉ biết một người tự do và lương thiện đã bỏ nước ra đi.

Sư Thích Minh Tuệ.
Ảnh: phanthien.com.

2. TÔ LÂM

Trong lịch sử gần 100 năm của Đảng Cộng sản Việt Nam, chưa bao giờ có người đứng đầu là cán bộ an ninh hay công an...

...cho đến khi Tô Lâm trở thành tổng bí thư ngày 3/8/2024.

Là con nhà nòi, Tô Lâm được đặt lên bệ phóng để đi xa hơn rất nhiều so với người cha Tô Quyền của mình - vốn chỉ làm đến chức cục trưởng Cục Trại giam của Bộ Công an. [6]

Tốt nghiệp trường Đại học An ninh Nhân dân năm 1979, Tô Lâm dành gần như toàn bộ sự nghiệp công an của mình trong ngành an ninh, chuyên trách bảo vệ chế độ. Hoan lộ của ông cất cánh vào năm 2016 khi ông trở thành bộ trưởng công an và là thanh gươm đắc lực trong công cuộc “đốt lò” của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, cho tới tận khi ông Trọng qua đời vào ngày 19/7/2024.

Tô Lâm đắc lực tới mức tên ông được réo lên như một trong những nhân vật chính bị cáo buộc bắt cóc Trịnh Xuân Thanh ở Berlin (Đức) vào năm 2017. Cơ quan điều tra Slovakia ban phát truy tố ông vào cuối

tháng Ba năm nay rồi hụp vào cuối tháng Năm, ít ngày sau khi ông được bầu làm chủ tịch nước ngày 22/5. [7]

Là người chiến thắng sau cùng trong cơn tạo loạn của Ba Đình, kế nhiệm vị tổng bí thư quyền lực nhất của Đảng Cộng sản sau thời Lê Duẩn, Tô Lâm cũng phải chia sẻ chiếc ghế chủ tịch nước cho Đại tướng quân đội Lương Cường, tái xác lập thể Tứ trụ truyền thống của đảng. [8]

Mặc dù vậy, Tổng Bí thư Tô Lâm vẫn thừa hưởng chiếc áo rộng rãi sau 12 năm Nguyễn Phú Trọng liên tục xé rào tạo tiền lệ mới. Giờ đây, nhà lãnh đạo đảng Tô Lâm đang hoang đi công cán nước ngoài mà vẫn được đối xử như nguyên thủ quốc gia. Ông chắc cũng không có gì phải e ngại cho lắm nếu muốn trở thành “trường hợp đặc biệt”.

Tô Lâm tranh thủ từng ngày để tạo dấu ấn riêng của mình. Trong khi vẫn dùng văn mẫu “đường lối của đảng” và “kế thừa” di sản của Nguyễn Phú Trọng trong các bài phát biểu, ông không ngần ngại hô hào tiến vào “kỷ nguyên mới” và quyết liệt tiến hành công cuộc “tinh gọn”. [9][10] Nếu thành công, Tô Lâm sẽ là người đầu tiên làm được cái việc dời non lấp biển này.

Một nhà lãnh đạo mới bao giờ cũng phải dành một khoảng thời gian để xác lập một trật tự quyền lực mới. Tô Lâm đang làm việc đó, và từ nay đến Đại hội Đảng Cộng sản lần thứ XIV (dự kiến vào đầu năm 2026) là khoảng thời gian quyết định.

Tổng Bí thư Tô Lâm.
Ảnh: thanhtra.com.vn.

3. NGUYỄN PHÚ TRỌNG

Sau những ngày quốc tang rình rang từ đời thực đến cõi mạng, không còn ai nhắc đến Nguyễn Phú Trọng nữa. [11] Cái chết của ông dường như đã mở ra những cánh cửa mà rất nhiều người đã thầm kín chờ đợi từ lâu.

Là tổng bí thư duy nhất nắm quyền tới ba nhiệm kỳ sau thời Lê Duẩn, tự tạo ra hàng loạt biệt lệ cho bản thân và trở thành một nhà độc tài cá nhân có ảnh hưởng khuynh loát, Nguyễn Phú Trọng có thể không mang tiếng tham nhũng tiền bạc nhưng chắc chắn là người tham nhũng quyền lực bậc nhất trong lịch sử của Đảng Cộng sản Việt Nam.

Tự tạo ra hình ảnh là người gác đèn tư tưởng cho đảng, ông cũng không ngần ngại xé bỏ Điều lệ Đảng để nắm quyền tới nhiệm kỳ thứ ba.

“Người cộng sản cuối cùng” đã đứng trên đảng cho đến hơi thở cuối cùng.

Nếu như cái chết của Tổng Bí thư Lê Duẩn vào năm 1986 đã cởi trói cho đảng tiến hành công cuộc Đổi mới, cái chết của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng dường như đã cởi trói lần hai cho đảng để cải cách một lần nữa. Có cải cách được hay không thì hậu xét, nhưng sau những lời ngợi ca và ủy mị người ta dành cho ông, hẳn không thiếu những tiếng thở dài nhẹ nhõm.

Cựu Tổng bí thư
Nguyễn Phú Trọng.
Ảnh: tuoitre.vn.

4. TRƯƠNG MỸ LAN

Thường dân có lẽ không bao giờ hiểu được chuyện gì đã xảy ra với vụ Trương Mỹ Lan/SCB/Vạn Thịnh Phát, bất kể vụ án đã đi hết phiên phúc thẩm với bản án tử hình. [12] Chỉ riêng việc hình dung độ lớn của khoản tiền sai phạm (415.000 tỷ đồng - khoảng 16 tỷ đô-la Mỹ) đã là quá sức với bất kỳ người Việt Nam nào, kể cả tỷ phú Phạm Nhật Vượng. Khoản tiền mà bà Lan phải bồi thường cho SCB còn khó hình dung hơn nữa: 677.000 tỷ đồng, tức khoảng 27 tỷ đô-la Mỹ.

Bà Trương Mỹ Lan.
Ảnh: cadn.com.vn

Do còn tới 440 mã tài sản trong tổng số hơn 1.000 mã tài sản của bà Lan chưa được định giá, cũng không ai biết tổng tài sản mà bà đang đứng tên sở hữu là bao nhiêu. Và cũng không ai hiểu bằng cách nào bà có thể chuyển tới 4,5 tỷ USD qua biên giới trong suốt nhiều năm trời. Ở một đất nước mà tổng sản phẩm nội địa (GDP) cả năm chỉ mới có hơn 400 tỷ USD thì đây đã là việc con voi chui lọt lỗ kim, chưa nói với việc dịch chuyển cả 16 tỷ đô-la qua lại trong một nền kinh tế bị kiểm soát chặt chẽ như Việt Nam.

5. HUY ĐỨC

Huy Đức bị bắt, không gian thảo luận chính trị nước ta thiếu một trong những tiếng nói có chất lượng nhất. [13]

Trong lịch sử Việt Nam sau năm 1975, Huy Đức đã ghi những dấu ấn đặc biệt của mình. Ông là một trong những nhà báo tài năng nhất, từng công tác ở những tờ báo có ảnh hưởng nhất (Tuổi Trẻ, Thời báo Kinh tế Sài Gòn, Sài Gòn Tiếp thị) trong hàng thập niên, ông là một trong những blogger/Facebooker được nhiều người

Nhà báo Trương Huy San (Huy Đức). Ảnh: rfa.org.

đọc nhất từ những năm 2000 với bút danh Osin, và là tác giả của cuốn sách quan trọng bậc nhất đối với bất kỳ ai muốn hiểu lịch sử hiện đại Việt Nam - mang tên “Bên thắng cuộc”. [14]

Huy Đức - tên thật là Trương Huy San - là người thuộc về dòng chính. Ông dành trọn vẹn sự nghiệp làm báo của mình ở những tờ báo chính thống, cũng chưa bao giờ thấy ông cộng tác viết bài cho báo nước ngoài hay báo độc lập nào. Duy có hai chuyện ông làm là vượt ra ngoài khuôn khổ chính thống: xuất bản hai tập của cuốn “Bên thắng cuộc” ở Mỹ năm 2012 và viết những bài sắc sảo trên blog/Facebook cá nhân của ông.

Huy Đức không để ai có cơ hội cáo buộc ông là người “có tổ chức” và “nhận tiền nước ngoài” như cách chính quyền hay cáo buộc những nhà báo độc lập như Phạm Đoan Trang hay Phạm Chí Dũng. Nếu có, dư luận chỉ đồn đoán ông thuộc phe nọ phe kia trong đảng, dù những lời đồn đó chưa bao giờ được chứng minh.

Cái án “lợi dụng các quyền tự do dân chủ” đang treo lơ lửng trên đầu Huy Đức. Nhưng suy cho cùng, nếu Việt Nam có tự do dân chủ để mà lợi dụng, người ta phải cảm ơn Huy Đức.

6. MA SEO CHỮ

Người hùng của năm. Mao Seo Chữ là vị trưởng thôn trẻ tuổi đã quyết định sơ tán 115 người dân bản Kho Vàng (Lào Cai) sau siêu bão Yagi vào tháng Chín, cứu họ khỏi một trận lở đất kinh hoàng. [15]

Toàn bộ nỗ lực của anh (và dân làng) đều diễn ra trong tình thế bị cô lập hoàn toàn sau cơn bão, không có bất kỳ mối dây liên lạc nào với chính quyền xã hay lực lượng cứu hộ.

Truyền thông nhà nước lẫn mạng xã hội hết lời ngợi khen vị trưởng thôn mưu trí, can đảm. Đó có thể là phần thưởng xứng đáng cho anh, nhưng môi trường nào ngập lời ngợi ca cũng ít khi nào còn chỗ cho sự phê bình hợp lý.

Siêu bão Yagi là thảm họa tự nhiên và con người thường bất lực trước những cơn thịnh nộ như vậy của thiên nhiên. [16] Thứ con người có thể làm là phòng tránh và khắc phục tối đa những tác hại của chúng. Trong toàn bộ câu chuyện về Ma Seo Chữ và bão Yagi nói chung, chính quyền có xu hướng đổ lỗi hoàn toàn cho thiên nhiên, và thứ thiếu vắng trên truyền thông là những câu hỏi về công tác phòng tránh và khắc phục hậu quả.

Ai sẽ chất vấn chính quyền về lý do sạt lở đất xảy ra ở nhiều địa phương? Ai sẽ chất vấn nạn phá rừng đã khiến nhiều quả đồi trở thành bom nổ chậm? Ai sẽ chất vấn lý do tại sao Kho Vàng mất sóng điện thoại sau bão? Và nhiều câu hỏi khác nữa.

Chất vấn không phải để bới móc hay đổ lỗi. Người ta cần đi đến tận cùng của vấn đề để không mắc lại sai lầm cũ (nếu có) trong những lần bão tới. Chất vấn, trong trường hợp này, có thể cứu được mạng người. Rất nhiều mạng người.

Anh Ma Seo Chữ, Trưởng thôn Kho Vàng. Ảnh: soha.vn.

7. THÍCH CHÂN QUANG

Cũng như Thích Minh Tuệ, nhà sư - thượng tọa Thích Chân Quang phải ra đi trong năm 2024. [17] Chỉ khác cái là, ông ra đi một cách nhục nhã.

Ông bị chính Giáo hội Phật giáo Việt Nam cấm thuyết giảng trong vòng hai năm do những phát ngôn bị cho là trái giáo luật. [18] Với một nhà sư nổi tiếng nhờ những bài giảng gây tranh cãi được lan truyền trên mạng, việc bị cấm khẩu là hình phạt có lẽ thuộc loại nặng nề nhất với ông. Nhưng “nghịch” của ông nặng hơn thế. Cơ quan chức năng tuyên bằng cấp ba của

ông là giả, và do đó các bằng cử nhân, thạc sĩ và tiến sĩ của ông cũng không còn hợp lệ.

Thích Chân Quang là đại diện của một hiện tượng tha hóa trong giới tu hành, nhưng trong một thời gian dài không những không bị loại bỏ mà còn bước lên đỉnh cao danh vọng. Danh vọng đó không những do một giáo hội quốc doanh ban cho, mà còn do một cơ chế quản lý giáo dục nhiều lỗ hổng, và do hàng ngàn phật tử xì xụp khẩn vái. Trong số những người xì xụp khẩn vái đó là hàng chục giáo sư, tiến sĩ ngành luật - những người đã xác lập địa vị của Thích Chân Quang trong giới học thuật.

Thích Chân Quang được hưởng một không gian sinh hoạt tôn giáo “chính thống” và rộng mở, và trở thành một trong những người thành công nhất trong việc lợi dụng không gian đó để mưu lợi cho bản thân mình. Việc mưu lợi của ông không chỉ nằm trong không gian nhà chùa mà còn lấn sang không gian nhà nước. Khi đó, tư lợi của ông không còn là việc tư nữa. Nó trở thành việc công.

Thượng tọa Thích Chân Quang.
Ảnh: Báo Tiền Phong.

8. NGUYỄN NHẬT ANH

Nghành xuất bản năm nay không có hiện tượng nào nổi bật hơn cái tên Nguyễn Nhật Anh - tổng giám đốc của Nhã Nam. [19]

Bị nhân viên cũ tố quấy rối tình dục, Nguyễn Nhật Anh và công ty sách Nhã Nam bị thách thức về danh tiếng nhưng đồng thời cũng là cơ hội để họ chứng tỏ tầm vóc của một doanh nghiệp chuyên làm chữ, là người bạn của những ai mến mộ chữ nghĩa và những giá trị tử tế. Suy

Ông Nguyễn
Nhật Anh.
Ảnh: Công ty
Nhã Nam

cho cùng, sách được sinh ra để làm người ta hiểu biết hơn và văn minh hơn. Những người làm sách được kỳ vọng sẽ thực hành chính điều họ tuyên xưng.

Có những thời điểm, người ta đã khấp khởi hy vọng rằng Nhã Nam sẽ ứng xử một cách văn minh trước cáo buộc này, nhất là sau khi công ty thông báo đình chỉ chức

vụ của Nguyễn Nhật Anh và công khai xin lỗi nữ nhân viên cũ. Nhưng sau cùng, Nguyễn Nhật Anh và Nhã Nam đã đi vào lối mòn hành xử của những vụ quấy rối tình dục khác: phủ nhận thông tin và tố cáo sự việc ra công an. [20] Họ đã không hành xử văn minh hơn sau hàng chục năm đọc sách và làm sách.

9. Y QUYNH ĐẮP

Đất nước của những người ra đi đầu không ngoảnh lại. Mỗi năm có hàng trăm, hàng ngàn người như vậy. Họ là những người bị bức hại ở trong nước, ra đi theo những cách khác nhau, dù hợp pháp hay bất hợp pháp, nhưng tâm thế luôn là không có ngày về.

Cho đến khi trát dẫn độ gõ cửa.

Y Quỳnh Đắp là một trong những người như vậy. [24]

Là một người Thượng theo đạo Tin Lành ở Tây Nguyên và từng vào tù ra tội chỉ vì những sinh hoạt tôn giáo và ngôn luận của mình, Y Quỳnh Đắp là ví dụ tiêu biểu cho nạn đàn áp của chính quyền nhắm đến những cộng đồng tôn giáo và sắc tộc thiểu số.

Đi tị nạn ở Thái Lan từ năm 2018, Y Quỳnh Đắp có lẽ chưa từng nghĩ sẽ có ngày phải đối mặt với nguy cơ bị dẫn độ về nước chịu bản án 10 năm tù về tội khủng bố, liên quan đến sự kiện xả súng ở Đắk Lắk năm 2023. [25] Yêu cầu dẫn độ của Việt Nam đã được tòa án sơ thẩm ở Bangkok chấp thuận, nay chỉ tòa phúc thẩm phán quyết. Cho tới nay, vụ tấn công hai trụ sở ủy ban xã ở Đắk Lắk năm 2023 vẫn còn những uẩn khúc chưa có lời giải, đặc biệt là về động cơ gây án. Những uẩn khúc và mâu thuẫn sắc tộc, tôn giáo ở Tây Nguyên cũng chưa bao giờ được chính quyền thực tâm giải quyết. Việc yêu cầu dẫn độ Y Quỳnh Đắp tiếp tục thể hiện phương pháp giải quyết xung đột bằng dùi cui và thuốc súng của chính quyền.

Tây Nguyên là một quả bom nổ chậm, cho đến khi chính quyền biết cách tháo gỡ.

Nhà hoạt động người
Thượng Y Quỳnh Đắp.
Ảnh: BBC.

10. CHU NGỌC QUANG VINH

Cậu học trò tên Vinh nói hộ suy tư và ước mơ thầm kín của nhiều người, và rồi bị đầu tố không thương tiếc. [26]

“Cuối cấp 2 là tôi tiếp cận với văn hóa phương Tây cao trào nhất. Dần dần, tôi phát hiện những gì mình được học ở trường bấy lâu nay không hoàn toàn là sự thật, chỉ biết lừa gạt dân, nên tìm mọi cách để sau này được sống ở nước ngoài”.

Cái đại lớn nhất mà một người Việt Nam có thể mắc phải là thật thà về mặt chính trị, bất kể “Bác Hồ” đã dạy những gì ở điều 5, và bất kể gần như tất cả những nhà vô địch cuộc thi “Đường lên đỉnh Olympia” hiện đều định cư ở nước ngoài.

Văn hóa đầu tố những người như Quang Vinh không phải ngẫu nhiên mà có. Mọi thứ đều phải có lực tác động thì mới di chuyển được, kể cả cơ mồm. Đằng sau

phong trào đầu tố Quang Vinh - và cả trường Fulbright - là một cơ chế trừng phạt và khen thưởng chỉ nhắm đến một việc: bảo vệ tính chính danh của chế độ. Ai xúc phạm chế độ thì phải phạt, ai bảo vệ chế độ thì được thưởng.

Cho dù các lực lượng dư luận viên không ra tay đi chăng nữa, những công dân (hay là thần dân) dưới chế độ xã hội chủ nghĩa tự khắc thấy có nhu cầu đầu tố. Phần thưởng cho những hồng vệ binh tự nguyện này không nhất thiết phải là bằng khen do Mặt trận Tổ quốc trao, mà có thể chỉ đơn giản là tấm áo đỏ do chính họ dệt nên và mặc trên người, có tác dụng chứng minh lòng trung thành (dù có thể chỉ là giả hiệu) của họ với chính thể và hóa giải mọi hoài nghi (nếu có) về “bản lĩnh chính trị” của họ. Trong một xã hội nhị nguyên “theo hoặc chống”, dĩ nhiên tấm áo đỏ ấy có giá trị như một lá bùa hộ mệnh.

Chu Ngọc Quang Vinh thực ra chỉ là một trong nhiều nạn nhân của cấu trúc quyền lực này.

Đó là lý do người Việt Nam sẽ còn tiếp tục mơ “giấc mơ Mỹ”.

Và tiếp tục ra đi. □

Chu Ngọc Quang Vinh.
Ảnh: VTV3

Sạp báo LUẬT KHOA

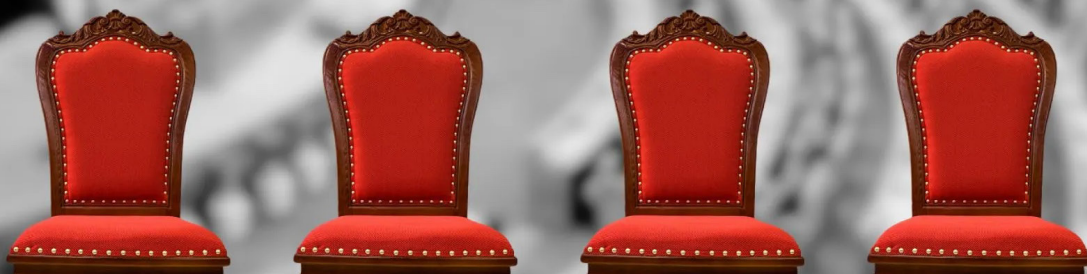
Nơi bày bán các ấn phẩm của Luật Khoa tạp chí

store.luatkhoa.com

MUA NGAY

Địa chỉ hỗ trợ bạn đọc: store@mail.luatkhoa.org

TỨ TRỤ CŨ MỘT NGƯỜI MẤT, BA NGƯỜI BỊ KỶ LUẬT

Chưa bao giờ làm thành viên Tứ Trụ lại nguy hiểm đến thế.

Trọng Phụng - Lam Hồng

Bài được đăng lần đầu
trên luatkhoa.com
ngày 20/12/2024.

Dàn Tứ Trụ cũ (nhiệm kỳ 2021 - 2026), ngoại trừ Tổng Bí thư Đảng Cộng sản Nguyễn Phú Trọng đã qua đời, thì ba người còn lại đều đã bị kỷ luật.

Đây cũng là nhiệm kỳ đầu tiên trong lịch sử nước nhà, các cựu lãnh đạo cấp cao thuộc Tứ Trụ bị kỷ luật sau khi rời chức vụ.

**NGUYỄN PHÚ TRỌNG -
TỔNG BÍ THƯ TẠI VỊ LÂU NHẤT
TRONG THỜI KỶ ĐỔI MỚI**

Kể từ khi bắt đầu Đổi mới năm 1986, ông Nguyễn Phú Trọng là người đầu tiên giữ chức tổng bí thư ba nhiệm kỳ liên tiếp.

Ông Nguyễn Phú Trọng sinh ngày 14/4/1944 tại Hà Nội, bắt đầu sự nghiệp chính trị tại Tạp chí Cộng sản (trước là Tạp chí Học Tập) từ tháng 12/1967 và giữ chức tổng biên tập từ tháng 8/1991 - 8/1996. Ông là ủy viên Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản từ khóa VII và liên tiếp qua sáu khóa tiếp theo. Trong giai đoạn 1996 - 1998, ông là phó bí thư Thành ủy Hà Nội, rồi bí thư Thành ủy từ năm 2000 - 2006.

Sau đó, ông làm chủ tịch Quốc hội từ 2006 - 2011 và giữ chức tổng bí thư từ 2011 đến khi qua đời vào ngày 19/7/2024.

Ông Trọng được mệnh danh là “người cộng sản kiên trung” với một nghị trình bảo thủ.

Trong quá trình xây dựng Hiến pháp năm 2013, dưới sự lãnh đạo của ông, Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XI đã nhấn mạnh việc tiếp tục khẳng định quyền lãnh đạo toàn diện của Đảng Cộng sản, xây dựng nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa. Điều 4 của Hiến pháp năm 2013 quy định: “Đảng Cộng sản Việt Nam [...] là lực lượng lãnh đạo Nhà nước và xã hội”, hay tại Điều 51 xác định: “Nền kinh tế Việt Nam là nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa với nhiều hình thức sở hữu, nhiều thành phần kinh tế; kinh tế nhà nước giữ vai trò chủ đạo”.

Ngoài ra, vị cố tổng bí thư còn nổi tiếng với chiến dịch “đốt lò” - chủ trương xử lý mạnh tay những quan chức cấp cao tham nhũng.

Trong nhiệm kỳ thứ hai làm tổng bí thư của ông (2016 - 2021), hàng loạt chính khách như Đinh La Thăng, Trịnh Xuân Thanh, Nguyễn Bắc Sơn, Trương Minh Tuấn bị rơi vào vòng lao lý.

Trong giai đoạn trước và sau đại dịch COVID-19, chiến dịch “đốt lò” tiếp tục “rừng rực cháy” khi hàng loạt quan chức từ trung ương đến địa phương bị đem ra xét xử do liên quan các vụ đại án như “chuyến bay giải cứu”, vụ Việt Á, Trương Mỹ Lan và ngân hàng SCB, Tập đoàn Phúc Sơn, Tập đoàn Thuận An.

Dưới thời ông Nguyễn Phú Trọng, không gian của tiếng nói phản biện bị kiểm soát tới mức nghẹt thở. Điển hình là năm 2018, Quốc hội thông qua Luật An ninh mạng - mở ra thời kỳ của tăng cường kiểm soát, giới hạn tự do trên Internet.

Theo Tổ chức Phóng viên Không Biên giới (RSF), Việt Nam nằm trong số 10 quốc gia giam giữ nhiều nhà báo nhất thế giới, với 36 nhà báo độc lập đang bị giam cầm, trong đó có 20 blogger.

Cố Tổng Bí thư Đảng Cộng sản Việt Nam Nguyễn Phú Trọng (1944 - 2024). Đồ họa: Luật Khoa.

Trong thời gian tại vị, ông Nguyễn Phú Trọng cũng để lại nhiều dấu ấn ngoại giao. Điển hình như vào tháng 7/2015, ông có một chuyến thăm lịch sử tới Mỹ, trở thành tổng bí thư đầu tiên của Đảng Cộng sản Việt Nam được một tổng thống Mỹ tiếp đón tại Nhà Trắng. Ông Trọng cũng góp phần nâng tầm quan hệ đối ngoại với nhiều quốc gia lớn, như Mỹ (Đối tác Chiến lược Toàn diện 2023), Trung Quốc, Nhật Bản, và Hàn Quốc.

NGUYỄN XUÂN PHÚC VÀ PHÁT NGÔN “VỢ, CON TÔI KHÔNG TƯ LỢI, THAM NHƯNG LIÊN QUAN ĐẾN VIỆT Á”

Ngày 13/12, truyền thông trong nước đồng loạt đưa tin Bộ Chính trị Đảng Cộng sản quyết định kỷ luật cảnh cáo cựu Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc, cựu Phó Thủ tướng Trương Hòa Bình; và khiển trách cựu Trưởng Ban Dân vận Trung ương Trương Thị Mai.

Trước đó, ngày 21/11, Bộ Chính trị cũng đã quyết định kỷ luật cảnh cáo với cựu Chủ tịch Quốc hội Vương Đình Huệ; cựu Chủ tịch nước Võ Văn Thường được đánh giá “vi phạm quy định của Đảng và Nhà nước” song chưa xem xét kỷ luật do “đang điều trị bệnh”.

Ông Nguyễn Xuân Phúc sinh ngày 20/7/1954 tại xã Quế Phú, huyện Quế Sơn, tỉnh Quảng Nam. Theo thông tin trên Cổng thông tin điện tử Chính phủ, ông tốt nghiệp cử nhân kinh tế tại Đại học Kinh tế Quốc dân (1973 -1977). Ông bắt đầu sự nghiệp chính trị từ năm 1978 tại Ban Quản lý Kinh tế tỉnh Quảng Nam - Đà Nẵng và giữ chức chủ tịch Ủy ban Nhân dân tỉnh Quảng Nam từ 2001 - 2006. Sau đó, ông đảm nhiệm nhiều vai trò quan trọng trong Chính phủ, trở thành thủ tướng nhiệm kỳ 2016 - 2021.

Ngày 5/4/2021, ông được Quốc hội bầu làm chủ tịch nước nhiệm kỳ 2021 - 2026. Tuy nhiên, đến ngày 17/1/2023, Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII đã cho ông Phúc thôi làm nguyên thủ quốc gia và nghỉ hưu theo nguyện vọng cá nhân.

Theo thông cáo của Ban Chấp hành Trung ương Đảng, ông Nguyễn Xuân Phúc xin thôi giữ các chức vụ do “chịu trách nhiệm chính trị của người đứng đầu” khi để xảy ra vi phạm, khuyết điểm nghiêm trọng trong công tác phòng, chống dịch COVID-19 trong thời gian ông tại nhiệm. Có hai phó thủ tướng đã xin thôi giữ các chức vụ, hai bộ trưởng và nhiều cán bộ khác bị xử lý kỷ luật hoặc hình sự.

Tuy nhiên, vào thời điểm này, có nhiều luồng dư luận cho rằng lý do thực sự khiến ông Phúc “ngã ngựa” là do dính líu đến vụ án nâng giá bộ xét nghiệm COVID-19 tại Công ty Cổ phần Công nghệ Việt Á.

Ngày 4/2/2023, một số tờ báo trong nước dẫn lời ông Nguyễn Xuân Phúc trong phát biểu tại lễ bàn giao công tác rằng: “Gia đình tôi, vợ, các con tôi không tư lợi, tham những liên quan đến Việt Á, chưa bao giờ gặp giám đốc Việt Á. Điều này đã được Ủy ban Kiểm tra Trung ương kết luận rõ ràng”. Tuy nhiên, đoạn phát ngôn này sau đó bị gỡ bỏ.

Cựu Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc.
Ảnh: VOA/ D.H/ Người Đô Thị.

Tới ngày 30/11/2024, cựu Bộ trưởng - Chủ nhiệm Văn phòng Chính phủ Mai Tiến Dũng bị Viện Kiểm sát Nhân dân Tối cao truy tố vì tội “lợi dụng chức vụ quyền hạn” liên quan đến sai phạm của Công ty Sài Gòn Đại Ninh. Đáng lưu ý, ông Dũng đã khai với cơ quan điều tra rằng ông nhận được chỉ thị của cấp trên để “tiếp tay” cho sai phạm. Dư luận suy đoán cấp trên ở đây là ông Nguyễn Xuân Phúc, khi ông còn đương chức thủ tướng nhiệm kỳ 2016 - 2021.

Về thành tựu, nhiều tờ báo cũng đưa tin rằng trong nhiệm kỳ thủ tướng từ năm 2016 - 2021, ông Nguyễn Xuân Phúc đã triển khai nhiều chính sách góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội. Điển hình là Chính phủ đã tập trung cải thiện môi trường đầu tư, kinh doanh, đẩy mạnh kinh tế tư nhân. Nhờ đó, Việt Nam đã đạt được tăng trưởng kinh tế cao trong giai đoạn 2016 - 2019, và tạo nền tảng vững chắc để ứng phó với các khó khăn kinh tế thời COVID-19.

VÕ VĂN THƯỜNG - NGỒI GHẾ CHỦ TỊCH NƯỚC CHƯA TRÒN MỘT NĂM

Ngày 13/12, truyền thông trong nước đồng loạt đưa tin Ông Võ Văn Thường là người kế nhiệm chức vụ chủ tịch nước của ông Nguyễn Xuân Phúc.

Ông Võ Văn Thường, sinh ngày 13/12/1970 tại Vĩnh Long, là cựu sinh viên Khoa Triết học, Đại học Tổng hợp TP. HCM. Ông bắt đầu sự nghiệp chính trị từ công tác đoàn, trải qua nhiều vị trí tại Thành đoàn TP. HCM từ 1992 - 2004, và giữ chức bí thư thứ nhất Trung ương Đoàn từ 2007. Ông từng là bí thư Tỉnh ủy Quảng Ngãi (2011 - 2014), phó bí thư thường trực Thành ủy TP.HCM (2014 - 2016), trưởng Ban Tuyên giáo Trung ương (2016 - 2021) và thường trực Ban Bí thư (2021 - 2023).

Ngày 2/3/2023, ông được Quốc hội bầu làm chủ tịch nước, thay ông Nguyễn Xuân Phúc.

Tuy nhiên, ngồi ghế nguyên thủ quốc gia chỉ tròn một năm thì ông Thường đã phải “hạ cánh” khi ngày 20/3/2024, Ban Chấp hành Trung ương đã đồng ý để ông thôi giữ các chức vụ theo nguyện vọng cá nhân.

Theo kết luận, ông Thường đã “vi phạm những điều đảng viên không được làm”, chịu trách nhiệm người đứng đầu theo các quy định của đảng và pháp luật của nhà nước, do để xảy ra các vi phạm, khuyết điểm nghiêm trọng, gây dư luận xấu, ảnh hưởng đến uy tín của đảng, nhà nước và cá nhân.

Ở thời điểm này, dư luận suy đoán nguyên nhân ông Thường mất chức là do có liên quan đến những sai phạm tại Tập đoàn Phúc Sơn, diễn ra ở nhiều tỉnh, thành, trong đó có tỉnh Quảng Ngãi - nơi ông từng làm bí thư Tỉnh ủy từ năm 2011 - 2014.

Ngoài ra, dư luận đồn đoán về việc ông liên quan đến một vụ án tại báo *Thanh Niên*.

Cựu Chủ tịch nước Võ Văn Thường.
Ảnh: VGP/Nhật Bắc.

Cụ thể, vào tháng 1/2024, hai cựu tổng biên tập của tờ này là ông Nguyễn Công Khế và ông Nguyễn Quang Thông bị khởi tố với cáo buộc vi phạm quy định về quản lý, sử dụng tài sản nhà nước gây thất thoát lãng phí theo Điều 219 của Bộ luật Hình sự. Sai phạm của vị hai tổng biên tập liên quan đến dự án cao ốc văn phòng, trung tâm thương mại và căn hộ cao cấp tại khu đất số 151 - 155 Bến Vân Đồn, phường 6, quận 4, TP. HCM từ năm 2008.

Đây là thời gian trùng với giai đoạn ông Thường làm bí thư thường trực, rồi bí thư thứ nhất Trung ương Đoàn (2006 - 2011), cơ quan chủ quản của báo Thanh Niên.

Trong cuộc họp ngày 20/11/2024, Bộ Chính trị nhận thấy ông Võ Văn Thường, trong thời gian giữ các cương vị lãnh đạo như ủy viên Trung ương Đảng, bí thư Tỉnh ủy Quảng Ngãi nhiệm kỳ 2010 - 2015, ủy viên Bộ Chính trị, trưởng Ban Tuyên giáo Trung ương, thường trực Ban Bí thư, chủ tịch nước, đã vi phạm quy định của đảng và nhà nước trong thực hiện chức trách, nhiệm vụ được giao, đặc biệt trong công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực.

Tuy nhiên, theo thông báo Bộ Chính trị, do vị cựu chủ tịch nước đang trong quá trình điều trị bệnh nên chưa xem xét, xử lý kỷ luật đối với ông tại thời điểm đó.

Ông Thường có nhiều dấu ấn ngoại giao trong nhiệm kỳ chủ tịch nước, như nâng cấp mối quan hệ với Nhật Bản lên “Đối tác Chiến lược Toàn diện vì hòa bình và thịnh vượng tại châu Á và trên thế giới”; thúc đẩy quan hệ với Úc và Tòa Thánh Vatican.

VƯƠNG ĐÌNH HUỆ - BẮT NGỜ “NGÃ NGỰA”

Tường chừng như đã ngồi chắc trên bệ phóng, chỉ chờ ngày leo lên đỉnh cao quyền lực, chính khách họ Vương rơi tự do theo một cách không thể bắt ngờ hơn.

Ông Vương Đình Huệ sinh ngày 15/3/1957 tại Nghệ An, là Giáo sư, Tiến sĩ Kinh tế. Ông giữ chức tổng Kiểm toán Nhà nước từ 2006 - 2011, rồi làm bộ trưởng Bộ Tài chính từ 2011 - 2012. Sau đó, ông đảm nhiệm vai trò trưởng Ban Kinh tế Trung ương (2012 - 2016), phó thủ tướng Chính phủ (2016 - 2020) và bí thư Thành ủy Hà Nội (2020 - 2021).

Ngày 31/3/2021, ông được Quốc hội bầu làm chủ tịch Quốc hội khóa XIV.

Sau khi ông Phúc, ông Thường lần lượt xin thôi và tình hình sức khỏe của ông Trọng không sáng sủa, thì ứng cử viên sáng giá cho vị trí tổng bí thư kế nhiệm là Vương Đình Huệ.

Tuy nhiên, bất ngờ, vào ngày 26/4/2024, Ban Chấp hành Trung ương Đảng thông báo họp bất thường, đồng ý cho ông Vương Đình Huệ thôi chức ủy viên Bộ Chính trị, ủy viên Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII, chủ tịch Quốc hội khóa XV, theo nguyện vọng cá nhân.

Sau đó, vào ngày 2/5/2024, Quốc hội đã họp và chính thức miễn nhiệm chức vụ chủ tịch Quốc hội đối với ông Vương Đình Huệ.

Cũng giống như trường hợp ông Võ Văn Thường, các vi phạm của ông Huệ được thông báo một cách chung chung, mơ hồ, như vi phạm “những điều đảng viên không được làm” và “trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên”.

Trước đó ba ngày (21/4/2024), Phó Chủ nhiệm Văn phòng Quốc hội Phạm Thái Hà, trợ lý của ông Huệ, bị Cơ quan Cảnh

sát Điều tra (Bộ Công an) khởi tố, bắt tạm giam với cáo buộc “lợi dụng chức vụ, quyền hạn khi thi hành công vụ”. Đây là kết quả của quá trình điều tra mở rộng vụ án Tập đoàn Thuận An.

Ngoài ra, ông Huệ còn bị cộng đồng mạng đồn rằng có mối quan hệ với ca sĩ Hương Tràm, bao gồm cả việc cô sang Mỹ sinh con. Ca sĩ Hương Tràm đã bác bỏ những thông tin này và làm đơn tố cáo những cá nhân, tổ chức lan truyền thông tin sai lệch.

Cụ thể, ngày 28/5/2024, Hương Tràm đã gửi đơn tố cáo lên Sở Thông tin và Truyền thông TP. HCM, Công an TP. Thủ Đức (TP. HCM), yêu cầu điều tra và xử lý những cá nhân, tổ chức lan truyền thông tin sai sự thật về cô.

Ngày 1/10, Sở Thông tin và Truyền thông TP. HCM xác định Công ty TNHH Truyền thông Helios, chủ quản một trang thông tin điện tử langviet.vn, là một trong những đơn vị đăng tải thông tin sai lệch về Hương Tràm. Công ty này bị xử phạt vi phạm hành chính 10 triệu đồng và phải đăng bài xin lỗi nữ ca sĩ. □

Đính chính (17:00 giờ ngày 25/12):

Trung đề “Võ Văn Thường - chủ tịch nước tại vị ngắn nhất trong lịch sử” được sửa thành “Võ Văn Thường - ngồi ghế chủ tịch nước chưa tròn một năm”.

Lý do: Nội dung về việc ông Võ Văn Thường có thời gian giữ chức chủ tịch nước ngắn nhất trong lịch sử là chưa chính xác.

Luật Khoa tạp chí xin cảm ơn độc giả đã chỉ ra lỗi sai trong bài viết. Chúng tôi mong tiếp tục nhận được sự đồng hành, phản hồi của quý độc giả để nâng cao chất lượng thông tin.

Cựu Chủ tịch Quốc hội Vương Đình Huệ. Ảnh gốc: Chưa rõ nguồn. Đồ họa: Luật Khoa.

LUẬT KHOA 360

CHILE TRỤC XUẤT CẬN VỆ CỦA CHỦ TỊCH NƯỚC LƯƠNG CƯỜNG

Tổng thống Chile Gabriel Boric và Chủ tịch nước Việt Nam Lương Cường 11/11/2024.
Nguồn: Reuters.

VÌ CÁO BUỘC LẠM DỤNG TÌNH DỤC

Trọng Phụng
Lam Hồng

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoa.com
ngày 13/11/2024.

Ông Lai Dac Tuan tại tòa án Chile vào ngày 11/11. Nguồn: CNN Chile.

Trút bỏ quân phục và bước vào chính trường chưa đầy nửa năm, Đại tướng Lương Cường đã gặp tai nạn chính trị đầu tiên.

Trong chuyến thăm Chile của vị tân chủ tịch nước, một cán bộ an ninh có tên Lai Dac Tuan đã bị bắt tối ngày 10/11 giờ địa phương và sau đó bị trục xuất với cáo buộc lạm dụng tình dục một nhân viên khách sạn.

Từ sáng 12/11 giờ Việt Nam (tức tối 11/11 giờ Chile), một số trang báo của Chile, điển hình là trang Cooperativa, hay cả hãng tin AP, đã đồng loạt đưa thông tin này.

Dù vậy, cho tới nay, báo chí nhà nước vẫn hoàn toàn im lặng.

CÁN BỘ MUỐN NHÂN VIÊN KHÁCH SẠN MASSAGE

Theo trang Cooperativa, thành viên trong đội an ninh tháp tùng đoàn của Chủ tịch nước Lương Cường đã bị bắt giữ tối ngày 10/11 (giờ Chile) với cáo buộc lạm dụng tình dục.

- Nạn nhân là một nữ nhân viên khách sạn Sheraton tại thủ đô Santiago de Chile - nơi đoàn đại biểu lưu trú. Cô đã tố cáo rằng một cán bộ an ninh của Việt Nam đã yêu cầu cô mang đồ uống lên phòng tại khách sạn. Khi mời cô vào phòng, người này chỉ mặc đồ lót, sau đó ông này đóng cửa và yêu cầu cô massage.
- Nghi phạm đã bị cảnh sát bắt giam ngay trong đêm. Hôm sau, người này bị đưa ra tòa ở Santiago với cáo buộc tội lạm dụng tình dục. Vị quan chức Việt Nam đã phủ nhận cáo buộc trên, cho rằng chỉ yêu cầu xoa bóp vùng đầu.
- Tòa án Chile đã đưa ra phán quyết: bị cáo bị cấm tiếp cận nạn nhân, bị trục xuất khỏi Chile ngay lập tức và bị cấm quay lại Chile trong hai năm.

- Theo Cooperativa, công tố viên cho biết trong trường hợp này, luật pháp cho phép “áp dụng biện pháp xử lý thay thế” do mức án của tội danh và bị cáo không có tiền án. Ngoài ra, việc tạm đình chỉ thủ tục tố tụng cũng đã được trao đổi với nạn nhân.
- Sau phán quyết, người này phải đến thẳng đại sứ quán Việt Nam tại Chile.
- Theo 24 Horas và BBC News Tiếng Việt, quan chức Việt Nam bị réo tên trong vụ việc là Lai Dac Tuan - thuộc đội an ninh bảo vệ chuyến công du của Chủ tịch nước Lương Cường. Ông Tuan, 59 tuổi, công tác tại Bộ Tư lệnh Cảnh vệ (viết tắt là K01, cơ quan chuyên trách bảo vệ cán bộ cấp cao, quan khách Việt Nam và quốc tế, trực thuộc Bộ Công an).
- Cần lưu ý, với tất cả các thông tin chúng ta có được cho tới nay, vụ việc này mới chỉ dừng lại ở cáo buộc. Các thủ tục tố tụng chỉ diễn ra ở cấp tòa tiền sơ thẩm, gọi là “Courts of Guarantee” (tạm dịch là Tòa Bảo đảm). Đây là loại tòa có chức năng giám sát các thủ tục tố tụng trong giai đoạn điều tra để bảo đảm quyền của bị can, bị hại và các bên liên quan không bị xâm hại. Chưa có phán quyết nào của tòa án Chile về việc Lai Dac Tuan có phạm tội hay không.

PHẢN ỨNG CỦA HAI NƯỚC

- Vào thời điểm** ông Lai Dac Tuan bị tạm giam, Bộ Ngoại giao Chile đã đăng thông báo chính thức xác nhận và cho hay sẵn sàng hỗ trợ các cơ quan chức năng phối hợp xử lý vụ việc.
- Tờ Cooperativa dẫn lời Bộ trưởng Ngoại giao Alberto van Klaveren cho biết Bộ trưởng Ngoại giao Việt Nam Bùi Thanh Sơn đã ngỏ lời xin lỗi về sự cố đáng tiếc này và sẵn sàng hợp tác với Chile để làm rõ vụ việc.
- Bà Camila Vallejo, phát ngôn viên của Chính phủ Chile, làm rõ rằng người này “không thuộc các đại diện ngoại giao mà là một vệ sĩ chịu trách nhiệm

về an ninh cho đoàn đại biểu”, và do đó “không có bất kỳ đặc quyền [ngoại giao] nào; điều này thuộc khuôn khổ luật pháp Chile, và bất kỳ động thái tiếp theo nào sẽ tùy cơ quan công tố”.

PHẢN ỨNG TRÊN TRUYỀN THÔNG

- Ngày 12/11, nhà báo Javier Olivares A đăng tải một bài viết trên mạng xã hội X nêu lại phán quyết của tòa Chile về vụ việc, đánh giá đây là “biện pháp mẫu mực”, cho thấy “Chile trở thành tấm gương về công lý”; đồng thời, ông đặt câu hỏi: “Nếu vụ việc tương tự xảy với người Chile tại Việt Nam thì chuyện gì sẽ xảy ra?”.
- Cùng ngày, nhà giáo Thái Hạo viết trên Facebook: “Dấu hiệu cho thấy một sự thay đổi thật lòng về cái gọi là ‘kỷ nguyên mới’, là báo chí trong nước hãy đăng công khai vụ Lai Dac Tuan ở Chile. Nó sẽ cho thấy tinh thần minh bạch và thái độ thẳng thắn đối diện với những cái sai cái xấu. Thế giới đã phẳng, im lặng hay phớt lờ đã không còn được coi khôn ngoan nữa. Lên tiếng, đừng để vuột mất cơ hội”.
- Cho đến thời điểm này, ngoài cập nhật thông tin về lịch trình, kết quả của chuyến công du của tân Chủ tịch nước Lương Cường, truyền thông nhà nước hoàn toàn im lặng trước vụ việc.

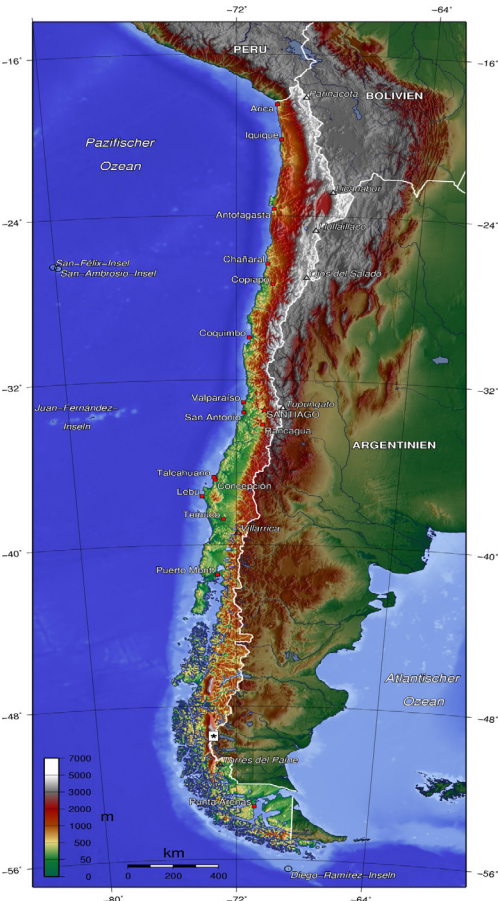
VỀ CHUYẾN CÔNG DU ĐẦU TIÊN CỦA TÂN CHỦ TỊCH NƯỚC

Từ ngày 9 - 12/11, vị nguyên thủ quốc gia dẫn đầu Đoàn biểu cấp cao Việt Nam thăm chính thức Chile. Đây cũng lần đầu tiên sau 15 năm, tính từ năm 2009 khi ông Nguyễn Minh Triết còn đương nhiệm, có một nguyên thủ quốc gia Việt Nam thăm chính thức Chile.

- Chiều 10/11, Chủ tịch nước Lương Cường tiếp Chủ tịch Đảng cộng sản Chile Lautaro Carmona Soto. Tối cùng ngày là thời điểm xảy ra vụ việc cận vệ của ông Cường bị bắt vì cáo

- buộc lạm dụng tình dục.
- Sáng 11/11, Chủ tịch nước Lương Cường và Tổng thống Chile Gabriel Boric đã hội đàm và chứng kiến lễ ký kết các văn kiện hợp tác song phương trong nhiều lĩnh vực.
- Chiều ngày 12/11, ông Lương Cường đã đến thủ đô Lima, bắt đầu chuyến thăm chính thức tới Peru và tham dự Tuần lễ Cấp cao Diễn đàn Hợp tác kinh tế châu Á - Thái Bình Dương (APEC). Chuyến công du dự kiến kết thúc vào ngày 16/11.
- Trước đó, hồi cuối tháng 9/2024, Tổng Bí thư Tô Lâm - người lúc đó còn kiêm chủ tịch nước, cũng đã có hai tháng bận rộn công du hàng loạt các nước Bắc Mỹ, châu Âu và Đông Cổ, trước khi bàn giao vị trí người đứng đầu nhà nước này cho ông Lương Cường.

ĐÔI NÉT VỀ CHILE

Chile là quốc gia nằm dọc bờ biển phía Tây Nam Mỹ, nổi tiếng với sa mạc Atacama khô cằn nhất thế giới và sản xuất rượu vang.

- Nước này tuyên bố độc lập từ Tây Ban Nha vào ngày 12/2/1818. Đến ngày 11/9/1973, tướng Augusto Pinochet đứng đầu một cuộc đảo chính, lật đổ chính phủ của Tổng thống Salvador Allende, làm 3.000 người chết và mất tích. Từ đó, Chile phải trải qua giai đoạn 17 năm trong chế độ độc tài quân sự.
- Kể từ năm 1990, Chile trở thành một trong những quốc gia ổn định và thịnh vượng nhất ở Nam Mỹ. Quốc gia này có nền dân chủ đa đảng với gần 20 triệu dân này có chỉ số tham nhũng và tỷ lệ hộ nghèo thuộc hàng thấp nhất khu vực Mỹ Latin.
- Theo Hiến pháp, Chile theo thể chế cộng hòa, trong đó tổng thống là nguyên thủ quốc gia và đứng đầu Chính phủ; Quốc hội là cơ quan lập pháp lưỡng viện (gồm Thượng viện và Hạ viện) với các nghị sĩ được bầu trực tiếp theo nhiệm kỳ bốn năm cho Hạ viện và tám năm cho Thượng viện. Hệ thống tư pháp của Chile là độc lập và chính phủ tôn trọng quy định này trên thực tế.

Hồ Hoài Anh, Hồng Đăng đã nghỉ việc tại cơ quan công tác. Ảnh: Báo Lao Động

KHÔNG CHỈ QUAN CHỨC VIỆT NAM...

Trước vụ việc này, dư luận trong nước rất quan tâm đến trường hợp của hai nghệ sĩ Hồng Đăng và Hồ Hoài Anh.

- Cụ thể, vào tháng 6/2022, một cô gái 17 tuổi người Anh đã tố cáo diễn viên Hồng Đăng, nhạc sĩ Hồ Hoài Anh tấn công tình dục mình tại một khách sạn trên đảo Mallorca, Tây Ban Nha.
- Khác với vụ việc của người cận vệ của chủ tịch nước, truyền thông trong nước lẫn quốc tế đã loan tin rộng rãi về vụ việc này. Sau đó, hai nghệ sĩ bị nhà chức trách nước sở tại bắt giam, tịch thu hộ chiếu.
- Từ tháng 7/2024, Tòa án Palma de Mallorca đã ra phán quyết đình chỉ vụ án và lưu hồ sơ vụ án, do không tìm được bằng chứng chứng minh hành vi phạm tội.
- Sau khi trở về Việt Nam vào tháng 8/2022, cả hai nghệ sĩ này phải đối mặt với luồng chỉ trích từ công chúng. Nhạc sĩ Hồ Hoài Anh đã chủ động xin nghỉ làm giảng viên ở Học viện ở Âm nhạc Quốc gia Việt Nam; còn Hồng Đăng cũng thôi việc ở Nhà hát Kịch Hà Nội. Ngoài ra, Đài Truyền hình Việt Nam (VTV) cũng bị thay thế các bộ phim có sự tham gia của Hồng Đăng. □

LUẬT KHOA 360

THÍCH MINH TUỆ

VÀ 3 BƯỚC TÂM THƯ

GÂY CHÚ Ý

Công thức từ kinh chỉ nghĩ tới

Sau mấy tháng liền không xuất hiện, Thích Minh Tuệ bỗng dưng trở lại với ba tờ giấy viết tay.

Trọng Phụng Lam Hồng

Bài được đăng lần đầu trên
luatkhoa.com ngày 28/11/2024.

Ngay 26/11, nhiều tờ báo trong nước đã đăng tải một bức thư viết tay được cho là của Thích Minh Tuệ. Bức thư này có chữ ký của ông và con dấu xác nhận của Công ty TNHH Phát Tâm Thiên Định Tuệ do anh trai và chị dâu ông Minh Tuệ làm chủ.

Những bài báo này hiện nay đã bị gỡ bỏ. Cần lưu ý đến nay vẫn chưa có ai xác nhận rằng những lá thư này chính xác là được Thích Minh Tuệ viết ra.

ĐI BỘ TỚI QUÊ HƯƠNG CỦA ĐỨC PHẬT

Nội dung bức thư cho biết Thích Minh Tuệ có nguyện vọng đi bộ từ Việt Nam đến Ấn Độ - quê hương của Đức Phật, để dành lễ bốn thánh tích và tri ân Đức Phật.

[illegible]

- Ông cũng cho rằng đi bằng phương tiện khác chi là “hạ sách”, “không đúng với phẩm hạnh đạo đức, với sự tôn kính của mình với Đức Phật”.
- Theo Thích Minh Tuệ, để tới Ấn Độ, ông sẽ đi qua nhiều quốc gia,

gồm Lào, Campuchia, Thái Lan, Myanmar, Bangladesh, do đó, ông mong nhận được sự hướng dẫn về thủ tục, giấy tờ và lộ trình.

- Sau khi hoàn tất các bước này, ông sẽ tự đi mà không ảnh hưởng đến ai và cũng không đòi hỏi thêm điều gì.

TRƯỚC ĐÓ HƠN MỘT TUẦN LẼ...

Vào ngày 17/11, truyền thông cũng lan truyền một bức thư tay khác, cùng với chữ ký “Minh Tuệ” và con dấu đỏ của Công ty TNHH Phát Tâm Thiên Định Tuệ. [2]

Nam Mô Bồ Sĩ Thích Ca Mâu Ni Phật
Nam Mô A Di Đà Phật

Cư tử là - Một Tục lập nguyên phát tâm tập học,
tập tu theo chuẩn pháp của Đức Phật Thích Ca Mâu Ni.
Vì điều kiện xã hội, an ninh chính trị phức tạp, chưa phù
hợp với con học tập theo nhà, nhất thiết con chỉ
tập học nhất thời như này đi đến việc, dần vào về
an toàn giao thông, an toàn xã hội chính trị, không tự tập
đơn người khác đi nhất thiết vào, đi bộ hành.

Một con tập học đi nhất thiết không cần người đi theo
bảo vệ cũng chưa cần an ninh, hai bên đứng chờ đợi
lên ở Kêu gọi, một là ở tư duy, chẳng đứng với chuẩn pháp
của con trong thời chưa đi nhất thiết, như này mà
con đi nhất thiết phải ai đi theo với tu tập đứng người
hai bên đứng chờ đợi con thì con mới tiếp tục học tập
tập học. Vì sao vậy vì mọi người, làm như vậy rất mất
trật tự và rất ồn ào, ảnh hưởng đến quá trình tu tập
vì đi nhất thiết, như thế, giao thông lại phải đi một
tu tập, tu tập cho quen biết với nội tâm sự thật của các vị
Sư thầy, cư sĩ bậc thầy, A La Hán, Đức Phật xưa thời.
Mọi người tôn kính Phật, Tôn Giáo Pháp, Tôn Giáo Tăng, tu tập
tập học đơn người phải đứng nơi quy định và phải học với
Thầy Tổ, điều kiện và hoàn cảnh, Mới được như vậy
Thì rất hạnh phúc vì tốt đẹp, Mọi người giữ gìn đó.

Nam Mô A Di Đà Phật
Nam Mô Bồ Sĩ Thích Ca Mâu Ni Phật
ngày 17/1/2024

Hình Tục

Công ty TNHH PTĐT Tân
Thành Phát - Lưu trữ thông báo
tội phạm công cộng
nhân dân thành phố Hồ Chí Minh
Đã đăng ký với cơ quan chức năng
Số 82/2024

THỦ GIÁM ĐỐC
Nguyễn Văn Sơn

- Trong thư, Thích Minh Tuệ thông báo tạm dừng đi khất thực, vì “điều kiện xã hội, an ninh chính trị phức tạp, chưa phù hợp với việc học tập theo hạnh khất thực”.
- Cụ thể, Thích Minh Tuệ cho rằng việc đi khất thực không cần người đi theo bảo vệ hay đứng hai bên đường chào đón, la ó, kêu gào ồn ào, vì những hành động này không phù hợp với chánh pháp. Ông cho rằng sự tu tập

- đồng người như vậy gây mất trật tự, lộn xộn và ảnh hưởng đến quá trình tu tập của ông.
- Trả lời *Báo Người Lao Động*, anh trai của Thích Minh Tuệ là ông Lê Anh Tuấn cho hay văn bản này không được gửi đến chính quyền địa phương hay cơ quan chức năng nào khác.
 - Cùng ngày, Thích Minh Tuệ cũng lập giấy ủy quyền công dân của mình cho ông Tuấn và Công ty TNHH Phát Tâm Thiên Định Tuệ.

ĐỀ NGHỊ XỬ LÝ AI PHÁT TÁN HÌNH ẢNH LÊN MẠNG

Bức thư tay đầu tiên xuất hiện vào ngày 13/11, do *Báo Gia Lai* đăng tải. Trong lá thư này, không có dấu đỏ xác nhận của công ty nào, ngoại trừ chữ ký của Thích Minh Tuệ xuất hiện tới ba lần.

*Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam
Độc lập - Tự do - Hạnh phúc*

Dân Đề Nghị

Con tôn là Thích Tuệ giữ giữ Cơ quan chức năng và tổ chức gia đình cá nhân toàn xã hội để đảm bảo An Ninh trật tự, An toàn giao thông, đã đảm bảo cho việc khai thác tu học của con. Mong mọi người không tự tập dợt người loàn mất trật tự an toàn Giao thông, không quay phim, chụp ảnh và đưa hình ảnh của con lên Mạng Xã hội, ảnh hưởng đến quá trình tu học, đề nghị Cơ quan chức năng xử lý những ai có dấu hiệu tìm về con lên mạng xã hội khi chưa được phép của con.

Nguyên vọng của con học tập 13 tháng trước đã theo học Phật dạy, và theo quy trình pháp luật của nhà nước, đủ tốt đẹp, từ tập kỷ luật
ngày 08/11/2024.
Minh Tuệ

Con đang là 1 công dân đang tập học theo lời Phật Thích Ca Mâu Ni dạy, con muốn phải là sư, thầy hay thân thành hay là Phật ở Ca. Con chưa đạt được thành tựu gì cả, mong mọi người tạo điều kiện cho con tập học từ tốt đẹp.

Minh Tuệ
Minh Tuệ

- Điều đáng lưu ý là lá thư này xuất hiện khi công chúng đang hướng sự quan tâm của mình vào vụ cận vệ của Chủ tịch nước Lương Cường bị Chile trục xuất với cáo buộc lạm dụng tình dục ngay trong chuyến thăm của vị nguyên thủ.
- Về nội dung bức thư, Thích Minh Tuệ gửi thông điệp đến “cơ quan chức năng, gia đình và xã hội”, yêu cầu không tự tập để đảm bảo an toàn giao thông khi ông xuất hiện. Đồng thời, ông đề nghị cơ quan chức năng xử lý những người phát tán thông tin của ông lên mạng khi chưa xin phép.
- Thích Minh Tuệ cũng nhấn mạnh rằng ông là một công dân bình thường, đang tu tập theo nhu cầu tự thân chứ chưa phải là sư hay phật.
- Khi đơn đề nghị này được phát tán trên mạng xã hội, nhiều người đã lên tiếng ủng hộ yêu cầu của Thích Minh Tuệ, đồng thời bày tỏ sự tôn trọng về quyền riêng tư của ông. Nhưng cũng có nhiều luồng dư luận nghi vấn về tính xác thực và động cơ của của bức thư, nhất là cách trình bày và việc ký tên ba lần.
- Trên trang cá nhân, nhà báo Hà Tùng Long viết: “Một lá đơn mà ký đến ba lần, trong khi ông Minh Tuệ trước từng làm bộ phận soạn thảo văn bản của xã, không lẽ không biết viết một cái đơn. Đã thế lại còn ký tên là Minh Tuệ chứ không phải Lê Anh Tú - tên thật của mình [...]”.

TỪ VÔ DANH TRỞ THÀNH HIỆN TƯỢNG

Thích Minh Tuệ tên thật là Lê Anh Tú, sinh năm 1981 tại xã Kỳ Văn, huyện Kỳ Anh, tỉnh Hà Tĩnh, là con thứ hai trong một gia đình có bốn anh em.

- Năm 1994, gia đình ông chuyển vào xã Ia Tô, huyện Ia Grai, tỉnh Gia Lai để lập nghiệp.
- Sau khi tốt nghiệp phổ thông, ông đi nghĩa vụ quân sự trong khoảng

- ba năm và sau khi xuất ngũ, ông theo học tại Trường Trung cấp Lâm nghiệp Tây Nguyên ở tỉnh Gia Lai. [8]
- Sau khi ra trường, ông làm việc tại một công ty tư nhân có trụ sở tại tỉnh Phú Yên với chuyên môn về đo đạc địa chính. Trong thời gian này, ông nghiên cứu sách Phật giáo và ăn chay, tu tại gia. Đến năm 2015, tức năm 34 tuổi, ông quyết định xuất gia và lấy pháp danh Thích Minh Tuệ. [9]
- Từ năm 2018, Thích Minh Tuệ bắt đầu hành trình đi bộ khất thực từ Bắc chí Nam, đặt chân đến hầu hết các tỉnh, thành.
- Ông nổi lên như một hiện tượng mạng vào tháng 5/2024 khi hình ảnh và video về ông được người dân và các YouTuber ghi lại, phát tán rộng rãi trên các nền tảng mạng xã hội.
- Thời điểm này, Thích Minh Tuệ tự nhận mình không phải là tu sĩ Phật giáo. Giáo hội Phật giáo Việt Nam cũng xác nhận ông không phải là tu sĩ thuộc Giáo hội.
- Tuy nhiên, đám đông vẫn đi theo Thích Minh Tuệ.
- Trước tình hình này, ngày 16/5, Ban Tôn giáo Chính phủ đã gửi văn bản cho các tỉnh, thành phố nơi Thích Minh Tuệ xuất hiện, yêu cầu đảm bảo an ninh trật tự và đặc biệt là không để “các thế lực xấu xúi giục, lôi kéo”. Cùng ngày, Giáo hội Phật giáo Việt Nam cũng phát cảnh báo về việc có “nhiều bình luận xuyên tạc đời sống

- tu hành của tăng ni, phật tử Giáo hội Phật giáo Việt Nam”.
- Tháng Sáu, Ban Tôn giáo Chính phủ cho biết Thích Minh Tuệ đã tự nguyện dừng đi bộ khất thực. Tuy nhiên, theo thông tin từ BBC News Tiếng Việt, đoàn khất sĩ đi cùng ông cho biết họ bị chính quyền giải tán lúc tới Thừa Thiên - Huế. Sau đó, lực lượng chức năng đã đưa ông đến nơi mà ông yêu cầu và hỗ trợ làm căn cước công dân cho ông. Và kể từ đó, dư luận không còn biết Thích Minh Tuệ đang ở đâu.
- Hiện tượng Thích Minh Tuệ làm dậy sóng cả cộng đồng. Nhiều doanh nghiệp, đặc biệt là các cửa hàng thời trang cũng “ăn theo” khi nhanh chóng thiết kế và bán các mẫu quần áo “chắp vá”, “nhiều mảnh”, như y phẩn tảo mà Thích Minh Tuệ thường mặc khi đi khất thực. Những sản phẩm này được rao bán sôi động trên các sàn thương mại điện tử và mạng xã hội. Nhiều người, trong đó có giới nghệ sĩ, đã mua như một cách để bày tỏ sự ngưỡng mộ với Thích Minh Tuệ.
- Cũng trong thời gian này, một số cá nhân bị xử phạt hành chính vì đăng tải thông tin mà chính quyền cho là sai sự thật về ông Thích Minh Tuệ. Đơn cử, vào tháng Mười, một người dân ở tỉnh Lâm Đồng đã bị phạt năm triệu đồng vì cung cấp thông tin sai sự thật liên quan đến Thích Minh Tuệ.

Nhà sư Thích Minh Tuệ được người dân bao quanh. Nguồn: AFP - STR.

LUẬT KHOA TẬP CHÍ VIẾT GÌ VỀ HIỆN TƯỢNG THÍCH MINH TUỆ?

- **Bình luận** trên Luật Khoa, tác giả Trần Bình Thành đã phân tích về quyền tự do cá nhân, trách nhiệm của nhà nước và vai trò của cơ quan công quyền, cụ thể là lực lượng cảnh sát giao thông, trong việc bảo đảm trật tự công cộng. Tác giả đã kích lập luận “gây cản trở giao thông” để yêu cầu ông Thích Minh Tuệ ngừng bộ hành, vì điều này đang chuyển trách nhiệm của nhà nước (bảo đảm an ninh, trật tự giao thông) sang công dân. Lấy ví dụ từ các sự kiện đông người như bóng đá, tiệm bánh ăn khách, lễ hội tôn giáo, đại nhạc hội, Trần Bình Thành lập luận rằng việc tập trung đông người không thể là lý do để cấm đoán hoạt động hợp pháp của một cá nhân.

“Sư Minh Tuệ” không phải là tu sĩ Phật giáo thuộc Giáo hội Phật giáo Việt Nam. Ảnh: Báo Pháp Luật.

- Tác giả Vũ Liên cũng có nhiều bài bình luận, phê phán các hành động của chính quyền như chia rẽ nhóm khất sĩ, lập chốt kiểm soát quanh lều của ông Minh Tuệ... Những giải pháp này của chính quyền không xuất phát từ lý do giữ gìn trật tự, mà thực chất từ mục tiêu duy trì sự kiểm soát toàn diện đối với các hoạt động tín ngưỡng và tôn giáo. Tác giả cũng chỉ ra rằng những đám đông tại chùa Ba Vàng, Tam Chúc, Bái Đính, Chùa Hương hay các sự kiện như lễ hội chọi trâu, khai ấn đền Trần dù có nguy cơ gây mất trật tự hoặc tai nạn nhưng thường không bị chính quyền can thiệp. Trong khi đó, đám đông theo chân Thích Minh Tuệ không có dấu hiệu gây nguy hiểm hay mất trật tự thì lại bị chính quyền thẳng tay giải tán.

- Theo quan điểm của phóng viên Luật Khoa, sự xuất hiện của Thích Minh

Tuệ còn khiến Giáo hội Phật giáo Việt Nam “chột dạ”. Việc Giáo hội gấp rút tuyên bố Thích Minh Tuệ không phải là tu sĩ thuộc Giáo hội và cũng không đứng ra bảo vệ quyền tu tập cá nhân của ông đã khiến nhiều người quay lưng, bài trừ. Một mặt, họ cảm thấy Giáo hội không có đủ tiếng nói độc lập để đại diện cho cộng đồng Phật tử nữa, mặt khác, hình ảnh giản dị và khổ hạnh của

Thích Minh Tuệ đối lập rõ rệt với lối sống xa hoa, xa rời lý tưởng Phật giáo của một bộ phận tăng ni, phật tử, sư sãi của Giáo hội hiện nay.

- Sự xuất hiện của Thích Minh Tuệ còn là một lời nhắc nhở về giá trị nguyên thủy của một tôn giáo được người dân mến mộ nhất nước ta. Đó là sự giản dị, khiêm nhường và tự do. □

CÔNG TÁC VỚI LUẬT KHOA

Chúng tôi luôn mong chờ bài viết cộng tác của bạn.

Cùng là những người viết, chúng tôi trân trọng nỗ lực của bạn với con chữ và luôn dành mức nhuận bút cao nhất có thể cho mỗi tác phẩm của bạn.

Gửi bài cho Luật Khoa tại:
luatkhoa.com/guibai

Chủ trương tinh gọn bộ máy của Tổng Bí thư Tô Lâm lần này khởi sự bằng việc sắp xếp lại các bộ, cơ quan thuộc Chính phủ và một số báo đài cấp trung ương.

Tổng Bí thư Tô Lâm
Ảnh: TTXVN

LUẬT KHOA 360

Bài được đăng lần đầu trên
luatkhoa.com ngày 04/12/2024.

CẤP TẬP “TINH GỌN BỘ MÁY”

Trọng Phụng – Lam Hồng

Ông Tô Lâm đặt thời hạn cho việc tinh gọn bộ máy là quý I/2025, với phương châm “trung ương làm gương, địa phương hưởng ứng”.

Ngày 1/12, Bộ Chính trị, Ban Bí thư Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam tổ chức Hội nghị toàn quốc nhằm đánh giá tình hình kinh tế - xã hội năm 2024, đề ra giải pháp tăng tốc phát triển kinh tế - xã hội năm 2025 và tháo gỡ những điểm nghẽn, nút thắt về thể chế.

Đặc biệt, hội nghị này còn nhằm quán triệt và triển khai tổng kết thực hiện Nghị quyết 18 - NQ/TW của Ban Chấp hành Trung ương khóa XII về việc tiếp tục đổi mới, sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị theo hướng tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả.

Trước đó, ngày 25/11, tại Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII, Tổng Bí thư Tô Lâm đã nhấn mạnh việc tinh gọn bộ máy phải được thực hiện đồng bộ và gắn với việc cơ cấu lại đội ngũ cán bộ.

PHƯƠNG ÁN SẮP XẾP, SÁP NHẬP BỘ MÁY HÀNH CHÍNH

Phương án sắp xếp, sáp nhập để giảm năm bộ và bốn cơ quan thuộc Chính phủ gồm:

1/ Giữ nguyên bảy bộ, cơ quan ngang bộ là Bộ Công an; Bộ Tư pháp; Bộ Công Thương; Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch; Văn phòng Chính phủ; Thanh tra Chính phủ; Ngân hàng Nhà nước Việt Nam.

2/ Sáp nhập và cơ cấu lại 15 bộ, cơ quan ngang bộ:

- Sáp nhập Bộ Kế hoạch và Đầu tư với Bộ Tài chính, dự kiến tên mới là Bộ Tài chính - Đầu tư Phát triển hoặc Bộ Kinh tế Phát triển.
- Sáp nhập Bộ Giao thông Vận tải với Bộ Xây dựng, dự kiến tên mới là Bộ Hạ tầng - Đô thị.
- Sáp nhập Bộ Tài nguyên và Môi trường với Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn, dự kiến tên mới là Bộ Nông nghiệp - Tài nguyên, Môi trường.
- Sáp nhập Bộ Thông tin và Truyền thông với Bộ Khoa học và Công nghệ, dự kiến tên mới là Bộ Chuyển đổi số - Khoa học, Công nghệ hoặc Bộ Chuyển đổi số, Khoa học, Công nghệ - Thông tin.
- Sáp nhập Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội với Bộ Nội vụ, dự kiến tên mới là Bộ Nội vụ - Lao động.

3/ Chuyển giao chức năng quản lý:

- Chuyển chức năng quản lý nhà nước về giáo dục nghề nghiệp từ Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội sang Bộ Giáo dục và Đào tạo.
- Chuyển chức năng quản lý nhà nước về bảo trợ xã hội, trẻ em, phòng chống tệ nạn xã hội từ Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội sang Bộ Y tế.

4/ Sắp xếp các cơ quan thuộc Chính phủ:

- Kết thúc hoạt động của Ủy ban Quản lý vốn Nhà nước tại Doanh nghiệp và Ủy ban Giám sát Tài chính Quốc gia.
- Sắp xếp Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội và Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ; Đại học Quốc gia Hà Nội và Đại học Quốc gia TP. HCM.
- động, Thương binh và Xã hội sang Bộ Giáo dục và Đào tạo.
- Chuyển chức năng quản lý nhà nước về bảo trợ xã hội, trẻ em, phòng chống tệ nạn xã hội từ Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội sang Bộ Y tế.

Theo phương án này, bộ máy hành chính sẽ giảm từ 30 xuống còn 21 đầu mối, gồm 13 bộ, bốn cơ quan ngang bộ và bốn cơ quan thuộc Chính phủ.

Ngoài ra, Ban Tôn giáo Chính phủ sẽ được chuyển về Ủy ban Dân tộc để thành lập Ủy ban Dân tộc - Tôn giáo.

Ban Chấp hành Trung ương khóa XIII cũng chủ trương nghiên cứu, đề xuất kết thúc mô hình tổng cục trực thuộc các bộ, sắp xếp các đơn vị như Kho bạc Nhà nước, Tổng cục Thuế, Tổng cục Hải quan và một số cơ quan khác.

PHƯƠNG ÁN SẮP XẾP, SÁP NHẬP BÁO ĐÀI CẤP TRUNG ƯƠNG

Chính phủ cũng trình phương án sắp xếp, sáp nhập một số báo đài cấp trung ương như sau: [4]

- Kết thúc hoạt động của các kênh truyền hình: Thông tấn (thuộc Thông tấn xã Việt Nam), VOV và VTC (thuộc Đài Tiếng nói Việt Nam), Nhân Dân (thuộc báo Nhân Dân) để chuyển chức năng, nhiệm vụ liên quan về Đài Truyền hình Việt Nam.
- Báo Điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam chuyển về báo Nhân Dân; các tạp chí của các ban đảng cấp trung ương chuyển về Tạp chí Cộng sản.

PHƯƠNG ÁN SẮP XẾP, SÁP NHẬP CÁC BAN ĐẢNG CẤP TRUNG ƯƠNG

- **Sáp nhập** Ban Tuyên giáo Trung ương và Ban Dân vận Trung ương.
- Kết thúc hoạt động của Ban Đối ngoại Trung ương, chuyển các nhiệm vụ chính về Bộ Ngoại giao và một phần công việc về Văn phòng Trung ương Đảng Cộng sản.
- Kết thúc hoạt động của Ban Bảo vệ chăm sóc sức khỏe Trung ương, chuyển nhiệm vụ về Ban Tổ chức Trung ương, Bộ Y tế và một số bệnh viện cấp trung ương.

LỘ TRÌNH THỰC HIỆN

Theo chỉ đạo của Bộ Chính trị và Tổng Bí thư Tô Lâm, lộ trình sắp xếp, tinh gọn bộ máy các cơ quan cấp trung ương được triển khai như sau:

- Từ ngày 1/12/2024, tạm dừng việc bổ nhiệm và giới thiệu ứng cử giữ chức vụ cao hơn đối với các cơ quan, đơn vị dự kiến sắp xếp, tinh gọn. [5]
- Tổng Bí thư Tô Lâm yêu cầu các cơ quan, đơn vị tổng kết, đề xuất các phương án đúng tiến độ (trong tháng 12/2024), hướng tới mục tiêu chung là hoàn thành và báo cáo Ban Chấp hành Trung ương trong quý I/2025.
- Theo Bộ Nội vụ, hiện tại, việc sắp xếp bộ máy mới chỉ được triển khai ở các cấp trung ương. Các đơn vị hành chính cấp tỉnh sẽ được sắp xếp sau; hiện cũng chưa có chủ trương sáp nhập các tỉnh, thành.
- Trước đây, ngành công an dưới quyền của ông Tô Lâm đã sắp xếp bộ máy ở cấp trung ương và cấp tỉnh. Đồng thời, tăng cường lực lượng ở cơ sở bằng việc điều động hơn 50.000 cán bộ công an chính quy về công tác tại các xã trên toàn quốc vào năm 2023.

GHI NHẬN CỦA LUẬT KHOA TẠP CHÍ

- **Theo quan sát** của phóng viên Luật Khoa, quá trình sáp nhập các cơ quan nhà nước hiện cũng gây ra tâm lý hoang mang và lo lắng trong đội ngũ công nhân viên chức. Đặc biệt, có một sự tiếc nuối bao trùm lên những người đã gắn bó với ngành lao động, thương binh và xã hội - lĩnh vực có truyền thống lâu đời và tiệm cận trực tiếp với đời sống của người dân. Một số chuyên gia công tác xã hội cũng cảnh báo phương án sáp nhập nếu không được thực hiện cẩn thận có thể làm gián đoạn việc cung cấp các dịch vụ thiết yếu cho nhóm đối tượng yếu thế như người nghèo và người khuyết tật.
- Các báo đài cũng đang trải qua một cuộc “quy hoạch báo chí” lần hai trong cuộc cách mạng tinh gọn bộ máy này. Một nguồn tin từ bạn đọc gửi cho Luật Khoa ghi nhận rằng người lao động như phóng viên, biên tập viên trong nhiều cơ quan báo đài đang lo ngại về tương lai của họ. Đài VTC cho rằng thông tin VTC sẽ được sáp nhập về VTV đang khiến cho dư luận hiểu là VTC bị xóa sổ và khiến nhiều doanh nghiệp quay lưng với các chương trình dịp tết do đài này

tổ chức. Một số vấn đề như trưng dụng trụ sở sau khi cơ quan chấm dứt hoạt động, VTV hay Thông tấn xã Việt Nam sẽ tiếp nhận nhân lực từ các đơn vị thế nào, v.v, cũng được nêu ra trong nguồn thông tin mà bạn đọc gửi về.

- Ngày 3/12, tờ BBC News Tiếng Việt đưa ra nhận định rằng chủ trương tinh gọn bộ máy của Ban Chấp hành Trung ương khóa XIII lần này là “phép thử cho Tổng Bí thư Tô Lâm trước Đại hội XIV” (đại hội dự kiến diễn ra vào tháng 1/2026). Chủ trương này cũng cho thấy sự khác biệt trong phong cách lãnh đạo của ông Tô Lâm so với người tiền nhiệm Nguyễn Phú Trọng khi ông Trọng chỉ tập trung vào củng cố các ban đảng hơn là tinh gọn bộ máy hành chính. Trong khi đó, bộ máy hiện tại quá chồng chéo và “ngốn” tới 70% ngân sách quốc gia.
- Viết trên Dân Việt, nhà báo Lê Thọ Bình bày tỏ lo ngại về việc cắt giảm bộ máy và nhân sự một cách cơ học, đồng thời nhấn mạnh sự cần thiết của việc xử lý hợp lý nguồn nhân lực dồi dư. Ông nêu ra sáu giải pháp gồm đánh giá năng lực và tái phân bổ nguồn nhân lực; đào tạo lại và hỗ trợ chuyển đổi nghề nghiệp; chính sách nghỉ hưu hoặc nghỉ việc có chế độ;

cơ chế minh bạch và công bằng; đảm bảo an sinh xã hội; thay đổi tư duy và văn hóa quản lý.

- Trả lời phỏng vấn Dân Trí, Tiến sĩ Trần Anh Tuấn, chủ tịch Hiệp hội Khoa học Hành chính Việt Nam, nhấn mạnh rằng việc tinh gọn bộ máy cần đi đôi với giảm biên chế để tránh ảnh hưởng đến chất lượng đội ngũ và gánh nặng ngân sách. Ông cảnh báo rằng nếu không thực hiện đồng bộ thì có thể dẫn đến tình trạng cán bộ “nhìn nhau, đùn đẩy, né tránh trách nhiệm”.
- Trả lời phỏng vấn Vietnamnet.vn, Tiến sĩ Nguyễn Sĩ Dũng, nguyên phó chủ nhiệm Văn phòng Quốc hội, đã chỉ ra mô hình quản lý hành chính theo cơ chế “song trùng trực thuộc” của nước ta hiện nay (tức là các cơ quan vừa trực thuộc bộ, vừa trực thuộc ủy ban nhân dân) và điều này đang làm cho bộ máy hành chính chồng chéo, phức tạp. Trong khi đó, pháp luật hiện hành làm phình to bộ máy, làm chậm và ách tắc các dự án đầu tư công. Do đó, ông cho rằng cùng với việc sáp nhập các bộ, cần xem xét sửa đổi luật pháp để tránh tình trạng ách tắc trong quản lý hành chính. □

LUẬT KHOA 360

TOÀN CẢNH VỤ

DẠ THẢO PHƯƠNG TỐ

LƯƠNG NGỌC AN

CƯỖNG HIẾP

Sau gần ba năm bị nhà thơ Dạ Thảo Phương tố cáo cưỡng hiếp, nguyên Phó Tổng Biên tập báo Văn nghệ Lương Ngọc An được điều động giữ chức phó tổng biên tập tạp chí Nhà văn và Cuộc sống.

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 12/12/2024.

Trọng Phụng
Lam Hồng

LÀM PHÓ TỔNG BIÊN TẬP TẠP CHÍ NHÀ VĂN VÀ CUỘC SỐNG

Chủ tịch Hội Nhà văn Việt Nam Nguyễn Quang Thiều bổ nhiệm chức vụ mới cho ông Lương Ngọc An, ngày 5/12/2024. Ảnh: Hội Nhà văn Việt Nam.

Ngày 5/12/2024, tại Văn phòng tạp chí Nhà văn và Cuộc sống, nhà thơ Nguyễn Quang Thiều, bí thư Đảng đoàn, chủ tịch Hội Nhà văn Việt Nam trao quyết định điều động ông Lương Ngọc An giữ chức phó tổng biên tập tạp chí Nhà văn và Cuộc sống. Quyết định này có hiệu lực từ ngày 28/11/2024.

- Tạp chí Nhà văn và Cuộc sống là một ấn phẩm thuộc Hội Nhà văn Việt Nam, chuyên đăng các bài sáng tác, lý luận, phê bình văn học và các hoạt động văn học nghệ thuật. Hiện tạp chí này do nhà thơ Trần Đăng Khoa làm tổng biên tập.
- Ngay lập tức, sự kiện này thu hút sự quan tâm của cộng đồng văn học và công chúng, bởi cách đây gần ba năm, cụ thể là vào tháng 4/2022, ông Lương Ngọc An khi đương chức phó tổng biên tập báo Văn nghệ đã bị nhà thơ Dạ Thảo Phương tố cáo cưỡng hiếp. Sau đó, ông An bị điều động đi nhận “nhiệm vụ mới”.
- Nhà thơ Dạ Thảo Phương tên thật là Phan Thị Thanh Thúy, hiện sinh sống ở nước ngoài, từng công tác tại Ban Văn nghệ trẻ, báo Văn nghệ của Hội Nhà văn Việt Nam từ năm 1996 đến 2003.

- Ngày 8/12, bà Phương đăng tải bài viết với tựa “Kẻ hiếp dâm tôi lại làm phó tổng biên tập”. Trong bài viết, bà bày tỏ quan điểm rằng việc bổ nhiệm ông Lương Ngọc An là “một thái độ công khai xúc phạm nỗi đau của nạn nhân, khinh bỉ sự bất bình của dư luận”. Bà Phương cũng dẫn lại thư tố cáo của mình vào ngày 6/4/2022 về việc ông An đã cưỡng hiếp bà.
- Cùng ngày, trang “trích điểm” - một diễn đàn chuyên về văn chương với hơn 300.000 lượt theo dõi - tuyên bố sẽ “xóa toàn bộ tác phẩm của những ai công khai ủng hộ kẻ hiếp dâm Lương Ngọc An” kèm theo hashtag: #đứngbênPhương #standbyPhương.
- Viết trên trang cá nhân, Tiến sĩ khoa học Dương Tú đề nghị Hội Nhà văn Việt Nam cần thực hiện trách nhiệm giải trình về quyết định điều động này: “Dư luận có quyền đặt câu hỏi rằng hành vi cưỡng hiếp của ông An có nghiêm chỉnh chấp hành pháp luật hay không, hành vi đó đã ‘bảo vệ uy tín của Hội’ như thế nào, cũng như ông An đã được ‘tín nhiệm’ ra sao [...] Sự im lặng và vô trách nhiệm sẽ chỉ khiến vụ cưỡng hiếp mà nhà thơ Dạ Thảo Phương đã can đảm tố cáo trở thành di sản đáng xấu hổ của cá nhân ông Thiều nói riêng và Hội Nhà văn Việt Nam nói chung mà thôi”.
- Ngày 12/2, nhà giáo Thái Hạo viết: “[...] bất cứ ai giữ im lặng trước sự việc nghiêm trọng này đều đáng bị coi thường”.

NỘI DUNG CÁO BUỘC

Cách đây gần ba năm, cụ thể là vào ngày 6/4/2022, nhà thơ Dạ Thảo Phương đã đăng tải một bài viết dài trên trang Facebook cá nhân, tố cáo Phó Tổng Biên tập, Tổng Thư ký tòa soạn báo *Văn Nghệ* Lương Ngọc An đã cưỡng hiếp và vu khống bà.

- Theo bà Phương, trưa ngày 14/4/2000, khi bà đang ở một mình trong phòng biên tập Văn nghệ Trẻ thì ông Lương Ngọc An (lúc này ông An đã trở thành phóng viên của tờ báo sau nhiều năm làm nhân viên phòng hành chính) xông vào cưỡng hiếp bà. Tuy nhiên, hành vi của ông An bất thành vì có đồng nghiệp khác bắt quả tang, can thiệp.
- Ngày 20/4/2000, ông Nguyễn Lê Tâm (lúc đấy là họa sĩ trình bày của đơn vị) cùng những nhân chứng hôm đó tường trình với lãnh đạo đương nhiệm là ông Hữu Thịnh, tổng biên tập và ông Trương Vĩnh Tuấn, phó tổng biên tập.
- Theo bà Phương, suốt thời gian từ tháng 7/1999 đến tháng 4/2000, bà đã bị ông An nhiều lần thao túng, khống chế, bạo hành, cưỡng bức như một nô lệ tình dục. Tuy nhiên, do thiếu vốn sống và sợ hãi, bà chưa dám nói ra cho gia đình, cơ quan hay. Bà Phương cũng kể rằng bà từng bỏ thai.
- Sau sự việc ngày 14/4/2000, bà Phương đã viết đơn tố cáo ông An, tuy nhiên lại bị ông An vu khống ngược lại. Ông An cho rằng giữa hai người có mối quan hệ tình cảm và do mình muốn chia tay nên cả hai mới xảy ra “xô xát”.
- Bà Phương bác bỏ luận điệu về một mối quan hệ tình cảm, tình dục đồng thuận mà ông An đưa ra. Bà cho biết dù đã tường trình, khiếu nại, v.v trong một thời gian dài nhưng bà vẫn không được giải quyết thỏa đáng.
- Báo *Văn nghệ* chỉ kết luận ông An “gây lộn xộn ở cơ quan”. Phó Tổng Biên tập Trương Vĩnh Tuấn khi đó là người trực tiếp giải quyết vụ việc này, cho rằng

- “hai người đánh nhau, làm mất trật tự nơi làm việc”. Bà Phương cũng cáo buộc ông Trương Vĩnh Tuấn nhiều lần ngăn cản quyền tố cáo, khiếu nại của bà, đồng thời trù dập, vu khống, cấm in bài, đe dọa đuổi việc bà.
- Sau vụ việc, ông Lương Ngọc An vẫn chính thức trở lại làm việc tại báo *Văn nghệ* và vào ngày 6/9/2021, ông được bổ nhiệm giữ chức phó tổng biên tập báo này.
 - Trong bài đăng, bà Phương bộc bạch: “Tôi ác cường dâm, vu khống của Lương Ngọc An cùng những trù dập, vu cáo của Trương Vĩnh Tuấn cho đến nay vẫn chưa một lần được nhìn nhận công khai, công bằng. Bóng tối của cái ác đè nặng lên sự thật năm xưa luôn âm thầm ám ảnh cuộc sống hiện tại của tôi”, “tôi đã nhiều lần tự tử không thành”, “tôi từng phải vật vả trải qua những năm tháng dài sợ hãi giao tiếp, có những thời điểm thậm chí nói chuyện bình thường với chồng con cũng là việc rất khó khăn”, “tôi mất kết nối với ngôn ngữ, né tránh xuất hiện lại trong giới văn chương”, v.v.
 - Bà Phương cũng lý giải bà lên tiếng là vì bà nhân thấy xu hướng tấn công, đổ lỗi nạn nhân bị tấn công tình dục vẫn còn hiện diện và bà không muốn có bất cứ nạn nhân nào phải chịu đựng trải qua những nỗi thống khổ bà từng trải.

DƯ LUẬN PHẢN ỨNG RA SAO?

Thời điểm tháng 4/2022, bài viết của nhà thơ Dạ Thảo Phương làm chấn động dư luận trong và ngoài nước.

- Sự việc này cũng một lần nữa khơi dậy làn sóng tố cáo quấy rối, xâm hại tình dục #MeToo và là một trong những vụ việc nổi tiếng nhất tại Việt Nam liên quan tấn công tình dục vào thời điểm đó.
- Có hàng trăm ngàn lượt tương tác trên bài viết của nhà thơ Dạ

- Thảo Phương. Những hashtag như #dungbenphuong, #standbyphuong, #justice4Phuong ngập tràn các kênh mạng xã hội.
- Điều đáng nói, không chỉ nhà thơ Dạ Thảo Phương, nhà văn Bùi Mai Hạnh cũng công khai cáo buộc Lương Ngọc An cưỡng hiếp mình.
 - Một số người từng làm ở báo *Văn Nghệ* thời điểm đó như nhà thơ Nguyễn Thành Phong, nhà văn Dạ Ngân, cũng bày tỏ nguyện vọng cơ quan chức năng và các tổ chức chính trị - xã hội, điển hình là Hội Phụ nữ, Hội Nhà văn, vào cuộc xử lý. Họa sĩ Lê Tâm - người đã viết bản tường trình liên quan sự việc của Dạ Thảo Phương ngày 14/4/2000 - cũng đã chia sẻ với báo giới rằng “ở thời điểm đó vụ việc chưa được xử lý đầy đủ, thấu đáo”. Hay họa sĩ Thành Chương, nhân chứng vụ việc, cũng nêu ý kiến “bằng nhiều chứng cứ, bằng nhiều thứ khác, tôi tin Dạ Thảo Phương về những lời trình bày trong thư ngỏ tố cáo đó”.
 - Nhà thơ Dạ Thảo Phương có đăng tải thêm các bài viết lần lượt vào các ngày 8/4, 10/4, 18/4 và 26/4 trong năm 2022, để làm rõ mối quan hệ của mình và Lương Ngọc An, sau khi có một luồng dư luận cho rằng giữa hai người có mối quan hệ tình cảm, tình dục đồng thuận. Bà cũng cho hay sẵn sàng về Việt Nam giải quyết vụ việc.
 - Tuy nhiên, bên cạnh các ý kiến ủng hộ, tại thời điểm xảy ra vụ việc, có nhiều cá nhân đăng tải hình ảnh của bà Phương kèm theo nhiều lời bình luận như “em bị hấp diêm này cũng nhảm, ngày đó không tố cáo đến cơ quan pháp luật”, “hồi đó tôi từng gặp hai người họ dung dăng dung dề, giờ nghe thấy lạ ghê”, “khéo tự dưng ý”, v.v. Các diễn ngôn này cũng được đem ra thảo luận và bị nhiều bên chỉ trích là đang “đổ lỗi nạn nhân”.

PHẢN ỨNG CỦA LÃNH ĐẠO BÁO VĂN NGHỆ VÀ HỘI NHÀ VĂN VIỆT NAM

Trước sự việc hồi tháng 4/2022, lãnh đạo báo *Văn Nghệ*, Hội Nhà văn Việt Nam đồng loạt im lặng.

- Bốn ngày sau thư ngỏ tố cáo, phía gia đình của bà Phương nhận được một email có tựa đề của Ban Chấp hành Hội Nhà văn Việt Nam gửi bà Dạ Thảo Phương.
- Thư này có nội dung rằng vụ việc của bà Phương xảy ra từ năm 2000 và đã được báo *Văn nghệ* giải quyết căn cứ theo những chứng cứ tại chỗ, trong phạm vi quyền hạn hành chính của cơ quan. Ở thời điểm đó, các đương sự đều không có đơn thư gửi các cơ quan hữu quan để đưa ra xử lý theo quy định của pháp luật. Do đó, vụ việc đã được giải quyết về mặt hành chính trong nội bộ báo *Văn nghệ*.
- “Ban Chấp hành Hội Nhà văn nhận thấy không có cơ sở thỏa đáng cũng như thẩm quyền để xử lý hành chính lại vụ việc xảy ra năm 2000 tại báo *Văn nghệ*, [...] bà nên gửi đơn, thư tới các cơ quan chức năng có thẩm quyền pháp lý để được tiến hành theo đúng trình tự của pháp luật. Ban Chấp hành Hội Nhà văn Việt Nam sẵn sàng hợp tác chặt chẽ, có trách nhiệm cao nhất với các cơ quan pháp luật trong trường hợp được yêu cầu để bảo vệ danh dự, uy tín và quyền lợi hợp pháp của những người có liên quan”, thư nêu.
- Đây chỉ là một email điện tử, không có chữ ký, con dấu; không có dấu hiệu nào chứng minh nó là của Hội Nhà văn Việt Nam. Tuy nhiên, theo báo đưa tin, nhà thơ Nguyễn Quang Thiều, chủ tịch Hội Nhà văn Việt Nam, xác nhận (qua tin nhắn) với phóng viên *Infonet (Vietnamnet)* là hội đã có thư phản hồi nhà thơ Dạ Thảo Phương.

ÔNG LƯƠNG NGỌC AN
ĐI BÁO CÔNG AN

Sau khi bị bà Phương tố cáo, ông Lương Ngọc An khóa trang Facebook cá nhân và sau đó mở lại vào ngày 14/4/2022.

- Ông An đăng tải bài viết kèm theo hình ảnh đơn thư gửi trường phòng An ninh Chính trị Nội bộ (PA03) TP. Hà Nội, trường phòng An ninh mạng sử dụng công nghệ cao (PA05) TP. Hà Nội và giám đốc Công an TP. Hà Nội.
- Ông An cũng đăng bài “xin lỗi những người bạn đã vì tôi mà bị xúc phạm những ngày qua. Xin lỗi cơ quan, gia đình đã vì chuyện này mà xáo trộn, vất vả. Tôi xin được giải quyết việc này theo cách tôi cho là cần thiết”.

ĐIỀU ĐỘNG ÔNG LƯƠNG NGỌC AN

Hội Nhà văn Việt Nam tổ chức kỳ họp thường lệ thứ 4 khóa X vào ngày 15/4/2022, do Chủ tịch Nguyễn Quang Thiều chủ trì. Cuộc họp này được cho là không có sự tham gia của báo đài.

- Tối sáng ngày 16/4/2022, trên website của đơn vị này cập nhật thông báo của Ban Chấp hành Hội Nhà văn Việt Nam về kỳ họp nói trên.
- Trong thông báo nêu rõ rằng cuộc họp có sự tham gia của ông Lương Ngọc An, nhà thơ Hữu Thịnh - cố vấn Ban Chấp hành.

Ngoài ra, thông báo cũng có nội dung “điều động nhà thơ Lương Ngọc An thôi giữ chức vụ phó tổng biên tập, thư ký tòa soạn báo Văn Nghệ để nhận nhiệm vụ mới kể từ ngày 1/5/2022”. Tuy nhiên, thông báo không nêu rõ lý do cũng như “nhiệm vụ mới” của ông Lương Ngọc An là gì.

VỤ VIỆC BỊ CHÌM CHO TỚI KHI
ÔNG AN GIỮ CHỨC MỚI

Theo quan sát của phóng viên Luật Khoa tạp chí, sau thông báo điều động ông Lương Ngọc An, vụ việc bị chìm vào quên lãng cho tới khi có thông tin mới nhất về chức vụ của ông Lương Ngọc An trong những ngày gần đây.

- Dư luận cũng đặt ra nhiều tình huống pháp lý khác nhau. Ví dụ, đối chiếu theo Điều 27 Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017), thời hiệu truy cứu trách nhiệm hình sự tối đa là 20 năm đối với tội phạm đặc biệt nghiêm trọng, nên vụ việc của bà Phương đã hết thời hiệu, người phạm tội sẽ không bị truy cứu trách nhiệm hình sự. Hoặc, đối chiếu Bộ luật Dân sự năm 2015 thì vụ việc của bà Phương cũng đã hết thời gian khởi kiện yêu cầu bồi thường các thiệt hại về tinh thần cho nạn nhân.

LUẬT KHOA VIẾT GÌ VỀ VẤN ĐỀ
TẤN CÔNG TÌNH DỤC?

Hồi giữa năm 2024, Luật Khoa đăng tải loạt ba bài của tác giả Hồng Hoa về chủ đề quấy rối, tấn công tình dục:

- 7 khái niệm liên quan đến tội phạm tình dục
- Quấy rối tình dục có phải vì ham muốn tình dục?
- Quấy rối tình dục tại nơi làm việc là gì và quy trình xử lý ra sao?

Qua phân tích Bộ luật Lao động năm 2019, các văn bản quy phạm pháp luật liên quan và đặc biệt là “Sổ tay hướng dẫn về phòng, chống quấy rối tình dục tại nơi làm việc” do Vụ Pháp chế của Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội ban hành năm 2019, tác giả Hồng Hoa cho rằng Việt Nam đã thiết lập một hệ thống tiêu chuẩn pháp lý tương đối tiệm cận với các cam kết quốc tế về quyền con người và các quy định pháp luật hiện

hành của Việt Nam về phòng, chống quấy rối tình dục tại nơi làm việc về cơ bản là đầy đủ.

Tuy nhiên, theo tác giả, trên thực tế, các cơ quan thực thi không quyết liệt và thiếu đồng bộ. Thế nên, những kết quả đạt được hiện nay về phòng chống quấy rối tình dục ở Việt Nam, nếu có, hầu hết đến từ sự thay đổi về văn hóa, lối sống và nỗ lực nâng cao nhận thức xã hội chứ không phải từ quy trình pháp lý. □

Đính chính: Bài viết được chỉnh sửa thông tin vào sáng 13/12/2024, ở đoạn “lúc này ông An vẫn còn là tài xế, nhân viên phòng hành chính của báo Văn nghệ” thành “lúc này ông An đã trở thành phóng viên của tờ báo sau nhiều năm làm nhân viên phòng hành chính”.

Nhà thơ Dạ Thảo Phương và
Bản tường trình của mình.
Ảnh: Báo Thể Thao Văn Hóa

NỮ QUYỀN, ĐA NGUYÊN PHÁP LUẬT VÀ HIẾP DÂM

Giới thiệu một số góc nhìn phản biện của các nhà luật học nữ quyền (feminist legal studies) và một nhánh nghiên cứu mới trong luật học là đa nguyên pháp luật (legal pluralism) về luật pháp và quy trình tố tụng hình sự về tội hiếp dâm.

Minh Nhật

Bài được đăng lần đầu
trên luatkhoa.com ngày 12/12/2024.

Cái tên Lương Ngọc An xuất hiện trở lại. Lần sóng tố cáo ông hiếp dâm cũng thế. Nhưng pháp luật về hiếp dâm - vốn thường phản ánh văn hóa trọng nam khinh nữ - có thể còn lâu mới thay đổi.

Nhà thơ Lương Ngọc An vừa được Hội Nhà văn bổ nhiệm làm Phó tổng biên tập tạp chí Nhà văn & Cuộc sống. [1] Cách đây hai năm, bà Dạ Thảo Phương đã đăng loạt bài tố cáo ông An hiếp dâm và gây nhiều hệ lụy tinh thần cho bà.

Vụ việc của bà Phương và ông An chỉ là

một trong rất nhiều vụ tố cáo quấy rối tình dục và bạo lực giới thời gian gần đây trên mạng xã hội.

Bên cạnh việc “đụng chạm” đến các nhân vật trí thức hoặc các tổ chức đình đám, thì những tranh cãi liên quan đến pháp lý như suy đoán vô tội và nghĩa vụ chứng minh cho nạn nhân/người bị hại hay vai trò của công luận trong các vụ việc tương tự cũng được nhiều bên thảo luận.

Vấn đề là tại sao các nạn nhân của xâm hại tình dục và hiếp dâm lại không đưa

vụ án ra tòa mà lại tố cáo trên các trang mạng xã hội?

Không đi sâu vào các tranh cãi trên, trong bài viết này người viết muốn đề cập đến một số góc nhìn phản biện của các nhà luật học nữ quyền (feminist legal studies) về cách mà luật pháp và quy trình tố tụng hình sự về tội hiếp dâm được thiết lập thông qua góc nhìn của đàn ông.

Ngoài ra, người viết cũng sơ lược đề cập đến một nhánh nghiên cứu mới trong luật học là đa nguyên pháp luật (legal pluralism), một lĩnh vực luật học thách thức việc nhìn luật pháp chỉ giới hạn trong luật nhà nước (state law).

QUY TRÌNH THỤ LÝ MỘT VỤ ÁN HIẾP DÂM - GÓC NHÌN TỪ BỊ HẠI, MỘT VÍ DỤ TẠI VIỆT NAM

Sau khi một vụ việc hiếp dâm xảy ra, người bị hại hoặc người đại diện của bị hại (trong trường hợp bị hại là người dưới 18 tuổi, người có nhược điểm về tâm thần hoặc thể chất hoặc đã chết) buộc phải đến cơ quan chức năng trình báo, tố giác.

Điều 155, Bộ luật Tố tụng Hình sự 2015 quy định, các vụ án liên quan đến hiếp dâm (Điều 141 Bộ luật Hình sự 2015 và Điều 23 Luật sửa đổi Bộ luật Hình sự 2017) chỉ được khởi tố hình sự về tội phạm nêu trên khi có yêu cầu từ người bị hại hoặc người đại diện của bị hại. [2][3]

Sau đó, cơ quan chức năng có thẩm quyền sẽ khởi tố vụ án. Trong quá trình điều tra, cơ quan chức năng sẽ thu thập các tài liệu/hồ sơ, vật chứng có liên quan, khám nghiệm hiện trường (nếu có) và thu nhận lời khai của người bị hại, người làm chứng và nghi can.

Để cơ quan có thẩm quyền có căn cứ khởi tố, truy tố và xét xử vụ án, người bị hại cần phải tham gia quá trình giám định pháp y về xâm hại tình dục được quy định tại

Thông tư số 47/2013/TT-BYT của Bộ Y tế. [4]

Lời khai của bị hại, người làm chứng và nghi can là một trong những hồ sơ yêu cầu cần thiết cho quá trình giám định. Quá trình giám định gồm nhiều bước bao gồm: khám tổng quát, khám sinh dục nữ/nam, hậu môn, hậu huyệt, khám toàn thân và khám chuyên khoa (khi có chỉ định).

Toàn bộ quá trình trên tập trung vào người bị hại, nghi can chỉ tham gia giám định trong hai trường hợp: (1) khi cơ quan giám định trưng cầu; (2) khi không có sự phù hợp giữa tổn thương thực thể và các hành động do thủ phạm gây nên, giám định viên đề nghị cơ quan trưng cầu đưa nghi can đến giám định để có bằng chứng. Sau khi có kết quả giám định, một mẫu hồ sơ gọi là “Bản kết luận giám định pháp y về tình dục” của cơ quan giám định được sử dụng như là một trong những bằng chứng quan trọng của vụ án hiếp dâm. [5]

Sau khi hoàn thành bước điều tra vụ án, cơ quan điều tra sẽ gửi hồ sơ về cho viện kiểm sát có thẩm quyền để truy tố vụ án. Tùy thuộc vào tính chất tội phạm mà thời gian truy tố có thể khác nhau.

Sau khi có quyết định truy tố từ viện kiểm sát, vụ án sẽ được đưa ra xét xử tại cơ quan có thẩm quyền. Trong thời gian khởi tố, điều tra, truy tố, và xét xử, người yêu cầu khởi tố có thể tự nguyện rút yêu cầu truy tố bất cứ lúc nào nhưng không thể yêu cầu khởi tố lại với cùng một vụ án sau khi đã rút yêu cầu.

Có thể thấy, trong toàn bộ quá trình thụ lý trên, người bị hại phải đóng vai trò trung tâm trong việc yêu cầu và tham gia vào quá trình điều tra chứng cứ của cơ quan chức năng.

Yêu cầu về “trọng chứng hơn trọng cung” của quy trình tố tụng hình sự buộc người bị hại phải tỉnh táo, bỏ qua các vấn đề về tâm lý sau khi bị hiếp dâm để có thể đi đến yêu cầu khởi tố với cơ quan chức năng

trong thời gian ngắn nhất nhằm thu thập được nhiều chứng cứ nhất có thể. [6]

Điều này vô tình tạo ra một “burden of proof” (nghĩa vụ chứng minh) dành cho người bị hại.

CAROL SMART VÀ NHỮNG PHẢN BIỆN VỀ LUẬT HÌNH SỰ VÀ TỔ TỤNG HÌNH SỰ CỦA CÁC VỤ ÁN HIẾP DÂM

Carol Smart, một nhà luật học nữ quyền nổi tiếng dành một chương trong cuốn sách “Nữ quyền và quyền lực của luật pháp” (“Feminism and the Power of Law”) để phân tích về hiếp dâm và sự loại trừ tính dục phụ nữ trong luật. [7]

“Toàn bộ phiên tòa xét xử vụ hiếp dâm là một quá trình loại trừ (phụ nữ) và tôn vinh (chủ nghĩa dương vật trung tâm)”, bà nói. Smart cho rằng quá trình xét xử tội hiếp dâm thường tập trung vào xem xét hành vi tình dục của nạn nhân ví dụ như hành vi, tính cách và tiền sử tình dục của nạn nhân thay vì hành động của bị cáo. Khi đó, phiên tòa xét xử vụ án hiếp dâm như là một phiên tòa xét xử tình dục của bị hại.

Thông qua các diễn ngôn pháp lý xung quanh các vụ án hiếp dâm, Smart lập luận, nó nhấn mạnh vào những khuôn mẫu có hại về tình dục của phụ nữ khi ngầm định rằng họ không tuân thủ một số kỳ vọng xã hội về các hành vi chuẩn mực, cho rằng “tính dục của phụ nữ (female sexuality) là vấn đề và cho rằng phản ứng tình dục (sexual responsiveness) của phụ nữ là thất thường và không nhất quán” (trang 31).

Phụ nữ nói không không phải lúc nào cũng có nghĩa là không. Vấn đề không chỉ là nói không, mà là cách cô ấy nói, cách cô ấy thể hiện và làm rõ. Nếu cô ấy không muốn, cô ấy chỉ cần khép chân lại và có dấu hiệu sử dụng vũ lực, ngược lại thì sẽ không có dấu hiệu nào (lời của Thẩm phán Wild 1982 được

trích dẫn trong sách, trang 35).

Ngoài ra, Smart cho rằng, vấn đề của luật là nó nhấn mạnh vào tư duy nhị nguyên (có tội và vô tội, đồng thuận và không đồng thuận), nhưng những vấn đề về hiếp dâm thì không đơn thuần như thế.

Luật hình sự và quy trình tố tụng hình sự ngầm giả định rằng nạn nhân trong các vụ hiếp dâm phải/nên thể hiện một thái độ nhất quán hoặc là đồng thuận hoặc không trong xuyên suốt quá trình của hành vi xâm hại. Tuy nhiên, nạn nhân hoàn toàn có thể đồng thuận khi thể hiện hành vi thân mật nhưng không đồng ý quan hệ tình dục.

Carols Smart cho rằng, sự phục tùng (submission) là một yếu tố quan trọng đi song song với đồng thuận mà luật pháp khi nhìn nhị nguyên đồng thuận hay không đồng thuận thường hay bỏ qua. Sự phục tùng này có thể là khả năng mà các nạn nhân bị bạo hành trong tương lai, là mất việc hay thể diện.

Khi xác lập một tư duy nhị nguyên, luật pháp thông qua phán quyết, tính chính danh và hệ thống chính trị đảng sau phán quyết đó thu hẹp các khả thể có thể xảy ra và củng cố cho một sự thật duy nhất của vụ án.

Nó bỏ qua các góc nhìn xã hội khác và tạo ra sự thật “Laws claim to truth”.

Mở rộng hơn, Carol Smart cho rằng, luật pháp - đặc biệt là thông qua các phiên xử hiếp dâm - có nhiều tính chất tương đồng với văn hóa nam tính (masculine culture), bỏ qua nhiều giá trị cốt lõi của phong trào nữ quyền và chỉ tập trung vào chủ nghĩa duy dương vật (phallocentrism).

Các điều luật hình sự về hiếp dâm hầu như sẽ tập trung vào các chi tiết về xâm nhập, có xâm nhập không, xâm nhập ở đâu và ảnh hưởng ra sao. Luật tại một số quốc gia cho rằng sự xâm nhập của dương vật

vào âm đạo là chỉ dấu quan trọng (nhất) cho việc xác định một hành vi xâm hại tình dục có phải là hiệp dâm hay không, qua đó loại trừ các hành vi quan hệ tình dục khác.

Smart cũng trích dẫn và đề cập đến một số nghiên cứu có liên quan, trong đó có nghiên cứu của Edward (1981) tập trung vào việc tham gia vào quá trình tố tụng hình sự và các phiên tòa xét xử hiệp dâm của các nạn nhân. Nghiên cứu cho thấy rằng luật pháp và các quy định có liên quan có thể trở thành một loại áp lực cho nạn nhân phải cung cấp chứng cứ như thế nào.

Tuy các phê phán của Carol Smart được viết hơn 30 năm trước và tập trung vào hệ thống luật pháp tại Anh, những ý kiến phản biện của bà vẫn còn nhiều tính thời sự ngày nay.

LIỆU LUẬT PHÁP CHỈ GIỚI HẠN TRONG LUẬT NHÀ NƯỚC?

Trước những hạn chế và phản biện của hệ thống luật pháp và quy trình tố tụng nhà nước trong giải quyết vấn đề hiệp dâm, đa nguyên pháp luật trở thành một chủ đề thu hút nhiều sự quan tâm từ các nhà luật học nữ quyền.

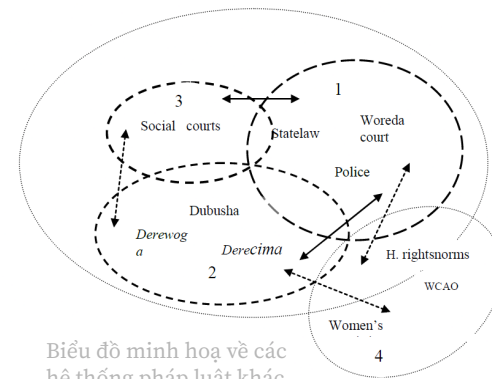
Đa nguyên pháp luật (legal pluralism) là một lĩnh vực luật học cho rằng luật pháp không chỉ/không nên giới hạn trong luật pháp của nhà nước (state law).

Đa nguyên pháp luật cho rằng có hai hay nhiều hệ thống pháp luật cùng tồn tại song song trong một nhà nước/khu vực. Các nhà nghiên cứu ủng hộ lý thuyết này cho rằng đây mới chính là bản chất của pháp luật, nhất là trong thời kỳ toàn cầu hóa khi mà không chỉ có một hệ thống luật pháp duy nhất chi phối và tồn tại trong một quốc gia. [8]

Đa nguyên pháp luật khi đó cho phép nạn nhân của các vụ hiệp dâm (vốn đa số là

phụ nữ) có thể lựa chọn được phương án đỡ tối nhất nhằm đạt được công lý cho bản thân. [9]

Một nghiên cứu của Mehari và Tadele vào năm 2015 về các vụ án hiệp dâm được thụ lý ra sao trong bối cảnh đa nguyên pháp luật tại cao nguyên Gamo, Ethiopia. Nhóm tác giả cho thấy sự phức tạp đan xen chồng chéo của nhiều hệ thống pháp luật khác nhau bao gồm: luật nhà nước, luật tục, và luật nhân quyền. Các hệ thống này tác động lẫn nhau và cùng tham gia giải quyết một vụ án hiệp dâm, hay mở rộng hơn là bạo lực giới.

Biểu đồ minh họa về các hệ thống pháp luật khác nhau trong nghiên cứu của Meharri và Tadele.

Bức ảnh bên trên là mô hình mô tả lồng ghép lẫn nhau và các hệ thống pháp luật đa nguyên tại huyện Chenda và Dorze dere được cấu thành bởi ba thành tố luật pháp: (1) các tổ chức nhà nước (luật nhà nước, tòa án Woreda, và cảnh sát); (2) các tổ chức luật tục địa phương (derewoga, dubusha, and derecima) và (3) tòa án địa phương, một tổ chức kết hợp, được chính phủ thành lập nhưng có sự tham gia của địa phương. Những yếu tố này tác động lẫn nhau và cùng chịu nhiều sự chi phối bởi các chuẩn mực về nhân quyền.

Khi có nhiều hệ thống pháp luật cùng tồn tại, các nạn nhân trong vụ án hiệp dâm có thể lựa chọn hệ thống pháp luật để kiến nghị vấn đề của mình. Trong trường hợp của Gamo, một vụ án hiệp dâm có

thể được thụ lý bởi cả tòa án quận (của nhà nước) hoặc hệ thống luật tục hoặc di chuyển qua lại giữa hai hệ thống.

Một nghiên cứu khác, trong luận án tiến sĩ tại Đại học Oxford, Arushi Garg khi nghiên cứu về các vụ án xét xử hiệp dâm tại Delhi, Ấn Độ cho thấy là đa nguyên pháp luật là một lý thuyết quan trọng để hiểu về thái độ thù địch của nạn nhân-nhân chứng (victim-witness hostility), cần lưu ý rằng trong các vụ án hiệp dâm, đa phần các nạn nhân cũng chính là nhân chứng. [11]

Thái độ trên chỉ hiện tượng nạn nhân-nhân chứng của tội phạm bạo lực hoặc tổn thương tâm lý thể hiện các hành vi thù địch hoặc không hợp tác trong quá trình xét xử hoặc lấy lời khai.

Trong khi lý thuyết pháp luật trung tâm (legal centralism) cho rằng luật pháp nhà nước là luật pháp duy nhất giải thích và ảnh hưởng đến toàn xã hội, đa nguyên pháp luật cho rằng có nhiều dạng thức luật pháp cùng tồn tại qua đó cho phép mọi người nghĩ về những vấn đề ngoài quy trình tố tụng và tòa án.

Garg không chỉ cho rằng đa nguyên pháp luật là một cách nhìn mà nó còn phản ánh một xã hội Ấn Độ đa nguyên. Trong vấn đề *victim-witness hostility*, dưới lăng kính đa nguyên pháp luật, nó cho thấy nhiều ràng buộc phi tư pháp mà nạn nhân của các vụ án hiệp dâm phải trải qua.

Đa nguyên pháp luật cho thấy những áp lực và đe dọa đè nặng lên nạn nhân bên ngoài tòa án: thành viên nam trong gia đình, là nghèo đói, mất cân xứng về quyền lực giữa bị cáo và nạn nhân, danh dự và tính nam (masculinity) của các thành viên nam trong gia đình bị tổn hại... Những yếu tố này tước đoạt cơ hội được tham gia tranh tụng của nạn nhân (stealing the dispute).

Khi đó, việc biết rằng có nhiều hệ thống luật pháp cùng tồn tại, nó sẽ giúp hiểu hơn

các phản ứng thù nghịch của nạn nhân-nhân chứng trong các vụ án hiệp dâm. Dĩ nhiên, đa nguyên pháp luật không phải là câu trả lời hoàn hảo cho các vụ án hiệp dâm. Vẫn còn nhiều tranh cãi liên quan đến tính phức tạp, khả năng thực thi tại nhiều bối cảnh văn hóa- chính trị khác nhau cũng như những hệ lụy của nó.

Luật pháp nhà nước cũng không phải luôn luôn là trở ngại. Cùng với phong trào nữ quyền và LGBTIQ+ toàn cầu, luật pháp nhà nước cũng thay đổi nhằm bảo vệ quyền của nạn nhân và tạo điều kiện để nạn nhân hiệp dâm tố cáo tội phạm.

Việt Nam cũng cải thiện đáng kể, trong đó có thay đổi từ việc định nghĩa hiệp dâm là “hành vi giao cấu” (Bộ luật Hình sự 2015) sang “giao cấu hoặc thực hiện hành vi quan hệ tình dục khác” (Luật sửa đổi Bộ luật Hình sự 2017).

Nghị quyết số 06/2019/NQ-HĐTP của Hội đồng Thẩm phán Tòa án Nhân dân Tối cao năm 2019 cân nhắc các vấn đề về sức khỏe tinh thần của bị hại dưới 18 tuổi khi cho phép xét xử kín, cho phép người bị hại vắng mặt, các câu hỏi dành cho người bị hại được đặt gián tiếp với luật sư hoặc người nhà nếu người bị hại tham gia. Một số bản án gần đây cho thấy các thẩm phán xem trọng lời khai của người bị hại bên cạnh các chứng cứ khác.

Nhưng những hạn chế của luật và quy định tố tụng hình sự vẫn tồn tại và tạo ra nhiều hệ lụy như các phân tích ở trên.

Tuy đa nguyên pháp luật vẫn chưa là chủ đề phổ biến tại Việt Nam, đây vẫn là một chủ đề đáng theo dõi và cân nhắc trong bối cảnh thảo luận chung trên thế giới như là một giải pháp khả thi cho các vấn đề về bạo lực giới. □

TIN KIỂM DUYỆT

TRUYỀN THÔNG
NHÀ NƯỚC VÀ
LỆNH THIẾT
QUÂN LUẬT Ở
HÀN QUỐCTrọng Phụng
Lam HồngBài được đăng lần đầu trên
luatkhoa.com ngày 06/12/2024.Tổng thống Hàn Quốc
Yoon Suk Yeol
Ảnh: REUTERS

Khi đưa tin về tình trạng thiết quân luật ở Hàn Quốc, truyền thông nhà nước đã bỏ quên một chi tiết quan trọng.

TUYÊN BỐ CHỐNG CỘNG CỦA
TỔNG THỐNG YOON SUK YEOL

Tối 3/12, Tổng thống Hàn Quốc Yoon Suk Yeol bất ngờ ban bố tình trạng thiết quân luật trên toàn quốc trong bài phát biểu được phát sóng trực tiếp trên kênh truyền hình YTN. Chỉ vài giờ sau, ông đã phải hủy bỏ lệnh này sau khi bị Quốc hội phủ quyết.

- Truyền thông Hàn Quốc, bao gồm các tờ báo như 한국일보 (Hankook Ilbo) và 경향신문 (Kyunghyang Shinmun), đã trích dẫn trực tiếp lời phát biểu của Tổng thống Yoon, bao gồm cụm từ “북한 공산 세력” (các lực lượng cộng sản Bắc Triều Tiên).
- Tờ Aljazeera.com hay Reuters cũng dẫn lại đoạn phát biểu của vị tổng thống như sau: “I declare martial law to protect the free Republic of Korea from the threat of North Korean communist forces, to eradicate the despicable pro-North Korean anti-state forces that are plundering the freedom and happiness of our people, and to protect the free constitutional order”.
- Luật Khoa tạm dịch: “Tôi tuyên bố thiết quân luật để bảo vệ Đại Hàn Dân Quốc tự do khỏi mối đe dọa từ các lực lượng cộng sản Bắc Triều Tiên, để xóa bỏ các thế lực chống nhà nước thân Bắc Triều Tiên đáng khinh đang cướp đoạt tự do và hạnh phúc của nhân dân chúng ta, và để bảo vệ trật tự hiến pháp tự do”.
- Lời phát biểu này của ông Yoon Suk Yeol ám chỉ Đảng Dân chủ đối lập, cho rằng họ có xu hướng ủng hộ lực lượng cộng sản Triều Tiên và là mối đe dọa đến nền dân chủ tự do của Hàn Quốc.

HAI YẾU TỐ BỊ BỎ QUÊN

Theo ghi nhận của phóng viên Luật Khoa, hầu hết các tờ báo nhà nước Việt Nam đều đưa thông tin về việc Tổng thống Yoon Suk Yeol ban bố tình trạng thiết quân luật nhưng “quên” hai khía cạnh trong lời phát biểu của ông.

- Trang VietnamPlus của Thông Tấn xã Việt Nam đưa tin về sự kiện này ngắn gọn, chỉ nêu một cách chung chung rằng vị tổng thống ban bố thiết quân luật khẩn cấp nhằm “đối phó với” “các hoạt động chống nhà nước và âm mưu nổi loạn” mà không đề cập trực tiếp đến hai yếu tố - Bắc Triều Tiên và “cộng sản” - như trong bài phát biểu của ông Yoon Suk Yeol.
- Trong khi báo Nhân Dân dẫn lại bài viết của Thông tấn xã Việt Nam, các phiên bản báo điện tử của Đài Truyền hình Việt Nam, báo Quân đội nhân dân hay báo An ninh Thủ đô cũng đưa tin theo mô típ tương tự. Không có tờ nào nhắc đến yếu tố Triều Tiên hay các tuyên bố cụ thể của ông Yoon Suk Yeol về “các lực lượng cộng sản Bắc Triều Tiên” (North Korean communist forces) mà báo chí Hàn Quốc hay như Reuters, Al Jazeera đã đề cập.
- Tờ VnExpress có bài viết chi tiết hơn, bao gồm lý do ông Yoon Suk Yeol đưa ra sắc lệnh thiết quân luật, các biện pháp cụ thể trong sắc lệnh, và phản ứng từ phe đối lập. Tuy nhiên, bài vẫn có sự điều chỉnh nội dung khi chuyển ngữ, từ “các lực lượng cộng sản Bắc Triều Tiên” thành “lực lượng thân Triều Tiên”.
- Một tờ báo điện tử khác là Dân trí tường thuật trực tiếp sự kiện này, song giống VnExpress, từ “cộng sản” đã bị bỏ ra khỏi cụm từ “lực lượng cộng sản Triều Tiên”.

BỐI CẢNH

Cần đề cập thêm rằng Tổng thống Hàn Quốc Yoon Suk Yeol nổi tiếng là người có lập trường cứng rắn đối với Bắc Triều Tiên và có quan điểm chống cộng sản.

- Trong chiến dịch tranh cử tổng thống, ông Yoon Suk Yeol đã nhấn mạnh Hàn Quốc và Mỹ phải hợp tác chặt chẽ hơn để đối phó với mối đe dọa hạt nhân ngày càng gia tăng từ phía Triều Tiên.
- Trong một bài phát biểu nhân Ngày Giải phóng vào ngày 15/8/2023, ông Yoon Suk Yeol đã chỉ trích các “lực lượng phản quốc” mà ông cho rằng “mù quáng theo đuổi chủ nghĩa toàn trị cộng sản” và kêu gọi công chúng cảnh giác.
- Hay trong một cuộc họp với các nhà lãnh đạo mới của Hội đồng Tư vấn Thống nhất Hòa bình vào cuối tháng 8/2023, Tổng thống Yoon Suk Yeol tiếp tục nhấn mạnh lập trường chống cộng sản và cảnh báo về các mối đe dọa từ các lực lượng toàn trị cộng sản.
- Tình hình biên giới giữa Hàn Quốc và Triều Tiên gần đây ở trong tình trạng căng thẳng với các hành động “ăn miếng trả miếng” từ cả hai phía.

Một trong những sự kiện đáng chú ý là Triều Tiên thả 3.500 quả bóng bay chứa 15 tấn rác thải sang Hàn Quốc vào cuối tháng Năm để đáp trả việc các nhà hoạt động Hàn Quốc rải truyền đơn chống Bình Nhưỡng.

Ngay sau đó, Hàn Quốc đã sử dụng hệ thống loa phóng thanh công suất lớn đặt gần biên giới để phát các chương trình tuyên truyền, bao gồm tin tức thể giới và nhạc K-pop sang Triều Tiên.

VỀ QUAN HỆ NGOẠI GIAO CỦA VIỆT NAM VỚI HÀN QUỐC, TRIỀU TIÊN

- Việt Nam** và Hàn Quốc thiết lập quan hệ ngoại giao vào năm 1992 và đã nâng cấp lên quan hệ Đối tác Chiến lược Toàn diện vào năm 2022.
- Trong khi đó, Việt Nam có mối quan hệ ngoại giao truyền thống với Bắc Triều Tiên từ năm 1950. Trong thời kỳ Chiến tranh Lạnh, hai nước có mối quan hệ đồng minh. Tuy nhiên, mối quan hệ này đã bớt nồng thắm sau khi Việt Nam tiến hành cải cách Đối mới từ năm 1986.
- Ngày 5/12, Người phát ngôn Bộ Ngoại giao Phạm Thu Hằng cho hay cộng đồng người Việt Nam tại Hàn Quốc vẫn duy trì sinh hoạt, học tập và làm việc bình thường. Bộ Ngoại giao và Đại sứ quán Việt Nam tại Hàn Quốc sẽ theo dõi sát tình hình và sẵn sàng triển khai các biện pháp bảo hộ công dân khi cần thiết. □

Cảnh sát dựng rào chắn sau khi Tổng thống Yoon Suk Yeol tuyên bố thiết quân luật. Ảnh: AFP

Ảnh chụp màn hình. V.K / Luật Khoa.

BỐN YẾU TỐ GIÚP HÀN QUỐC ĐÁNH BẠI LÁ BÀI “THIẾT QUÂN LUẬT” CỦA TỔNG THỐNG

Nền dân chủ non trẻ của Hàn Quốc chứng tỏ sự trưởng thành.

Yên Khắc Chính

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 04/12/2024.

Đêm 3/12, khi công chúng còn đang xôn xao bàn tán về việc 38 du khách Việt Nam “mất tích” sau khi đến Hàn Quốc, nền dân chủ non trẻ này đón nhận một cơn địa chấn chính trị chưa từng có kể từ thập niên 80. [1]

Khoảng 22:40 giờ địa phương, Tổng thống Yoon Suk-yeol bất ngờ ban bố tình trạng

thiết quân luật qua bài phát biểu được truyền hình trực tiếp. [2]

Lý do được đưa ra là để “bảo vệ đất nước Hàn Quốc tự do trước các mối đe dọa từ lực lượng cộng sản Bắc Triều Tiên và loại bỏ các phần tử chống phá nhà nước”. [3] Ngay sau thông báo, một tướng lĩnh quân đội được giao nhiệm vụ chỉ huy thiết

quân luật ra lệnh cấm các hành vi tụ tập, biểu tình, cấm các đảng phái chính trị hoạt động, và đặt báo chí dưới sự kiểm soát của quân đội. [4]

Chưa đầy sáu tiếng sau, tổng thống đã phải tuyên bố rút lại lệnh thiết quân luật, và giờ đây đối diện với nguy cơ bị phế truất. [5] Bốn yếu tố sau đây cho thấy cách mà nền dân chủ của Hàn Quốc sống sót qua lá bài thiết quân luật đầy bất ngờ của người đứng đầu đất nước.

HỆ THỐNG ĐẢNG ĐỐI LẬP CÓ TỐ CHỨC

Chỉ mất 150 phút kể từ khi tổng thống tuyên bố, 190 trong tổng số 300 nghị sĩ Quốc hội đã tập hợp được trong tòa nhà lập pháp. Tất cả bỏ phiếu đồng thuận tuyệt đối phủ quyết lệnh thiết quân luật. [6] Theo Hiến pháp, Quốc hội chỉ cần đa số phiếu để phủ quyết thiết quân luật của tổng thống. [7] Động thái này của Quốc hội tạo cơ sở pháp lý để biến mọi hành động áp đặt thiết quân luật trở nên vi hiến.

Đảng Dân chủ (Democratic Party) đối lập chiếm 192 ghế trong Quốc hội, nhưng trong số 190 nghị sĩ có mặt và bám trụ tại tòa nhà lập pháp suốt đêm cho tới sáng, có cả thành viên của Đảng Sức mạnh Nhân dân (People Power Party) cầm quyền. Chủ tịch của hai đảng đã bắt tay đồng thuận để chống lại quyết định đơn phương của tổng thống. [8]

Trước đó, Đảng Dân chủ đã nhiều lần cảnh báo về âm mưu tái lập chế độ thiết quân luật của chính quyền. Trong các phiên chất vấn về việc thay đổi nội các vào tháng Chín, các nghị sĩ đối lập đã chỉ ra mối liên hệ bất thường giữa tổng thống, bộ trưởng Bộ Quốc phòng cùng chỉ huy Cơ quan Phản gián Quốc phòng. Ba người đều là bạn học cùng trường trung học. Tổng thống cũng nhiều lần chỉ trích các thành viên đối lập là các “phản tử chống phá nhà nước”. [9]

Mối nghi ngờ của phe đối lập bị cho là “thuyết âm mưu”, cho đến sự việc đêm qua. [10]

MỘT XÃ HỘI DÂN SỰ NĂNG ĐỘNG

Trong khi các nghị sĩ đối lập đấu tranh trong tòa nhà Quốc hội, bên ngoài hàng ngàn người dân nhanh chóng tập hợp biểu tình bất chấp cái lạnh không độ và lệnh cấm tụ tập của quân đội. [11] Giống như các nghị sĩ túc trực xuyên đêm, người dân bám trụ biểu tình suốt đêm, không chỉ yêu cầu rút lại thiết quân luật mà còn đòi cách chức tổng thống.

Liên đoàn Công đoàn Hàn Quốc phát động một cuộc tổng đình công vô thời hạn, kêu gọi tổng thống từ chức. Nguồn: The Korea Herald.

Tổ chức nghiệp đoàn lớn nhất nước ngay lập tức tuyên bố bãi công vô thời hạn cho tới khi tổng thống từ chức. [12] Các tổ chức xã hội dân sự khác cũng đồng loạt lên tiếng phản đối, chỉ trích hành động của tổng thống là “vi hiến”, “tấn công vào nền dân chủ”, và “người dân sẽ không bao giờ tha thứ cho thiết quân luật phản dân chủ”. [13]

Người Hàn Quốc không xa lạ với việc lên tiếng chống lại các nhà lãnh đạo lạm quyền. Cuối năm 2016, hàng chục ngàn người đã biểu tình yêu cầu Tổng thống Park Geun-hye khi đó phải từ chức vì các cáo buộc tham nhũng. [14] Đầu năm 2017, bà Park bị Quốc hội phế truất, và một năm sau bị kết án 24 năm tù cho các cáo buộc nhận hối lộ và lạm quyền. [15]

BÁO CHÍ LÀM ĐÚNG CHỨC NĂNG GIÁM SÁT

Bất chấp lệnh cấm ngay từ khi ban bố thi quân luật, đặt toàn bộ hệ thống báo chí dưới sự kiểm soát của quân đội, các tờ báo lớn của Hàn Quốc như Chosun Ilbo (Triều Tiên Nhật Báo) hay Yonhap News Agency (Thông tấn xã Liên hiệp Hàn Quốc) vẫn tiếp tục hoạt động độc lập. [16][17] Họ cập nhật tin tức liên tục, chính xác và chuyên nghiệp, trở thành cầu nối không chỉ với người dân trong nước mà còn với cộng đồng quốc tế.

Các hãng tin lớn trên thế giới cũng ngay lập tức mở chuyên mục cập nhật diễn biến trực tiếp tại hiện trường, phối kiểm thông tin, tạo thành một hành lang thông tin thông suốt, giúp hạn chế thấp nhất sự hỗn loạn vốn thường thấy trong các cuộc khủng hoảng.

Những người lính cố gắng tiến vào tòa nhà Quốc hội ở Seoul vào 04/12/2024. Ảnh: AFP.

QUÂN ĐỘI TRUNG LẬP

Bất chấp Vai trò trung lập, phi chính trị của quân đội nói riêng và lực lượng an ninh nói chung là một yếu tố khác giúp Hàn Quốc tránh được thảm họa.

Khi lệnh thiết quân luật được ban bố, lực lượng quân đội được điều động đến chiếm tòa nhà Quốc hội, với mục đích ngăn cản các nghị sĩ có thể nhóm họp và phủ quyết lệnh của tổng thống. Các nhân viên trong Quốc hội đã dùng các vật dụng bàn ghế dựng rào chắn ngăn cản quân đội tiếp cận. [18] Tuy được vũ trang tận răng và chỉ phải đối phó với những người không vũ khí, quân đội không cho thấy dấu hiệu dùng vũ lực quá mức để trấn áp.

Ngay sau khi Quốc hội bỏ phiếu phủ quyết thiết quân luật, quân đội đã lập tức rút lui trong trật tự. Sau phiên bỏ phiếu, Chủ tịch Quốc hội Woo Won-shik đã khen ngợi quân đội làm đúng theo chức trách và đúng luật, chứng tỏ là lực lượng “trưởng thành cùng với nền dân chủ của đất nước”. [19] □

SỨC BỀN CỦA NỀN DÂN CHỦ: NHÌN BẦU CỬ HOA KỲ VÀ HY VỌNG Ở VIỆT NAM

Võ Văn Quân

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 04/11/2024.

G iới nghiên cứu ngày nay có lẽ đã nói rất nhiều về khái niệm “authoritarian resilience”, hay “sự bền bỉ của nền chuyên chế”. [1] Họ nói về cách mà các chế độ chuyên chế biến đổi, thích ứng để kéo dài thời gian tồn tại.

Người ta cũng lo ngại về tính bền bỉ của các nền dân chủ, nhất là khi nhìn vào những biến động chính trị gần đây ở Hoa

Kỳ. Nền dân chủ Hoa Kỳ liệu có thể tiếp tục sống sót qua thời kỳ này hay không? Và chúng ta có thể rút ra bài học gì cho nền dân chủ tương lai của Việt Nam?

Với cuộc bầu cử sắp tới của Hoa Kỳ, dù kết quả ra sao đi chăng nữa, người viết tin rằng nền dân chủ này vẫn còn rất nhiều hy vọng.

Ảnh: itoldya test1

DÂN CHỦ BỀN BỈ (DEMOCRATIC RESILIENCE)

Sự bền bỉ của nền dân chủ là một khái niệm đề cập đến năng lực của một hệ thống chính trị trong việc *chống chịu, thích nghi và phục hồi* từ những thách thức bên trong và bên ngoài trong khi vẫn duy trì các chức năng và giá trị dân chủ cốt lõi.

Khái niệm này đã trở nên nổi bật trong những thập niên gần đây khi các nền dân chủ trên toàn thế giới đối mặt với nhiều áp lực khác nhau, từ chủ nghĩa dân túy đến độc tài kỹ thuật số.

Nghe có vẻ hơi khó hiểu, nhưng chúng ta có thể hữu hình hóa khả năng chống chịu, thích nghi và phục hồi của một nền dân chủ khỏe mạnh thông qua ba yếu tố cốt lõi.

Yếu tố đầu tiên là sự vững chắc về thể chế (hay “institutional robustness”). Sự vững chắc về thể chế đơn giản chỉ là tất cả những gì mà một sinh viên luật từng được học ngay năm đầu tiên: khuôn khổ hiến pháp và cơ chế bảo hiến mạnh mẽ; hệ thống tư pháp độc lập và sẵn sàng can thiệp để bảo vệ các giá trị thể chế và dân chủ; cũng như một bộ máy công vụ chuyên nghiệp và không bị thao túng bởi hệ thống chính đảng (sự trung lập và tận tụy của lực lượng quân đội là một ví dụ cụ thể).

Tuy nhiên, như nhà khoa học chính trị Wolfgang Merkel từng ghi nhận, sức mạnh của các thể chế dân chủ không chỉ nằm ở thiết kế bề ngoài của nó, mà còn ở tư duy thực hành dân chủ và tính chính danh của các tiến trình chính trị. [2]

Điểm này dẫn chúng ta đến yếu tố cốt lõi thứ hai của tính bền bỉ của nền dân chủ - cơ sở hạ tầng dân sự (hay “civic infrastructure”).

Cơ sở hạ tầng dân sự là một xã hội dân sự năng động và chủ động trong các hoạt động chính trị cùng với những cơ chế cho họ tham gia vào các quyết định chính trị; một hệ thống truyền thông độc lập nhưng nhân văn; khả năng giáo dục công dân của cộng đồng; lẫn khả năng chấp nhận những khác biệt bên trong cộng đồng.

Trong xã hội dân sự, ngay cả một công dân hay một tổ chức phi chính phủ cũng có thể khởi kiện chính phủ ra tòa. Họ có thể huy động tiền tài trợ và chuyên gia pháp lý tư vấn cho mình trong quá trình khởi kiện. Người dân cũng có thể đối thoại và giúp đỡ nhau trong hoạn nạn ngay cả khi họ bất đồng với nhau về rất nhiều thứ.

Theo cách nói của hai học giả Steven Levitsky và Daniel Ziblatt trong tác phẩm “How Democracies Die” (2018), cơ sở hạ tầng dân sự cũng chính là các chuẩn mực dân chủ không chính thức: [3]

“Những rào chắn mềm của dân chủ chính là những quy tắc không thành văn của cuộc chơi: sự khoan dung dành cho nhau và khả năng kiềm chế về thể chế.”

Tuy nhiên, ngay cả khi có hết hai thành tố này, một điều quan trọng khác để tạo nên sức bền của nền dân chủ là khả năng thích ứng trước các không gian và thách thức khác biệt (hay “adaptive capacity”). Theo giáo sư chính trị học Larry Diamond (Đại học Stanford), một trong những vấn đề đặc biệt quan trọng của hệ thống dân chủ là nó có thể sửa sai trong khi vẫn giữ được những nguyên tắc dân chủ cốt lõi hay không. [4]

Một thể chế và một bản hiến pháp mạnh mẽ là điều tốt, nhưng liệu nó có thể thay đổi khi nó thật sự cần thay đổi? Các cuộc đối thoại giữa xã hội dân sự và các cơ quan nhà nước có giúp nhận biết và từ đó giải quyết khủng hoảng? Hay nó chỉ làm vấn đề thêm bế tắc?

SỨC BỀN ĐÁNG NỂ CỦA NỀN DÂN CHỦ HOA KỲ

Hoa Kỳ đã luôn thể hiện một sức bền vô cùng đáng nể trong suốt gần 300 năm tồn tại của chính thể này.

Nói về *sự vững chắc thể chế*, có thể nói ít có chính thể hiện đại nào đạt đến độ vững chãi của nhà nước Hoa Kỳ hiện đại.

Tối cao Pháp viện Hoa Kỳ ngay từ năm 1803 đã khẳng định thẩm quyền của mình trong việc kiểm tra và giám sát quyền lực của cả cơ quan hành pháp lẫn cơ quan lập pháp với án lệ *Marbury v. Madison*. [5]

Cục Dự trữ Liên bang Hoa Kỳ được duy trì một mức độ độc lập cao tiếp tục giúp cho chính sách tiền tệ tránh khỏi sự can thiệp và lũng đoạn của từng giai đoạn chính quyền khác nhau. [6]

Và cũng không thể không kể đến Đạo luật Cải cách Dịch vụ Công 1883 (Civil Service Reform Act - Pendleton Act), thứ đã tạo ra sự ổn định và công chính cho lực lượng viên chức bất chấp đảng nào nắm quyền. [7]

Gần 300 năm thiết lập và củng cố những án lệ, tập tục, và truyền thống chính trị như vậy, Hoa Kỳ đã tạo ra một chính thể vô cùng vững vàng.

Thể chế Hoa Kỳ cũng có năng lực thích nghi đáng nể với thời cuộc. Bằng chứng? Mười tu chính án đầu tiên của Hiến pháp Hoa Kỳ (còn được biết đến với cái tên Bộ luật Nhân quyền - Bill of Rights), cùng các tu chính án quan trọng khác như Tu chính án thứ 13, 14, 15 (liên quan đến vấn đề bãi bỏ chế độ nô lệ), cho thấy khả năng nhìn nhận ra và sửa đổi những sai lầm chết người của thể chế.

Nhiều cơ quan nhà nước khác được thành lập như Cục Bảo vệ Môi sinh Hoa Kỳ (1970), Văn phòng Ngân sách Nghị viện (1974), hay Bộ An ninh Nội địa (2002)

cho thấy khả năng thích ứng liên tục với những thách thức mới.

Tất cả những nền tảng thể chế và khả năng thích ứng nói trên được củng cố bởi một không gian dân sự mạnh mẽ nhất trong lịch sử các nhà nước hiện đại.

Hiện nay, có đến 1,5 triệu tổ chức phi lợi nhuận và phi chính phủ ở Hoa Kỳ, từ cấp độ địa phương cho đến các tổ chức đấu tranh cấp quốc gia như Liên đoàn Tự do Dân sự Hoa Kỳ (ACLU - thành lập vào năm 1920) và Quỹ Bảo vệ Môi trường (EDF - thành lập vào năm 1967). [8] Trong đó, mỗi tổ chức không chỉ là bình phong trang trí hay đoàn thể văn nghệ mà đều chủ động tham dự vào hàng loạt chương trình nghị sự, các vụ kiện tụng và phong trào đấu tranh chính trị đối với những chính sách, hành vi mà họ cho là có vấn đề hay gây hại cho nền dân chủ.

Ví dụ, chỉ tính riêng ACLU thôi đã cử luật sư bào chữa trong hàng loạt án lệ quan trọng như *Roe v. Wade* (1973 - xác lập quyền tự do sinh sản cho phụ nữ) hay *Miranda v. Arizona* (1966 - xác lập “quyền Miranda”, tức quyền im lặng và quyền tham vấn pháp lý của bị cáo).

Đã có nhiều người nói về một viễn cảnh tồi tệ của Hoa Kỳ nếu người này hay người kia thắng cử. Tôi không cho là như vậy. Trừ khi người Mỹ mất đi sự lý tính mà họ đã duy trì được gần 300 năm qua, trừ khi họ từ bỏ những truyền thống và nền tảng chính trị vững chãi mà họ xây dựng, một nhiệm kỳ tổng thống bốn năm không thể tuyệt diệt những giá trị đã được dày công xây dựng.

SỨC BỀN CỦA NỀN DÂN CHỦ TRONG BỐI CẢNH VIỆT NAM

Mặc dù Việt Nam hiện nay vận hành dưới cơ chế độc đảng, và sẽ là không có gì sai nếu nói rằng Việt Nam đang có một thể chế chuyên chế điển hình, giá trị dân chủ và sức bền của nguồn lực dân chủ chắc

chắn vẫn còn tồn tại, dù đã và đang bị tiếp tục bị hạn chế dần.

Trước tiên, không gian mạng xã hội có rất nhiều vấn đề, nhưng nó vẫn phát huy vai trò là một không gian thảo luận tự do nhất, cởi mở nhất và khó kiểm soát nhất đối với chính quyền và lực lượng an ninh. Nếu việc hội họp, thảo luận, phát tán thông tin trực tiếp còn gặp những rào cản gần như không thể vượt qua, không gian mạng xã hội tiếp tục chứng minh rằng ý kiến của quần chúng nhân dân Việt Nam chưa bao giờ thật sự đồng nhất với ý kiến của Đảng Cộng sản Việt Nam.

Có lẽ chúng ta đã có quá nhiều ví dụ để chứng minh cho hiện thực này. Từ câu chuyện bảo vệ cây xanh ở Hà Nội cách đây đã gần 10 năm, phong trào biểu tình chống Trung Quốc và chống Công ty Formosa từ cuối thập niên 2000, đến phong trào chống BOT vẫn còn âm ỉ cho đến tận 2024, người dân Việt Nam rõ ràng có sức bền dân chủ rất cao và tiếp tục tận dụng không gian chật hẹp mà họ có một cách vô cùng hiệu quả. [9]

Hẳn nhiên, việc không có một nền tảng lý thuyết và một không gian dân sự chính quy thật sự vẫn ngăn cản các kinh nghiệm thảo luận dân chủ và hoạt động trên mạng xã hội có thể được chuyển hóa thành những thực hành dân chủ chính thống. Tuy nhiên, chúng vẫn là nền tảng để tiếp tục xây dựng và hoàn thiện khung lý thuyết cho các mô hình dân chủ Việt Nam trong tương lai.

Mặt khác, hệ thống xã hội dân sự Việt Nam vẫn còn đó. Rất nhiều nhà hoạt động, các lãnh đạo xã hội dân sự và NGO đã bị bắt, đó là điều chắc chắn. [10] Tuy nhiên, xã hội dân sự cũng dần trở thành một phần của đời sống xã hội Việt Nam mà có lẽ chính quyền Việt Nam không thể nào vĩnh viễn loại trừ. Các NGO hoạt động trong lĩnh vực quyền phụ nữ, quyền trẻ em, quyền của người đồng tính, văn hóa, nghệ thuật... vẫn đang là xương sống của rất nhiều cộng đồng và kết nối quốc tế tại Việt Nam. Đó cũng là một phần của sức bền dân chủ quốc gia.

Quan trọng nhất, hệ thống kinh tế thị trường tự do vẫn đã, đang, và sẽ là nền tảng quan trọng nhất cho sức bền của tư duy dân chủ của Việt Nam trong tương lai.

Trong hàng loạt các nghiên cứu lý thuyết và thực chứng từ trước tới nay, tự do kinh tế là nhựa sống của mô hình dân chủ. Theo tác gia Lipset trong tác phẩm quan trọng “Một số yêu cầu tiên quyết của Dân chủ” (tạm dịch từ “Some Social Requisites of Democracy” - xuất bản 1959), một nền kinh tế thị trường vững chãi tự thân nó có thể xây dựng một xã hội đa nguyên, và kinh tế thị trường phát triển sẽ làm tăng quy mô của giai cấp trung lưu, giai cấp quan trọng nhất cho các điều kiện lý tưởng của dân chủ. [11]

Ứng hợp quan điểm này, trong tác phẩm “Nguồn gốc kinh tế của Độc tài và Dân chủ” (tạm dịch từ “Economic Origins of Dictatorship and Democracy”, xuất bản năm 2006), hai tác giả Acemoglu và

Robinson tin rằng kinh tế thị trường có thể tạo ra nhiều trung tâm quyền lực khác nhau, từ đó phần nào làm suy yếu khả năng toàn trị. [12] Quan trọng hơn, kinh tế thị trường chỉ có thể phát triển khi pháp luật đầy đủ, rõ ràng và có thể dự đoán đến một mức độ nhất định, cùng với đó là nhiều quy định liên quan đến bảo vệ tư hữu tài sản và quyền tự do cá nhân (ít ra là liên quan đến tài sản).

Đây vẫn sẽ là nền tảng quan trọng nhất cho sức bền dân chủ của Việt Nam trong tương lai.

Sức bền của nền dân chủ không phải là một khái niệm xa vời hay chỉ tồn tại trong các nền dân chủ phương Tây. Qua việc phân tích ba thành tố cốt lõi - sự vững chắc về thể chế, cơ sở hạ tầng dân sự, và khả năng thích ứng - chúng ta thấy được cách Hoa Kỳ đã xây dựng và duy trì sức bền này trong suốt gần 300 năm qua.

Đối với Việt Nam, dù đang vận hành trong một hệ thống chính trị khác biệt, những mầm mống của sức bền dân chủ vẫn hiện hữu. Từ sự sôi động của không gian mạng xã hội, sự kiên trì của các tổ chức xã hội dân sự, đến nền tảng quan trọng nhất là kinh tế thị trường - tất cả đều là những dấu hiệu cho thấy tiềm năng dân chủ vẫn đang âm thầm phát triển. Đặc biệt, việc duy trì và phát triển nền kinh tế thị trường không chỉ đơn thuần là vấn đề kinh tế, mà còn là nền tảng để nuôi dưỡng một xã hội đa nguyên và giai cấp trung lưu - những yếu tố then chốt cho sự phát triển của dân chủ trong tương lai.

Có thể nói, sức bền của nền dân chủ không phải là điều có sẵn, mà là kết quả của một quá trình xây dựng lâu dài từ nhiều thành tố khác nhau trong xã hội. Kinh nghiệm từ nền dân chủ Hoa Kỳ và những dấu hiệu tích cực từ xã hội Việt Nam cho thấy, dù con đường còn nhiều thách thức, nhưng những giá trị dân chủ vẫn luôn có khả năng tồn tại và phát triển, miễn là chúng được người dân nuôi dưỡng. □

Ảnh: Pexels.com

Ảnh gốc: Canva, cleanpng.com. Đồ họa: V.K / Luật Khoa.

DÂN CHỦ HÓA VIỆT NAM: TRUMP HAY KHÔNG TRUMP?

Võ Văn Quân

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 18/11/2024.

Donald Trump gây tranh cãi ở khắp nơi về đủ mọi vấn đề. Nhìn từ khía cạnh cải cách chính trị và dân chủ hóa ở Việt Nam, liệu ông có là một trở lực?

Đây là một câu hỏi gây tranh cãi.

Nhiều người có lý do chính đáng để lo ngại. Nhưng cũng có lý do chính đáng không kém để lập luận rằng ông chỉ đang vén lên bức màn che đậy một thực tế đã tồn tại từ lâu: các mối dây liên kết dân chủ giữa Việt Nam và các cường quốc dân chủ hóa ra không thúc đẩy tiến trình dân

chủ tại Việt Nam như nhiều người lầm tưởng. Chúng thậm chí đang giúp củng cố diễn ngôn chống dân chủ ngày càng cực đoan hơn ở nước ta.

Liên kết dân chủ là một lý thuyết trong chính trị học. Nó đặt ra một nghịch lý thú vị. Một mặt, nó chỉ ra cách thức mà các mối quan hệ kinh tế, văn hóa và xã hội giữa các nước độc tài và dân chủ có thể thúc đẩy dân chủ hóa ở các nước độc tài. Mặt khác, thực tế cho thấy các chế độ độc tài như Việt Nam có thể khéo léo tận dụng những liên kết này để củng cố quyền lực.

VỀ KHÁI NIỆM “LIÊN KẾT DÂN CHỦ”

Lý thuyết “liên kết dân chủ”, hay “democratic linkage”, được hai học giả khoa học chính trị Steven Levitsky (Đại học Harvard) và Lucan Way (Đại học Toronto) khởi xướng năm 2005. [1][2]

Theo cặp đôi quyền lực của khoa học chính trị so sánh này, “liên kết dân chủ” mô tả độ dày giữa các kết nối về: (1) kinh tế (như mậu dịch, đầu tư), (2) thể chế (liên minh, ngoại giao, quân sự), (3) xã hội (du lịch, giáo dục, gia đình), (4) lưu chuyển thông tin (sự hiện diện của báo chí, hội nhóm trên mạng, giao lưu văn hóa), cũng như (5) mạng lưới xã hội dân sự (các hội nhóm nghề nghiệp, chuyên ngành, NGOs).

Những kết nối này tạo ra hai nhóm lợi ích tại hai không gian khác biệt.

Nếu đây là liên kết dân chủ giữa các quốc gia đã có sẵn truyền thống dân chủ (hãy tưởng tượng giữa Hoa Kỳ và châu Âu), chúng có thể giúp củng cố định chế dân chủ giữa hai quốc gia. Trong trường hợp một quốc gia gặp phải các vấn đề về suy thoái dân chủ, những liên kết này đôi khi có thể tạo ra rào chắn bảo vệ các giá trị cốt lõi của nền dân chủ đang gặp vấn đề.

Ngược lại, nếu liên kết dân chủ được hình thành giữa một nhà nước dân chủ và một chế độ có tính chuyên chế (nhưng đồng thời cũng có tính cạnh tranh, sống còn cao - được hai tác giả gọi là “competitive authoritarianism”), các liên kết dân chủ sẽ hỗ trợ và thúc đẩy quá trình dân chủ hóa ở quốc gia chuyên chế. [3]

Những điều này có thể được thể hiện rõ thông qua nhiều yếu tố.

Ví dụ, việc hệ thống truyền thông đại chúng của quốc gia dân chủ được phổ biến ở các nền độc tài có thể giúp người dân làm quen với tư duy và ngôn ngữ dân chủ, từ việc bầu cử đến những lý thuyết

độc lập tư pháp.

Hay trực diện hơn, việc giới học sinh, sinh viên được đào tạo, trao đổi văn hóa ở các quốc gia dân chủ cũng giúp truyền đạt và thấm dần cách tiếp cận về quyền tự do cá nhân, tự do ngôn luận.

Kết nối kinh tế giữa hai quốc gia được tăng cường đồng nghĩa với việc các yếu tố về pháp quyền, thực hành quản trị hiệu quả (hay gọi là “best practices”), các tiêu chuẩn kinh tế phổ quát (tiêu chuẩn kế toán, kiểm toán, tiêu chuẩn đánh giá chất lượng...), đều được xem là những yếu tố quan trọng có thể thúc đẩy làn sóng dân chủ tại các quốc gia đang có xu hướng toàn trị.

Giữa Việt Nam và Hoa Kỳ, người ta hoàn toàn có thể tin tưởng một “liên kết dân chủ” như vậy không chỉ đã hình thành, mà còn đang phát triển và duy trì một cách vô cùng mạnh mẽ.

Từ vấn đề thông tin và văn hóa (như đại đa số các tờ báo, kênh truyền hình, phim ảnh Hoa Kỳ tràn ngập trên phương tiện truyền thông Việt Nam); số lượng du học sinh, trao đổi văn hóa, các nhóm expats; cho đến các tiêu chuẩn thương mại, sản xuất hay giao thương và đầu tư giữa hai quốc gia... có thể thấy liên kết dân chủ mà Levitsky và Way nói tới luôn sẵn sàng ở đó cho tiến trình dân chủ hóa tại Việt Nam.

BÀI TOÁN KHÓ MANG TÊN TRUMP

Cân nhắc các phương diện trên, rõ ràng Trump là một trở ngại không nhỏ cho liên kết dân chủ Việt Nam - Hoa Kỳ.

Trước tiên, chính sách “Nước Mỹ trên hết” (America First) - dấu ấn chính sách quan trọng nhất của Trump - là con đường giảm thiểu tối đa các liên kết dân chủ mà chúng ta nói tới.

“America First” trước tiên đã cô lập Hoa Kỳ khỏi nhiều định chế kinh tế thế giới hứa hẹn cũng như các mối quan hệ kinh tế trước đây. Từ việc rút khỏi Hiệp định

Đối tác Xuyên Thái Bình Dương (TPP), cho đến các cuộc chiến tranh thương mại gây khó khăn không ít thì nhiều cho nhiều quốc gia khác nhau, bao gồm cả Việt Nam, mối dây liên kết dân chủ nền tảng nhất giữa các quốc gia - quan hệ kinh tế - vì vậy mà bị lay chuyển. [4]

Nhưng đó không chỉ là vấn đề duy nhất.

Trong suốt nhiệm kỳ tổng thống của mình từ 2017-2021 (và thậm chí sau đó), Trump liên tục lên tiếng khen ngợi Tổng thống Nga Vladimir Putin, nhà lãnh đạo Bắc Triều Tiên Kim Jong Un, và mô hình chính thể của những nền độc tài. [5] Để công bằng, cần phải nhìn nhận việc Trump khen ngợi những nhà độc tài không nhất thiết vì ông ủng hộ họ, mà đơn giản đó là một đòn nghi binh ngoại giao cho những chiêu bài chính trị khác. Đây là cách lý giải của rất nhiều người ủng hộ Trump.

Tuy nhiên, diễn ngôn ủng hộ hay tán tụng những nhà độc tài tự thân nó đã có vấn đề. Chúng bình thường hóa mô hình quản trị phi dân chủ, tạo tính chính danh cho những cá nhân toàn trị, và ở những thời khắc ngặt nghèo (như thời điểm Nga xâm lược Ukraine), ca ngợi Putin là “thiên tài” (genius) hay “khôn khéo” (savvy), thật sự ảnh hưởng nghiêm trọng đến hình ảnh dân chủ của Hoa Kỳ trước các đồng minh cũng như các quốc gia khác.

Quan trọng hơn, việc liên tục chỉ trích hệ thống báo chí Hoa Kỳ là “tin giả”, “bọn xuyên tạc”... gây tổn hại nghiêm trọng đến hình ảnh cột sống thông tin Hoa Kỳ trên toàn thế giới - vốn luôn được trọng vọng là nhánh quyền lực thứ tư của nền dân chủ Hoa Kỳ (sau hành pháp, lập pháp, tư pháp). [6]

Những điểm nghẽn trong mối liên kết dân chủ mà nhiệm kỳ của Trump tạo ra vẫn tồn tại cho đến ngày nay. Và trong nhiệm kỳ thứ hai của ông bắt đầu từ ngày 20/1/2025, hoàn toàn có thể tưởng tượng ra viễn cảnh nó tiếp tục làm suy yếu hình ảnh dân chủ Hoa Kỳ vốn đã được phóng chiếu thành

công suốt nhiều thập niên qua.

Khi mà nền dân chủ Hoa Kỳ lâm bệnh, nhiều tác giả đã lo ngại về khả năng lây lan của căn bệnh này - được gọi là “democratic backsliding contagion”. [7]

NHƯNG KHOAN ĐÃ, TRUMP CÓ THẬT SỰ LÀ VẤN ĐỀ?

Dù không có gì để bàn cãi về tác động mà Trump gây ra cho các liên kết dân chủ đã được hình thành trước đây, cũng cần phải cân nhắc lại liệu Trump có thật sự là tác nhân gây ảnh hưởng cho sự thoái trào của tiến trình dân chủ tại nhiều quốc gia khác nhau, trong đó có Việt Nam, hay không.

Ảnh: bworldonline.com

Liệu các liên kết dân chủ xưa nay có tác dụng tích cực như nhiều người nghĩ? Hay nó chỉ gieo lên niềm hy vọng hão huyền về một tương lai dân chủ, trong khi các nhà độc tài lại có thể sử dụng những liên kết này để củng cố quyền lực chuyên chế của họ?

Đây không phải là một quan sát mới lạ.

Từ năm 2009, học giả Jonathan London (Đại học Hong Kong) đã cảnh báo về vấn đề này trong bài báo khoa học “Việt Nam và quá trình kiến tạo chủ nghĩa Lenin-thị trường” (tạm dịch từ Vietnam and the Making of Market-Leninism). Trong đó, London quan sát rằng Việt Nam đang sử dụng quá trình hội nhập kinh tế để củng cố quyền lực đảng phái, tận dụng chuyên môn quốc tế để hoàn thiện năng lực quản lý lẫn trị an, và quan trọng nhất là mở rộng các liên kết dân chủ để phục vụ các mục tiêu toàn trị. [8]

Cảnh báo này tiếp tục có giá trị cho đến ngày nay, và nó đặt câu hỏi rằng liệu các liên kết dân chủ mà chính quyền Joe Biden hay chính quyền Barack Obama xây dựng với Việt Nam có thật sự củng cố vị trí và hình ảnh dân chủ của Hoa Kỳ hay không? Nó có thật sự xây dựng một xã hội dân chủ hơn ở Việt Nam hay không? Hay Việt Nam đang lợi dụng các liên kết đó để củng cố tính chính danh toàn trị của mình?

Ví dụ, trong giai đoạn của chính quyền Tổng thống Biden, người Mỹ đã nâng cấp quan hệ với Việt Nam lên mức cao nhất có thể trong khi không đạt được bước tiến nào cho các vấn đề nhân quyền. Giai đoạn 2020 - 2024 có thể nói là giai đoạn khốc liệt nhất cho một trong những trụ cột ít ai để ý tới của nền dân chủ sơ khởi tại Việt Nam - các tổ chức phi chính phủ (NGO). Toàn bộ các NGO có chút tiếng nói về các vấn đề quan trọng như quyền dân sự, quyền lao động, quyền môi trường... đều đã bị vô hiệu hóa, trong khi các nhà lãnh đạo dân sự thì phải ngồi tù. [9] Các cuộc đàn áp bất đồng chính kiến hay nhóm người dân tộc thiểu số thì vẫn đang tiếp tục diễn ra.

Hay trong giai đoạn của chính quyền Tổng thống Obama, khi mà TPP được thảo luận và đàm phán, gần như không có tiến bộ hay cam kết cải tổ chính trị nào được phía chính quyền Việt Nam đưa ra. Giai đoạn 2009 đến 2017 có thể nói là giai đoạn đàn áp mạnh mẽ đối với tất cả các phong trào dân sự - chính trị tại Việt Nam. Từ cây dân xanh, cá chết, các hội nhóm nghiên cứu hiến pháp... đều bị dập tắt cùng nhiều nhà hoạt động vẫn còn trong tù.

Lấy những ví dụ này không phải để phủ nhận các nỗ lực cổ súy dân chủ hay xây dựng liên kết dân chủ của hai chính quyền trên, nhưng chúng cũng đủ để đặt câu hỏi liệu các nỗ lực ấy có thực sự tận tâm, có thực sự hiệu quả? Hay chúng chỉ là miếng dán veneer để tô đẹp vẻ ngoài?

Nếu những lợi ích kinh tế và liên kết dân chủ mà Hoa Kỳ xây dựng với Việt Nam không có tác động gì đáng kể đến tiến trình dân chủ tại Việt Nam, liệu đã đến lúc những người như Donald Trump vén bức màn bí ẩn này để các hội nhóm Việt Nam có thể tìm kiếm một con đường khác và một định hướng khác cho tiến trình dân chủ thật sự? □

VIẾT THƯ CHO TRANG

Nhà báo Phạm Đoan Trang, đồng sáng lập viên - biên tập viên của Luật Khoa, bị tuyên án 9 năm tù giam vào ngày 14/12/2021 về tội “tuyên truyền chống nhà nước”.

Đây là bản án bất công và hoàn toàn trái với luật quốc tế về nhân quyền.

Hãy ủng hộ Đoan Trang bằng cách viết thư và gửi cho cô tại địa chỉ:

Phạm nhân Phạm Thị Đoan Trang, Trại giam An Phước, xã An Thái, huyện Phú Giáo, tỉnh Bình Dương.

Hoặc bạn có thể tạo bưu thiếp cho Đoan Trang theo công cụ chúng tôi tạo sẵn trên Google Form tại đây: bit.ly/dearTrang

Tranh minh họa: Jin Jin, do Ân xá Quốc tế hỗ trợ.

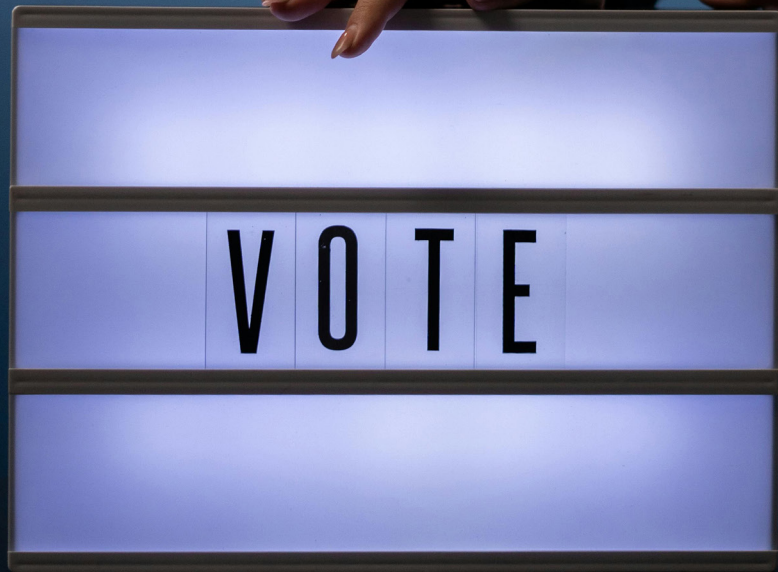
VĂN HÓA CHÂU Á

Có phù hợp với mô hình dân chủ tự do?

Giáo sư Surain Subramaniam cho rằng các giá trị văn hóa châu Á có thể đồng hành và điều chỉnh các nguyên tắc của nền dân chủ tự do để mang đến giải pháp phù hợp với sự đa dạng văn hóa của từng quốc gia cho các thách thức của hiện đại hóa và phát triển kinh tế.

Phạm Văn Lừng

Bài được đăng lần đầu trên
luatkhoa.com ngày 13/12/2024.

Ảnh: Pexels.com

Lượt Khoa xin giới thiệu một nghiên cứu của học giả Surain Subramaniam có tựa đề “Tranh luận về các giá trị văn hoá châu Á: ý nghĩa đối với sự lan truyền của mô hình dân chủ tự do” (“The Asian Values Debate: Implications for the Spread of Liberal Democracy”), được đăng trên tạp chí Asian Affairs năm 2000.[1]

Tiến sĩ Surain Subramaniam là giáo sư nghiên cứu về quốc tế và châu Á tại trường đại học University of North Carolina Asheville từ năm 2001.

Trong bài này, Subramaniam truy tìm nguồn gốc của cuộc thảo luận về các giá trị châu Á, đặt nó trong bối cảnh học thuật, và phác thảo các trường phái tư tưởng chính.

Ông cũng xem xét các lập luận ủng hộ các giá trị văn hóa châu Á từ chủ nghĩa tương đối văn hóa (cultural relativism) và các lập luận phản bác từ chủ nghĩa phổ quát (universalism), và kết luận rằng lập trường này chỉ đúng một nửa.

Ông đề xuất một cách tiếp cận mang tính tổng hòa của các chủ nghĩa này.

Subramaniam không hoàn toàn bác bỏ tính chính đáng của các giá trị văn hóa, và cũng không hoàn toàn phủ nhận các mối quan tâm của các hệ thống dân chủ tự do. Theo ông, mối quan tâm của các hệ thống dân chủ tự do về hiện đại hóa và phát triển kinh tế là những thách thức toàn cầu. Chính các cách giải quyết các thách thức toàn cầu đó mới cần phản ánh sự đa dạng của các giá trị văn hóa.

Như vậy, các giá trị châu Á có thể song hành cùng một nền dân chủ tự do.

NGUỒN GỐC TỪ SINGAPORE CỦA CUỘC THẢO LUẬN VỀ “CÁC GIÁ TRỊ VĂN HÓA CHÂU Á”

Cuộc tranh luận về các giá trị châu Á bắt đầu tại Singapore từ giữa thập niên 1970.

Tác giả dẫn lại nghiên cứu của Donald Emerson chỉ ra rằng cố thủ tướng Singapore Lý Quang Diệu và các “cận thần” của ông đã đề xướng vấn đề này từ năm 1976, và sau đó đẩy mạnh cuộc thảo luận trong hai thập niên 1980 và 1990.

Học giả Singapore Seah Chee-Meow đã viết năm 1977 rằng nhiều quốc gia châu Á áp dụng nền dân chủ nghị viện nhưng đã thất bại sau nhiều thử nghiệm. Ông cho rằng điều này minh chứng của những hạn chế của việc cấy ghép các ý tưởng hoặc thể chế có nguồn gốc từ nước ngoài. Sự hạn chế này chủ yếu là do phần lớn người dân không đánh giá cao tính phù hợp của thể chế dân chủ với mình và không mong muốn thể chế hoặc ý tưởng đó.

Surain Subramaniam chia các thảo luận ở Singapore thành ba thành phần chính: thành phần hình thành (formative component), thành phần phản ứng (reactive component) và thành phần thực dụng (pragmatic component).

Subramaniam xem xét mỗi thành phần đó để làm rõ các vấn đề trong cuộc tranh luận về “tính tương thích của nền dân chủ tự do với các giá trị châu Á”.

THÀNH PHẦN HÌNH THÀNH: SUY NGHĨ BAN ĐẦU VỀ CÁC GIÁ TRỊ CHÂU Á

Theo Subramaniam, ban đầu không phải tất cả các nhà bình luận ở Singapore đều ca ngợi các giá trị của các giá trị châu Á. Nếu các giá trị châu Á được hiểu là một tập hợp các thái độ, niềm tin, thói quen và thể chế thịnh hành trong các xã hội châu Á truyền thống, thì những giá trị đó là rào cản đối với quá trình hiện đại hóa, tăng trưởng và phát triển kinh tế.

Tác giả dẫn ra quan điểm của học giả Singapore Ho Wing Meng và thậm chí của chính thủ tướng lập quốc của Singapore là Lý Quang Diệu. Họ cho rằng điều quan trọng là phải hiện đại hoá xã hội của

minh, chỉ giữ lại một phần quá khứ truyền thống, nếu không, quốc gia của họ sẽ chỉ là một bản sao kém cỏi của phương Tây.

THÀNH PHẦN PHẢN ỨNG: BẢO VỆ NHỮNG THÀNH QUẢ KHÓ KHĂN MỚI ĐẠT ĐƯỢC

Thành phần phản ứng là nhóm phản ứng lại một số diễn biến quốc tế ở thập niên 1980 và 1990 bằng cách dựa vào khái niệm các giá trị châu Á.

Nhóm này thường hùng biện về chủ nghĩa dân tộc văn hóa (cultural nationalism), coi châu Á như một lực lượng có thể thách thức, ngăn chặn chủ nghĩa đế quốc văn hóa (cultural imperialism) của phương Tây.

Theo Subramaniam, lối hùng biện của “chủ nghĩa dân tộc văn hóa” này là một sự phản ứng lại các diễn biến thời sự:

Thứ nhất, nó phản ứng lại lối hùng biện chiến thắng của những người theo chủ nghĩa phổ quát tự do phương Tây (western liberal universalism) sau khi Chiến tranh Lạnh kết thúc năm 1991.

Thứ hai, nó hân hoan chào đón sự tăng trưởng kinh tế ngoạn mục của các nước Đông Á đương thời.

Đặc biệt, tư duy về các giá trị châu Á này cũng là sự phản ứng trước hiện tượng tăng trưởng kinh tế ấn tượng của Trung Quốc trong khi vẫn cự tuyệt các cải cách chính trị dân chủ của phương Tây.

Trên mặt trận trí thức, bài báo năm 1993 (về sau được phát triển thành sách) của Samuel Huntington “Sự xung đột của các nền văn minh?” (“The clash of civilizations?”) đã gây ra những phản ứng mạnh mẽ từ các nhà bình luận châu Á. Họ nhấn mạnh các giá trị châu Á như một sự phản ứng đối với văn minh phương Tây.

Thực ra, nhu cầu tìm kiếm các giá trị châu Á ở khu vực này không phải là mới.

Subramaniam chỉ ra rằng các phong trào hiện đại hoá như phong trào Ngũ Tứ ở Trung Quốc vào đầu thế kỷ 20 và cuộc Duy tân Minh Trị ở Nhật Bản vào cuối thế kỷ 19 cũng là những phong trào đi tìm các giá trị cội nguồn của họ.

Subramaniam không nhắc đến trường hợp Việt Nam. Tuy nhiên, ở thập niên 1920, Việt Nam cũng xuất hiện một phong trào tư tưởng hiện đại hoá như vậy. Giới tinh hoa Việt Nam đương thời một mặt đi tìm con đường canh tân, hiện đại hoá dân tộc nhưng mặt khác cũng tìm cách xây dựng và vun đắp những giá trị truyền thống của Việt Nam.

THÀNH PHẦN THỰC DỤNG: MỘT CHẾ ĐỘ QUẢN TRỊ THAY THẾ

“Thành phần thực dụng” trong giới học thuật và chính khách Singapore đương thời là nhóm tìm cách biện hộ cho các giá trị châu Á mà không dùng đến lời lẽ đối đầu, chống lại phương Tây.

Lập luận có tính thực dụng của họ cho rằng một số giá trị dân chủ làm phức tạp một cách không cần thiết quá trình tăng trưởng, phát triển kinh tế và duy trì xã hội hài hoà.

Tác giả dẫn các nghiên cứu của De Bay và Kausikan để chỉ ra các đặc điểm chính của lập luận của nhóm “thực dụng” như sau.

Thứ nhất, nền dân chủ tự do phương Tây chỉ là một biến thể trong số nhiều biến thể của hệ thống chính phủ dân chủ.

Thứ hai, mỗi quốc gia có tập hợp tài nguyên thiên nhiên, con người và văn hóa riêng, cũng như kinh nghiệm lịch sử và chính trị riêng;

Thứ ba, chế độ quản trị hoặc hệ thống chính trị của một quốc gia không chỉ phải thích ứng với những đặc điểm riêng biệt đó mà còn phải đưa ra những giải pháp phù hợp với các thành viên của xã hội đó.

Tóm lại, theo nhóm thực dụng, “mỗi quốc gia phải tìm ra giải pháp cụ thể của riêng mình cho các vấn đề quản trị quốc gia”.

Nhìn lại các nhóm quan điểm và lý luận khác nhau về các giá trị châu Á ở Singapore, Subramaniam thấy ba điểm.

Thứ nhất, khái niệm “các giá trị châu Á” không có nội hàm rõ ràng. Thuật ngữ này, cũng như khái niệm “dân chủ tự do” của phương Tây, đều đã xuất hiện và phát triển dần dần một quá trình lịch sử, văn hóa và chính trị.

Thứ hai, khái niệm “các giá trị châu Á” không ngừng thay đổi để phản ứng lại các diễn biến chính trị, xã hội tại các nước châu Á và môi trường quốc tế.

Thứ ba, cả ba nhóm “hình thành”, “phản ứng” và “thực dụng” đều nhất quán bác bỏ các giá trị dân chủ tự do.

LẬP TRƯỜNG TỔNG HÒA VỀ GIÁ TRỊ VĂN HÓA CHÂU Á VÀ DÂN CHỦ TỰ DO

Subramaniam cũng phân tích cuộc đối đầu giữa chủ nghĩa tương đối văn hóa và chủ nghĩa phổ quát.

Chủ nghĩa tương đối văn hoá cho rằng các hệ thống chính trị cần phải phản ánh tính độc đáo về văn hóa của mỗi quốc gia.

Chủ nghĩa phổ quát khẳng định rằng dân chủ và nhân quyền có thể được áp dụng một cách phổ quát cho toàn nhân loại.

Liệu danh mục các giá trị châu Á có thực sự phản ánh các nền văn hoá châu Á hay không? Hay diễn ngôn về các giá trị này thực chất chỉ là một công cụ chính trị để các chế độ độc tài ở đó duy trì quyền lực và quyền lợi của mình?

Đây rõ ràng là một cuộc tranh luận có ý nghĩa rộng đối với quá trình chuyển đổi dân chủ toàn cầu.

Subramaniam nhận định rằng các tranh luận này đã làm sáng tỏ một sự thật là các nước châu Á có thể điều chỉnh các nguyên tắc dân chủ cho phù hợp với các bối cảnh văn hóa đa dạng thay vì bác bỏ các nền tảng văn hoá này một cách hoàn toàn.

Những người sử dụng các lập luận về “giá trị châu Á” để phản đối dân chủ hóa cũng đồng tình rằng các yếu tố văn hóa đóng vai trò quan trọng trong việc định hình các hệ thống chính trị.

Subramaniam đề xuất một quan điểm tổng hòa (syncretist position) và linh hoạt.

Hiện đại hoá và phát triển kinh tế không phải là vấn đề của riêng một nền văn hoá nào. Các vấn đề này bắt nguồn từ nền dân chủ tự do phương Tây, nhưng giờ đã trở thành các thách thức toàn cầu.

Các giải pháp cho các thách thức đó cho từng quốc gia cần phản ánh sự đa dạng về văn hóa ở quốc gia đó.

Nếu về mặt kinh tế, các quốc gia châu Á đã có thể áp dụng và điều chỉnh mô hình tư bản để thúc đẩy phát triển kinh tế và giải quyết các thách thức cụ thể.

Thì, tương tự, về mặt chính trị và xã hội, họ hoàn toàn cũng có thể áp dụng và điều chỉnh các nguyên tắc của một nền dân chủ tự do cho phù hợp với các giá trị văn hóa châu Á.

Như vậy, Subramaniam đã đưa ra một cách tiếp cận tinh tế và linh hoạt hơn đối với cuộc tranh luận về các giá trị châu Á và nền dân chủ tự do.

Một mặt, ông thừa nhận sự đa dạng văn hóa ở các châu lục và các quốc gia khác nhau.

Mặt khác, ông chỉ ra tầm quan trọng của việc chuyển đổi và thích ứng sao cho các nguyên tắc dân chủ tự do có thể được áp dụng ở các nền văn hoá đó mà không làm bị biến dạng các giá trị của chúng. □

Đảo Phú Lâm ở Hoàng Sa.
Ảnh: Google Earth.

Cho đến nay, nhiều người dân Việt Nam vẫn nghĩ có quân và dân ta trú đóng ở Hoàng Sa. Tuy nhiên, sự thật là quần đảo đã bị Trung Quốc kiểm soát từ 50 năm trước. Và Phú Lâm - đảo lớn nhất ở Hoàng Sa - đã được Trung Quốc biến thành một cơ sở quân - dân dung hợp.

PHÚ LÂM - ĐẢO LỚN NHẤT Ở HOÀNG SA - BÂY GIỜ RA SAO?

Phạm Văn Luật

Bài được đăng lần đầu
trên luatkhoa.com ngày 12/11/2024.

Hôm 31/10, Bộ Ngoại giao Việt Nam đã phản đối việc Trung Quốc bắt giữ ngư dân Việt Nam đánh cá ở khu vực quần đảo Hoàng Sa, yêu cầu thả ngay các ngư dân bị bắt giữ trái phép, đồng thời yêu cầu bồi thường thiệt hại. [1]

Trước đó, ngày 2/10, chính phủ Việt Nam cũng lên tiếng phản đối Trung Quốc “tấn

công thô bạo” ngư dân Việt Nam ở quần đảo Hoàng Sa.

Ngược lại, phía Trung Quốc tuyên bố quần đảo Tây Sa (tức Hoàng Sa) là lãnh thổ của Trung Quốc và kêu gọi Việt Nam “nâng cao nhận thức cho ngư dân”, để họ không hoạt động “phạm pháp” tại vùng biển Hoàng Sa mà Trung Quốc cho là

thuộc quyền tài phán của mình. [2]

Có nhiều điều về quần đảo Hoàng Sa mà mỗi người dân Việt Nam cần biết. Đó không chỉ là chủ quyền của Việt Nam đối với quần đảo này trong lịch sử, mà còn là việc Trung Quốc đã bóp méo lịch sử, “đòi hỏi chủ quyền” đối với Hoàng Sa ra sao.

Năm 1974, Trung Quốc đã cưỡng chiếm hoàn toàn Hoàng Sa từ tay chính quyền Việt Nam Cộng hòa, và từ đó đến nay, quần đảo này nằm dưới sự kiểm soát của Trung Quốc. Chính điều này đã dẫn đến những cuộc tranh chấp, đụng độ kéo dài giữa hai nước.

Bài viết này sẽ đề cập chủ yếu đến Phú Lâm - đảo lớn nhất trong quần đảo Hoàng Sa - và cũng là nơi Trung Quốc đã phát triển thành trung tâm hành chính và quân sự của thành phố Tam Sa theo mô hình “quân dân dung hợp” (phát triển đồng thời và hợp nhất hai chức năng quân sự và dân sự).

THÀNH PHỐ TAM SA TRÊN ĐẢO PHÚ LÂM

Đảo Phú Lâm bị Trung Quốc chiếm đóng vào năm 1956. Thời điểm đó, Việt Nam Cộng hòa đã dựng cờ và bia chủ quyền trên một số đảo thuộc quần đảo Hoàng Sa nhưng chưa kịp xây dựng căn cứ đóng quân. Lợi dụng tình hình này, Trung Quốc đã lén lút đưa quân chiếm đóng đảo Phú Lâm và một số đảo khác trong nhóm An Vĩnh vào đầu năm 1956. [3] [4]

Theo cuốn “Việt sử cương giám khảo lược” của Nguyễn Thông thời nhà Nguyễn, đảo Phú Lâm khi đó còn hoang sơ, chỉ có chim chóc, cây dừa và thông. [5]

Ngày nay, với tham vọng của Trung Quốc, đảo Phú Lâm đã được nước này đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng quy mô lớn và hiện đại. Khung cảnh hoang sơ trước đây không còn nữa.

Đảo Phú Lâm hiện là nơi Trung Quốc đặt trụ sở của “thành phố Tam Sa” (Sansha City), một đơn vị hành chính cấp quận do Trung Quốc thành lập năm 2012, có chức năng quản lý hành chính đối với toàn bộ quần đảo mà Trung Quốc tuyên bố chủ quyền trong Biển Đông, gồm Hoàng Sa (tên Trung Quốc là Tây Sa), Trường Sa (tên Trung Quốc là Nam Sa) và đảo Pratas (tên Trung Quốc là Đông Sa, hiện do Đài Loan quản lý) và “mọi thứ” nằm trong đường lưỡi bò mà Trung Quốc đòi hỏi trên Biển Đông. [6]

Theo như nước này công bố, thành phố Tam Sa có thẩm quyền trên 280 đảo, bãi cạn, rạn san hô và các thực thể khác trong vùng, bao phủ một vùng rộng khoảng hai triệu km², tương đương 1.000 lần diện tích thành phố Hồ Chí Minh. [7]

ĐẢO PHÚ LÂM BÂY GIỜ RA SAO?

Trước khi thành lập thành phố Tam Sa, Trung Quốc đã đầu tư phát triển đảo Phú Lâm một cách bài bản, có hệ thống. Họ xây dựng đường sá và sân bay trên đảo này từ những năm 1990.

Đến năm 2018, Trung Quốc đã cho máy bay ném bom cường kích đáp xuống đảo Phú Lâm và vào tháng 6/2020, máy bay ném bom H-6J chính thức được triển khai lâu dài trên đảo này. [8] [9]

Theo hình ảnh vệ tinh do Sáng kiến Minh bạch Hàng hải châu Á (AMTI) công bố, đảo Phú Lâm có hai bến cảng nhân tạo. Một số tư liệu cho biết những cảng này có khả năng neo đậu tàu thuyền lên đến 5.000 tấn. [10] [11]

Về giao thông, trước đây, tàu chở hàng Qiongsha-3 là phương tiện vận tải chính kết nối đảo Phú Lâm với đất liền Trung Quốc và các đảo khác trong quần đảo Trường Sa.

Tuy nhiên, để khắc phục một số nhược điểm của vận tải biển, Trung Quốc đã triển khai các chuyến bay dân sự thường xuyên

đến và đi từ đảo Phú Lâm.

Cụ thể, từ ngày 22/12/2016, Trung Quốc bắt đầu mở đường bay dân sự thường kỳ đến sân bay trên đảo Phú Lâm, với các chuyến bay hàng ngày khởi hành từ Hải Khẩu (đảo Hải Nam) lúc 8:45 và từ Phú Lâm trở về lúc 13:00. [12] [13]

Theo Công ước Liên Hợp Quốc về Luật Biển năm 1982 (UNCLOS), Điều 121 quy định rằng những thực thể địa lý như đảo như đảo chỉ được hưởng vùng đặc quyền kinh tế (EEZ) 200 hải lý và thềm lục địa nếu chúng có khả năng hỗ trợ cho con người cư trú ổn định và có nền kinh tế tự lập.

Tuy nhiên, nếu thực thể địa lý đó không đủ điều kiện tự nhiên để con người cư trú ổn định hoặc có nền kinh tế độc lập, nó chỉ được hưởng 12 hải lý lãnh hải. Do đó, Trung Quốc đã nỗ lực “nhân tạo” để làm cho hòn đảo này trở thành một “thành phố” cư trú được và có “nền kinh tế” riêng. Đảo Phú Lâm vốn không có nước ngọt, con người không thể cư trú nếu không có cung cấp nhu yếu phẩm từ đất liền.

Để khắc phục điều này, Trung Quốc đã xây dựng nhiều khu nhà ở công cộng. [14] Năm 2016, Trung Quốc đã hoàn thành và đưa vào vận hành nhà máy khử muối nước biển trên đảo Phú Lâm với công suất xử lý 1.000 tấn/ngày, cung cấp khoảng 700 tấn nước ngọt mỗi ngày, giải quyết vấn đề khan hiếm nước ngọt trên đảo. [15] [16]

Ngoài ra, họ cũng xây dựng một hệ thống xử lý nước thải sinh hoạt để phục vụ nhân viên quân sự và dân sự cư trú tại đây. [17] Để làm cho đảo Phú Lâm trở thành một hòn đảo có “nền kinh tế riêng”, chính quyền thành phố Tam Sa cũng thúc đẩy nhiều hoạt động “kinh tế”, trong đó có phát triển du lịch ở quần đảo Hoàng Sa. [18]

Theo truyền thông Trung Quốc, chính sách này của họ đã thu hút hàng trăm công ty mới đăng ký hoạt động tại khu vực này.

[19] Ngoài các công ty du lịch, ở đảo Phú Lâm còn xuất hiện các công ty nuôi trồng thủy sản. [20] Hoạt động khai và thu thuế được tiến hành bằng công cụ điện tử. [21]

Với các “thành tích” kinh tế trên, chính quyền Tam Sa khuyến khích dân Trung Quốc đến cư trú dài hạn. [22] Để phục vụ cư dân, Trung Quốc cũng đã phủ sóng mạng 5G trên toàn hòn đảo, đồng thời, xây dựng một trường học phục vụ cho con em cái của nhân viên dân sự, quân sự và người dân sống trên đảo. [23] [24]

“QUÂN DÂN DUNG HỢP” TRÊN ĐẢO PHÚ LÂM

Chính quyền Tam Sa khẳng định các chương trình đầu tư đều có tính chất lưỡng dụng, tức là phục vụ cho cả quân sự và dân sự, đồng thời có mục đích bảo vệ “quyền và lợi ích hàng hải” của Trung Quốc. [25] Do đó, song song với việc phát triển hạ tầng, Trung Quốc đã tăng cường lực lượng chấp pháp biển và dân quân biển tại khu vực này. [26]

Đảo Phú Lâm trở thành một căn cứ quân sự quan trọng của Hải quân Trung Quốc. [27]

Quân ủy Trung ương Trung Quốc đã thành lập một “trung tâm chỉ huy tác chiến liên hợp” tại đảo Phú Lâm để chỉ huy tích hợp các hoạt động quân sự, chấp pháp trên biển và dân quân biển. [28]

Ngoài ra, Trung Quốc cũng bố trí tại đảo Phú Lâm các hệ thống giám sát hàng hải để theo dõi và kiểm soát hoạt động trong khu vực. [29]

Chính quyền thành phố Tam Sa được tổ chức theo hướng “quân dân dung hợp”, tức hợp nhất giữa lực lượng quân sự và dân sự. [30] Các doanh nghiệp tư nhân cũng được huy động tham gia vào sứ mệnh bảo vệ cái gọi là “chủ quyền quốc gia” của chính quyền thành phố. [31]

Là “đại bản doanh” quản lý các đảo mà Trung Quốc đòi hỏi chủ quyền trên toàn bộ Biển Đông, chính quyền thành phố Tam Sa đóng ở đảo Phú Lâm đã tổ chức các cơ quan đảng và chính quyền trên khắp quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa. [32] Họ cũng xây dựng một bộ máy tư pháp tại đây. Tòa án trên đảo Phú Lâm đã xét xử vụ án đầu tiên vào năm 2015. [33]

NGƯỜI VIỆT NAM CẦN NHỚ GÌ KHI NGHĨ ĐẾN ĐẢO PHÚ LÂM?

Tất cả những bước đi vững chắc và đều đặn của Trung Quốc ở đảo Phú Lâm cho thấy tầm quan trọng của hòn đảo này trong chiến lược an ninh và bành trướng trên Biển Đông của họ.

Người dân Việt Nam mỗi khi ra khơi tại vùng biển Hoàng Sa, mỗi người nên biết điều gì đang đợi mình ở đó, bao gồm cả rủi ro bị bắt giữ.

Trung Quốc đã cho máy bay ném bom cường kích đáp xuống đảo Phú Lâm và vào tháng 6/2020.
Ảnh: www.twz.com

Theo nhiều nghiên cứu, trước năm 2012, các tuyên bố chủ quyền của Trung Quốc đối về đường lưỡi bò phần lớn mang tính lý thuyết và ít có cơ sở thực tiễn vững chắc. Nhưng từ khi đảo Phú Lâm trở thành một cơ sở dân sự - quân sự hiện đại như đã nói ở trên, Trung Quốc đã tiến một bước quan trọng trong việc biến các tuyên bố chủ quyền này thành hiện thực.

Nói cách khác, khả năng củng cố chủ quyền của Trung Quốc đã trở nên mạnh mẽ đáng kể. [34]

Người dân Việt Nam mỗi khi nghĩ đến Hoàng Sa, hãy nhớ rằng giờ đây quần đảo này không còn là một nơi hoang sơ như trong sử sách cha ông kể lại. Nó đã trở thành một tiền đồn đáng gờm trong chiến lược chiếm trọn Biển Đông của người láng giềng khổng lồ phương Bắc. □

Chúng tôi làm báo độc lập.
Không sợ ai.
Không nịnh ai.

Hãy đóng góp cho Luật Khoa để
xây dựng báo chí độc lập Việt Nam:

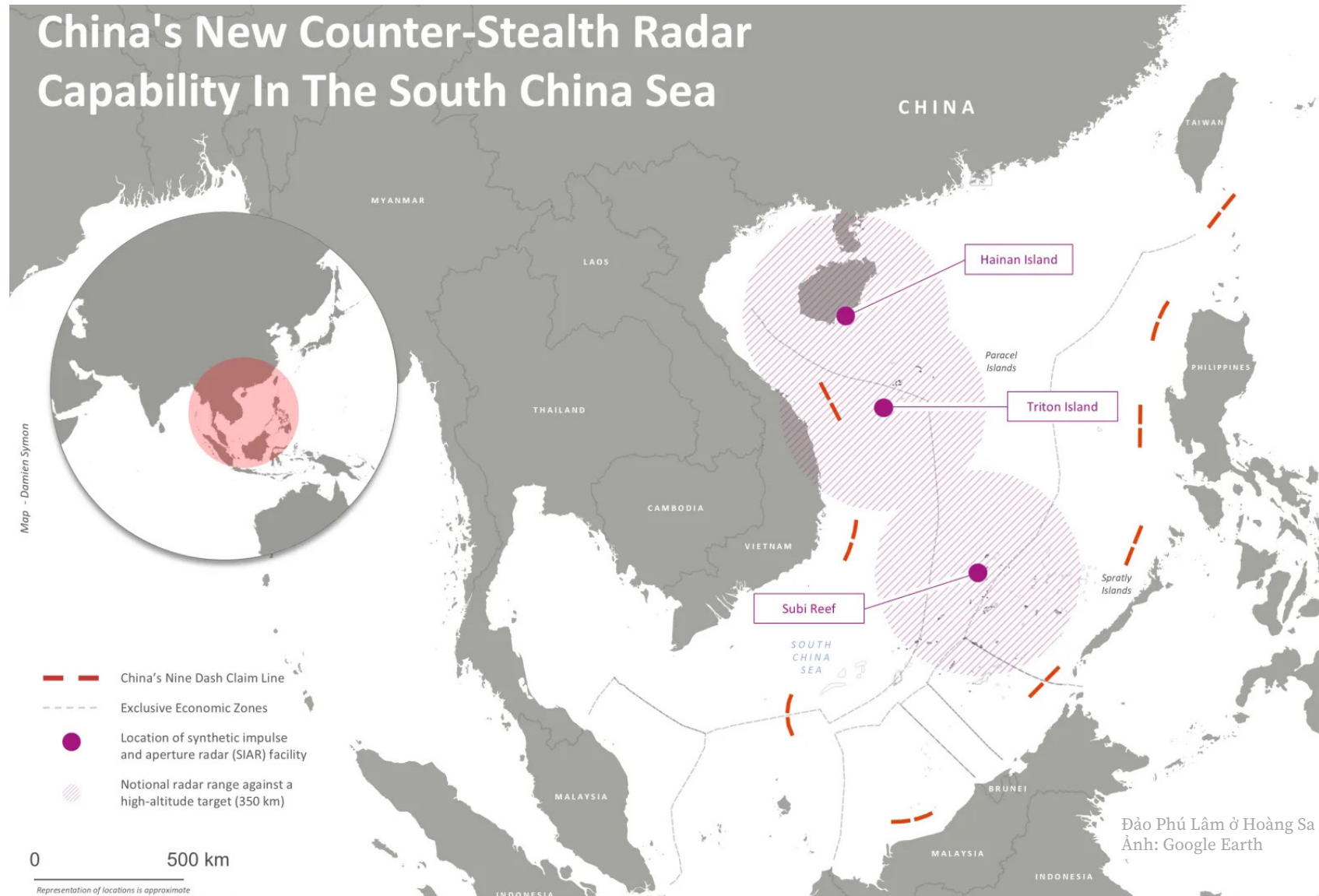
<https://www.luatkhoa.com/#/portal/support>

Luật Khoa là một dự án của tổ chức Sáng kiến Pháp lý Việt Nam (Legal Initiatives for Vietnam), một tổ chức phi lợi nhuận đăng ký ở California, Hoa Kỳ theo quy chế 501(c)(3).

Mọi khoản đóng góp của độc giả ở Hoa Kỳ đều được khấu trừ thuế (tax deduction). Số EIN của chúng tôi: 81-5257301.

Đã có Báo cáo Thường niên 2021 tại đây: www.liv.ngo/bao-cao-thuong-nien-annual-report-2021

Liên hệ: editor@mail.luatkhoa.com

CĂN CỨ GIÁN ĐIỆP ÁP SÁT ĐẤT LIỀN VIỆT NAM

Đảo Tri Tôn cách đảo Lý Sơn (tỉnh Quảng Ngãi) khoảng 121,1 hải lý (224,3 km). Ngày 17/10, Viện Nghiên cứu Hoàng gia Anh về Quan hệ Quốc tế (Chatham House) công bố một số hình ảnh chụp từ vệ tinh cho thấy quân đội Trung Quốc đang xây dựng đảo Tri Tôn thành một căn cứ viễn thám hiện đại. [2]

Cụ thể, Trung Quốc đã triển khai hệ thống radar tiên tiến, có khả năng phát hiện máy bay tàng hình và tăng cường năng lực tác chiến điện tử, đồng thời mở rộng khả năng trinh sát và giám sát trong khu vực Biển Đông.

Hệ thống radar này được gọi là SIAR, viết tắt của “synthetic impulse and aperture radar”, tức hệ thống “radar xung lực và khẩu độ tổng hợp”, có dạng sóng tần số trực giao, có nhiều ưu điểm về độ tự do, độ phân giải góc cao hơn và khả năng phát hiện mục tiêu cao hơn so với radar mảng pha truyền thống. [3]

SIAR có cấu trúc hình bát giác tương tự như hệ thống mà Trung Quốc đã xây dựng trên đá Subi thuộc quần đảo Trường Sa vào năm 2017, sau khi bồi đắp và xây dựng hòn đảo này thành một căn cứ quân sự lớn nhất ở Trường Sa. [4][5]

Hình ảnh vệ tinh do Chatham House công bố cũng cho thấy Trung Quốc đang xây dựng một tòa tháp gần hệ thống radar SIAR trên đảo Tri Tôn. Tòa tháp này có thể là trung tâm điều hành cho hệ thống radar.

ĐẢO TRI TÔN - CĂN CỨ VIỄN THÁM CỦA TRUNG QUỐC Ở HOÀNG SA?

Phạm Văn Luật

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 20/11/2024.

Kể từ khi kiểm soát Hoàng Sa hơn 50 năm trước, Trung Quốc đã biến Phú Lâm - đảo lớn nhất ở Hoàng Sa thành thủ phủ của “thành phố Tam Sa”, nhằm quản lý tất cả các đảo trên Biển Đông. [1] Đồng thời, quốc gia này còn xây dựng một căn cứ viễn thám ở Tri Tôn - đảo gần đất liền Việt Nam nhất.

Đó là nguy cơ đe dọa sự tồn vong của Việt Nam trong dài hạn.

GIÁM SÁT MỌI HOẠT ĐỘNG
TRÊN BIỂN ĐÔNG

Hệ thống radar trên đảo Tri Tôn chắc chắn không hoạt động độc lập. Nó sẽ được tích hợp vào mạng lưới radar khác mà Trung Quốc xây dựng ở Biển Đông, đặc biệt là quần đảo Trường Sa.

Năm 2023, Bộ Quốc phòng Mỹ công bố một báo cáo ghi nhận sự gia tăng năng lực thu thập thông tin tình báo của Trung Quốc ở Biển Đông, đặc biệt tại quần đảo Trường Sa. [6] Theo đó, hệ thống radar trên đá Subi và đảo Tri Tôn không chỉ nhằm viễn thám, nắm bắt hoạt động của các nước trong khu vực, mà còn đóng vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ các hệ thống vũ khí tấn công hiện đại, như tên lửa chống hạm, phòng không. [7]

Các thiết bị do thám cố định tại các đảo Tri Tôn ở Hoàng Sa và Subi ở Trường Sa cũng được phối hợp với các thiết bị do thám di động.

Vào giữa năm 2021, khi đang phong tỏa bãi Cỏ Mây (Second Thomas Shoal) do Philippines quản lý, hải quân Trung Quốc đã triển khai một tàu thu thập thông tin tình báo và một máy bay giám sát ở quần đảo Trường Sa. [8] Mục đích của các thiết bị do thám này là theo dõi các hoạt động hỗ trợ của Mỹ và Úc đối với Philippines tại khu vực này.

Trung Quốc đã mở rộng và tăng cường cơ sở hạ tầng quân sự trên các đảo nhân tạo tại Biển Đông, bao gồm 72 nhà chứa máy bay, bến tàu, thiết bị liên lạc vệ tinh, mảng ăng-ten, radar và hầm trú ẩn kiên cố cho

các bộ phóng tên lửa. [9]

Trung Quốc tuyên bố các dự án này chủ yếu có mục đích nghiên cứu hàng hải, an toàn hàng hải và cải thiện điều kiện sống cho nhân viên đồn trú. [10] Tuy nhiên, Bộ Quốc phòng Mỹ cho rằng những cơ sở hạ tầng lưỡng dụng này (kết hợp chức năng quân sự và dân sự) cung cấp sân bay, khu vực neo đậu và các cơ sở tiếp tế cho hải quân. Chúng cho phép quân đội Trung Quốc duy trì hiện diện quân sự và bán quân sự một cách linh hoạt và bền bỉ trong khu vực Biển Đông. Từ đó, tăng cường khả năng phát hiện hoạt động của các quốc gia đối thủ, có yêu sách chủ quyền trên Biển Đông.

Việc triển khai hệ thống radar hiện đại trên đảo Tri Tôn, cách đất liền Việt Nam khoảng 121,1 hải lý, có vai trò chiến lược đối với Trung Quốc về mặt quân sự. Hệ thống này tăng cường khả năng phát hiện và giám sát các hoạt động trên Biển Đông, đồng thời tạo ra mối đe dọa chiến lược đối với Việt Nam.

Kết hợp với các thiết bị viễn thám có thể được lắp đặt tại căn cứ hải quân Ream ở Campuchia trên Vịnh Thái Lan, Trung Quốc có thể kiểm soát mọi hoạt động của Việt Nam ở cả hai đầu. [11]

Ngư dân Việt Nam mỗi khi ra khơi đánh cá ở vùng biển Hoàng Sa cần lưu ý rằng hệ thống radar ở đó có khả năng phát hiện và theo dõi hoạt động trên biển, bao gồm tàu cá. Ngay cả hải quân Việt Nam cũng có thể gặp thử thách khi hoạt động trong khu vực này, thì những chiếc tàu đánh cá của ngư dân không thể thoát khỏi tầm mắt theo dõi của Trung Quốc. □

KÊNH ĐÀO PHÙ NAM VÀ QUÂN
CẢNG REAM: GỌNG KÈM
TRUNG QUỐC SIẾT VÙNG PHÍA
NAM VIỆT NAM?

Một cục diện quân sự mới trên bán đảo Đông Dương.

Phạm Văn Luật

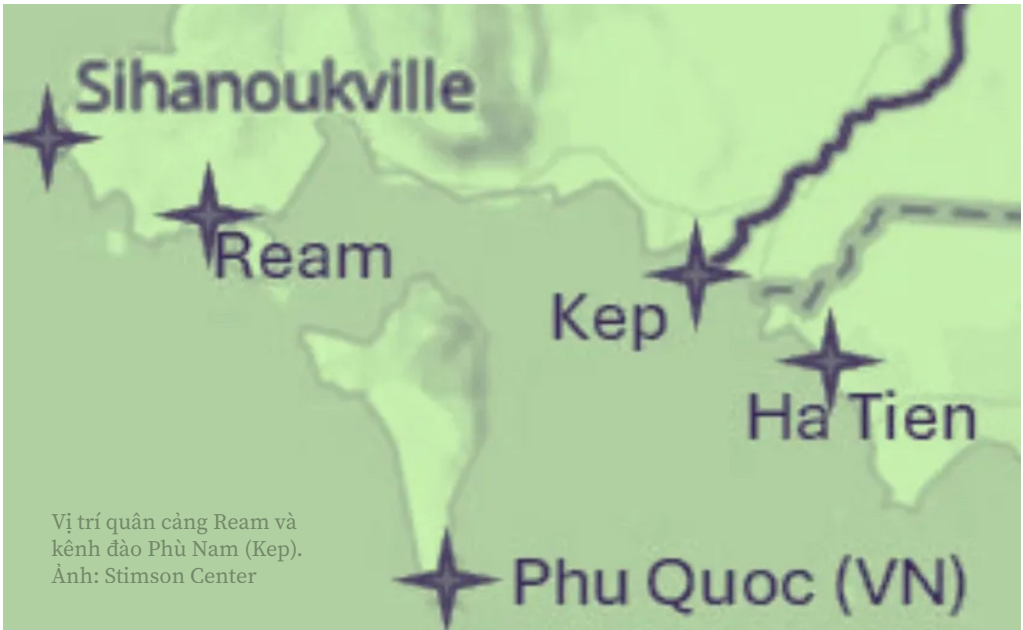
Bài được đăng lần đầu trên luatkhoea.com ngày 02/11/2024.

Cho đến nay, quân cảng Ream trên vịnh Thái Lan và kênh đào Phù Nam của Campuchia vẫn là những dự án độc lập, tưởng chừng như không có liên hệ gì với nhau.

Sẽ không có gì đáng nói nếu điểm cuối của kênh đào Phù Nam ở Vịnh Thái Lan là một chỗ nào đó khác, không phải tỉnh

Kep. Theo ước tính dựa trên thông tin mà Campuchia công bố trong Thư thông báo gửi Ủy hội Sông Mekong, điểm cuối của kênh đào Phù Nam trên vịnh Thái Lan cách quân cảng Ream chỉ khoảng 20 hải lý. [1]

Khi cả hai công trình này hoàn thành, một cục diện quân sự mới trên bán đảo Đông Dương sẽ lộ diện.

Nếu một ngày nào đó, Trung Quốc huy động tổng lực hai vị trí này, đưa một hạm đội treo cờ Campuchia tiến từ quân cảng Ream ở Vịnh Thái Lan theo kênh đào Phù Nam đi sâu vào nội địa Campuchia, theo sông Mekong tiến thẳng vào Đồng bằng Sông Cửu Long, thì Việt Nam có thể mất thủ phủ Miền Tây là Cần Thơ trong giây lát.

Cùng lúc đó, chiến hạm Trung Quốc tiến từ căn cứ Chữ Thập và Subi ở Trường Sa thẳng đến Sài Gòn.

Ở thời điểm này, kịch bản này nghe có vẻ như viễn tưởng. Quan hệ giữa Hà Nội và Nam Vang vẫn tốt, ít nhất như đưa tin trên VTV và báo Nhân dân. Bắc Kinh và Hà Nội vẫn là hai anh em “bốn tốt”.

Ông Hun Sen, cựu thủ tướng và hiện là chủ tịch Thượng viện Campuchia, đã chối bỏ mục đích quân sự của kênh đào Phù Nam. Theo ông, sẽ không có chuyện hải quân Trung Quốc được phép sử dụng kênh đào để tấn công Việt Nam. [2]

Kịch bản tưởng như khó xảy ra, nhưng không phải không có những cơ sở để lo lắng.

Kênh đào Phù Nam (Kep) và quân cảng Ream trên bản đồ. Ảnh: Stimson Center.

TRUNG QUỐC CHI TIỀN XÂY DỰNG KÊNH ĐÀO PHÙ NAM

Campuchia dự kiến dự án kênh đào Phù

Nam sẽ tốn 1,7 tỷ USD, với 51% vốn Campuchia và 49% vốn Trung Quốc. [3] Dự án do Tổng Công ty Cầu đường Trung Quốc (China Road and Bridge Corporation - CRBC) xây dựng. [4] Công ty này đã nghiên cứu tiền khả thi một cách chóng vánh, chỉ trong vài tháng. [5] Ngày 5/8, sinh nhật Hun Sen, Campuchia làm lễ động thổ khởi công dự án này. [6]

Một khi CRBC bỏ tiền ra nghiên cứu tiền khả thi và xây dựng, vậy sau khi hoàn thành theo kế hoạch vào năm 2028, khả năng cao họ cũng sẽ là bên quản lý.

Thủ tướng Campuchia cho biết Campuchia không đơn giản vay mượn tiền của Trung Quốc mà thực hiện bằng phương thức BOT (xây dựng - vận hành - chuyển giao). [7]

Như vậy, sau khi hoàn thành - giả sử kịp tiến độ vào năm 2028, dự án này sẽ được phía bỏ tiền ra nghiên cứu, xây dựng tiếp tục quản lý trong khoảng thời gian từ 20 năm đến 40 năm, theo thông lệ của một dự án BOT, tức là đến 2048 hoặc 2068. [8] Trong thời gian đó, nước chủ nhà Campuchia không thể can thiệp vào công trình.

Sau khi hoàn thành, kênh đào này có thể cho tàu trọng tải toàn phần 5.000 tấn (DWT) vận hành, bao gồm cả tàu chiến.

Theo thư thông báo mà chính phủ Campuchia gửi cho Ủy hội Sông Mekong vào tháng 8/2023, kênh đào Phù Nam sẽ dài 180 km, rộng 80-100 mét và sâu 5,4 mét, có thể tiếp nhận tàu có trọng tải toàn phần lên đến 3.000 tấn. [9]

Tuy nhiên, kỹ sư Phạm Phan Long, chủ tịch của Quỹ Việt Ecology (VEF), tính toán dựa trên kích thước của kênh đào, cho rằng kênh đào khi hoàn thành có thể tiếp nhận tàu có trọng tải 5.000 tấn vào mùa mưa. [10]

QUÂN CẢNG REAM CŨNG DO TRUNG QUỐC ĐÀİ THỌ

Không ai khác, lại là Trung Quốc đòi thọ cho Campuchia kinh phí xây dựng quân cảng này. [12]

Hai tàu chiến Trung Quốc neo đậu ở quân cảng Ream (Campuchia) ngày 22/1/2024. Ảnh: CSIS/AMTI/Maxar.

Tháng Tư năm 2024, Chương trình Sáng kiến Minh bạch Hàng hải Châu Á công bố báo cáo điều tra thông qua dữ liệu vệ tinh, cho thấy hai tàu chiến Trung Quốc đã neo đậu ở quân cảng này gần nửa năm. [13]

Ngày 4/9/2024, Campuchia tuyên bố Trung Quốc chuyển giao hai tàu chiến đó cho họ. Đó là các tàu Lớp 056.

Như vậy, các tàu chiến này neo đậu dài ngày ở quân cảng Ream với mục đích huấn luyện binh sĩ Campuchia trước khi chuyển giao. [14] Các tàu chiến Lớp 056 này của Trung Quốc có tải trọng tối đa 1.500 tấn. [15]

Trong khi đó, như trên đã nói, kênh đào Phù Nam được thiết kế có thể tiếp nhận tàu 3.000 tấn ở điều kiện bình thường và 5.000 tấn trong mùa mưa.

Sau khi hoàn thành, nếu Trung Quốc lắp đặt hệ thống do thám hiện đại tại quân cảng Ream như họ đã lắp đặt ở Hoàng Sa và Trường Sa, họ có thể theo dõi mọi chuyển động của phần phía Nam bán đảo Đông Dương, bao trùm lãnh thổ Campuchia và miền Nam Việt Nam.

Cho đến bây giờ, hai dự án kênh đào Phù Nam và quân cảng Ream vẫn là hai dự án độc lập và tường chừng như không liên quan gì với nhau. Một dự án thuộc lĩnh vực kinh tế, môi trường. Một dự án thuộc

lĩnh vực quân sự. Nhưng trong tương lai, không có điều gì ngăn cản kênh đào Phù Nam sẽ có tính chất lưỡng dụng, tức là vừa quân sự vừa dân sự.

Theo các nhà nghiên cứu chính trị quân sự Trung Quốc thì điều đó là có thể. Dự án Vành đai - Con đường đã giúp Trung Quốc sở hữu hàng trăm cảng biển có vị trí chiến lược về kinh tế và quân sự nằm dọc theo các tuyến hàng hải huyết mạch của thế giới. Các cảng biển này đều có tính lưỡng dụng. Bình thường thì dùng cho mục đích kinh tế, khi cần có thể dùng cho mục đích quân sự. [16]

Như vậy khả năng tàu chiến Trung Quốc tiến vào Phnom Penh từ Vịnh Thái Lan, sau khi cả quân cảng Ream và kênh đào Phù Nam hoàn thành, là một khả năng hoàn thành có thể xảy ra trong tương lai, khi cả hai dự án này hoàn tất. Gọng kềm của Trung Quốc để siết vùng phía Nam Việt Nam đang dần hình thành.

Lâu nay, vốn đã tồn tại một mối lửa hận giữa một bộ phận nhỏ người Campuchia đối với Việt Nam. Nhóm này lưu truyền một niềm tin rằng Miền Nam Việt Nam mới chỉ bị người Pháp lấy khỏi tay Campuchia và trao cho Việt Nam một cách bất hợp pháp vào ngày 4/6/1949. Hằng năm, các nhóm dân tộc chủ nghĩa chống Việt Nam ở Campuchia vẫn tổ chức kỷ niệm ngày “mất Khmer Krom” vào ngày này. [17]

Đó sẽ là cục diện mới ở Nam bán đảo Đông Dương trong tương lai không xa.

Việt Nam lâu nay thỉnh thoảng lên tiếng phản đối lực lượng chấp pháp biển của Trung Quốc hoạt động trong vùng biển mình quản lý. Các vùng biển này chủ yếu nằm ở phía biển Đông. [18]

Sau khi quân cảng Ream ở Vịnh Thái Lan hoàn tất, điều gì có thể ngăn cản Trung Quốc đưa hải cảnh xuống Vịnh Thái Lan tuần tra? Đó là sức ép đầu tiên mà Việt Nam phải đối mặt. □

NỀN VĂN MINH ĐƯỜNG SẮT CAO TỐC

Hiện đại hóa phần cứng, chờ quên phần mềm.

Phạm Văn Lừng

Bài được đăng lần đầu trên
luatkhoa.com ngày 17/12/2024.

“Để có một nghìn tàu chiến, nước Anh phải có ít nhất mười nghìn tàu buôn. Để có một vạn tàu buôn thì cần có ít nhất mười vạn thủy thủ. Để tạo ra mười vạn thủy thủ thì phải có khoa học hàng hải.”

Fukuzawa Yukichi
(“Văn minh khải luận”, 1875)

Có vẻ như niềm hứng khởi về hiện đại hóa ở nước ta chỉ đi liền với những công trình đất đỏ như đường sắt cao tốc Bắc - Nam, nhưng quên đi một yếu tố quan trọng là Việt Nam chưa có sức làm chủ công nghệ cốt lõi của công trình này.

Tháng 11/2024, Quốc hội thông qua Nghị quyết về chủ trương đầu tư Dự án đường sắt tốc độ cao Bắc - Nam.

Đường sắt tốc độ cao Bắc Nam

Cự ly ga trung bình

50 - 70 km/ ga

Vốn đầu tư

67,34 tỷ USD

14 triệu USD / km

Phương án xây dựng tuyến đường sắt cao tốc Bắc - Nam theo nghị quyết của Quốc hội. Ảnh: VnExpress.

Đây là một đại dự án với công nghệ cao hiện đại và kinh phí khổng lồ, gần 70 tỷ USD. Báo chí Việt Nam sử dụng lối diễn văn và một số từ ngữ mới mà ông Tô Lâm mới nói gần đây. Họ ca ngợi dự án như một biểu tượng của “kỷ nguyên vươn mình của dân tộc”, “động lực phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới”. [1][2]

Mua được công trình đường sắt cao tốc đó về cũng không làm cho Việt Nam trở thành một nước hiện đại, một khi nước ta còn thiếu yếu tố cốt lõi là “tinh thần của nền văn minh.”

Fukuzawa Yukichi, nhà khai sáng của thời Minh Trị Nhật Bản, nhà sáng lập Đại học Keio, từng phát biểu trước sinh viên vào năm 1874 như thế này: [3]

“Không thể đánh giá nền văn minh của một quốc gia dựa theo hình thức bên ngoài. Trường học, công nghiệp, lục quân và hải quân chỉ là những hình thức bên ngoài của nền văn minh. Không khó để tạo ra những hình thức này, tất cả đều có thể mua được bằng tiền.

Ngoài những yếu tố hình thức trên, còn có một yếu tố mang tính tinh thần, không thể nhìn thấy hoặc nghe thấy, mua hoặc bán, cho mượn hoặc vay mượn. Ảnh hưởng của nó đối với mỗi quốc gia là rất lớn. Nếu không có nó, trường học, công nghiệp và năng lực quân sự sẽ mất đi ý nghĩa của chúng.

Đó là tinh thần của nền văn minh. Đến lượt mình, nó trở thành tinh thần độc lập của một dân tộc? Đó mới thực sự là giá trị quan trọng nhất.”

Vậy đối với nhà tư tưởng và kiến tạo Fukuzawa Yukichi, “tinh thần của nền văn minh” này là gì?

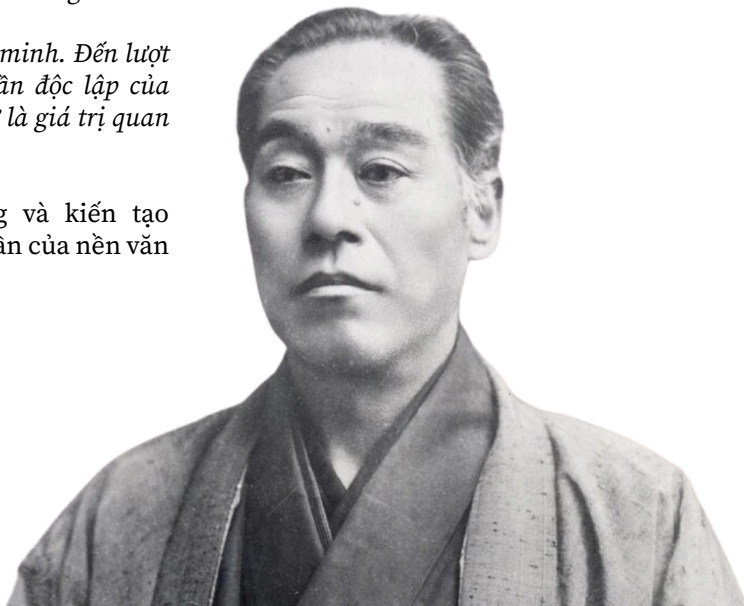
Đó là tinh thần công dân của con người cá nhân tự do của một xã hội tự do. Fukuzawa Yukichi phê phán rằng cuộc Duy tân Minh Trị vẫn được tiến hành như là sự nghiệp của nhà nước, do nhà nước thực hiện, còn người dân chỉ là kẻ đứng ngoài. Ông so sánh tinh thần xã hội đó với xã hội phương Tây, theo như ông quan sát, các phát minh thúc đẩy sự phát triển của nền văn minh đều thực hiện từ dưới lên, tức là do người dân thực hiện.

Đối với Fukuzawa, khi nào xã hội Nhật Bản trưởng thành về tinh thần tự do, mỗi người dân được tự do sáng tạo để đóng góp cho cuộc cạnh tranh thì lúc đó Nhật Bản mới thành một xã hội văn minh và nền độc lập của xứ sở này mới trở nên vững chắc. [4]

Đương thời, đối với Fukuzawa, việc Nhật Bản học tập các kỹ thuật cụ thể của phương Tây là cần thiết, nhưng chưa đủ. Nếu áp dụng tư duy này của Fukuzawa vào trường hợp dự án đường sắt cao tốc của Việt Nam thì chúng ta có thể tư duy như thế nào?

Ngày nay, Trung Quốc đã làm chủ tinh thần khoa học và có nhiều bước tiến lớn về công nghệ. Công nghệ đường sắt cao tốc của Trung Quốc đã vượt xa Hoa kỳ. Giả sử Việt Nam cần mua đường sắt cao tốc từ Trung Quốc thì bản thân điều đó vẫn chưa đủ.

Fukuzawa Yukichi
Ảnh: Wikipedia

Fukuzawa so sánh hai con đường hiện đại hóa của Nhật Bản và Trung Quốc cuối thế kỷ 19, khi cả hai đều đang cố gắng hiện đại hoá. Lúc đó, Trung Hoa (Mãn Thanh) chỉ cố gắng mua các thiết bị hiện đại của phương Tây như tàu chiến, súng ống.

Theo ông, Nhật Bản cũng cần những phương tiện đó, nhưng chỉ riêng chúng thì không đủ. Điều Nhật Bản cần làm là phải học được các nguyên lý hoặc tinh thần vốn là nền tảng của công nghệ để tạo ra các thể chế kinh tế, xã hội, chính trị phù hợp đối với mình.

Năm 1875, ông xuất bản cuốn sách “Văn minh khái luận”, tức một cương lĩnh về xây dựng nền văn minh. [5] Cuốn sách được hai nhà Nhật Bản học David A. Dilworth và G.Cameron Hurst dịch sang tiếng Anh năm 1973. Trong sách này, ông triển khai kỹ hơn điều ông đã phát biểu năm 1874 được trích dẫn ở trên.

“Ở Nhật Bản, nhiều người cho rằng nước Anh có một nghìn tàu chiến cho nên Nhật Bản cũng phải có một nghìn tàu chiến. Suy nghĩ như vậy là chưa đầy đủ. Đó là lối suy nghĩ của những người không biết gì về mối quan hệ chằng chịt giữa các vấn đề khác nhau. Cần phải làm nhiều hơn thế nữa.

Để có một nghìn tàu chiến, nước Anh phải có ít nhất mười nghìn tàu buôn. Để có một vạn tàu buôn thì cần có ít nhất mười vạn thủy thủ. Để tạo ra mười vạn thủy thủ thì phải có khoa học hàng hải. Thậm chí cần nhiều hơn thế nữa. Để có một vạn thủy thủ, mười vạn thủy thủ cùng khoa học hàng hải đi kèm, chúng ta cần có một tầng lớp học giả tài năng, cần có tầng lớp thương gia tài giỏi.

Vẫn chưa đủ. Nhật Bản cần có một nền luật pháp phát triển đầy đủ, có một nền thương mại phát triển.

Khi các điều kiện xã hội nêu trên chín muồi - tức là khi Nhật Bản có tất cả các điều kiện tiên quyết để cần đến một nghìn tàu chiến - thì khi đó chúng ta mới có thể có một nghìn tàu chiến.”

Giả sử Nhật Bản thời Minh Trị vẫn chỉ có một nền ngoại thương què quặt, lèo tèo vài chiếc thuyền buôn đi ra nước ngoài nhưng lại bỏ tiền ra mua một nghìn tàu chiến và dồn nguồn lực quốc gia duy trì hạm đội hùng hậu đó thì chuyện gì sẽ xảy ra?

Không khó để có câu trả lời: quốc gia nhỏ bé đó không thể lớn được vì kiệt quệ. Fukuzawa sẽ nói gì về Việt Nam?

Nếu Fukuzawa Yukichi sinh ra ở Việt Nam thời nay, ông sẽ nói gì về dự án đường sắt cao tốc Bắc Nam chạy 350 km/giờ và dài hơn 1.500 km?

Có lẽ ông sẽ không ngần ngại nói rằng không phải cứ thấy Nhật Bản, Trung Quốc, Pháp có đường sắt cao tốc thì Việt Nam cũng cần có đường sắt cao tốc. Không phải cứ bỏ ra gần 70 tỷ USD mua hệ thống đường sắt cao tốc về là tiến lên “hiện đại.”

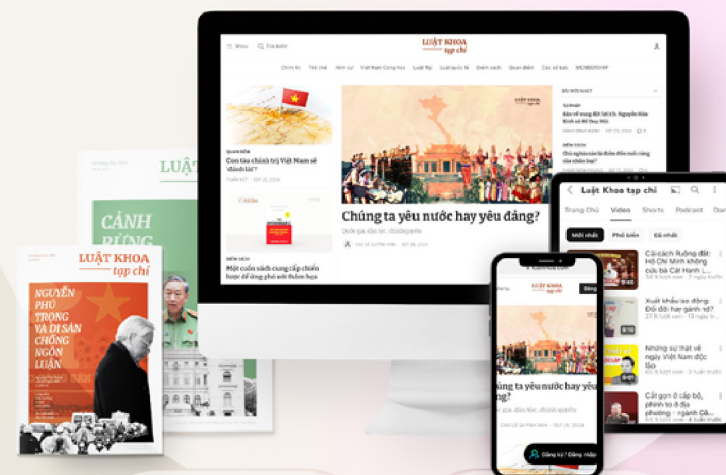
Để có một tuyến đường sắt cao tốc Bắc Nam dài hơn 1.500 km, Việt Nam trước hết phải có những điều kiện kinh tế, xã hội, công nghệ, luật pháp, chính trị tiên quyết cho chính hệ thống đó.

Không thể dồn nguồn lực quốc gia vào việc mua và duy trì một hệ thống đường sắt đòi hỏi công nghệ cao khi mà như một chuyên gia trong nước đặt câu hỏi, nếu “ghé Nhà máy xe lửa Gia Lâm, cách trụ sở Quốc hội chừng 3 km, để xem với đội ngũ nhân sự (khoảng 50 lao động) như hiện nay, liệu chúng ta có đủ trình độ để tiếp nhận được công nghệ đường sắt cao tốc không?”. [6] □

LÀM BÁO ĐỘC LẬP KHÔNG SỢ AI KHÔNG NINH AI

Chúng tôi nguyện làm báo chính trực, đàng hoàng, và vô vị lợi.
Kiểm duyệt không có chỗ ở đây.

Ngay lúc này, bạn có thể ủng hộ sứ mệnh làm báo độc lập của chúng tôi bằng cách mua báo hoặc đóng góp.

MEMBER

\$2

1 THÁNG

SUPPORTER

\$5

1 THÁNG

ĐĂNG KÝ NGAY

www.luatkhoa.com

XÃ HỘI DÂN SỰ VÀ PHÁT TRIỂN QUỐC GIA

Kỳ 1: Vốn xã hội

Lê Việt Hoa

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 21/11/2024.

Từ lúc chính thức ngồi vào ghế tổng bí thư, ông Tô Lâm đã có một số diễn ngôn đưa ra tín hiệu cải cách, dấu không có gì rõ ràng. Mới đây, ông say sưa với các cụm từ như “kỷ nguyên mới”, “kỷ nguyên vươn mình”.

Không có nhà báo nào được đối thoại một cách thẳng thắn để mổ xẻ, phản biện, và làm rõ ý ông Tô Lâm là gì. Báo chí trong nước chỉ có thể đưa tin trung thành với những lời ông nói. [1]

Bởi vậy, người dân rất khó nắm bắt được ông tổng bí thư muốn giúp cho đất nước “vuơn mình” ở góc độ nào. Ông có ý định cải tổ góc độ nào trong hệ thống chính trị, thúc đẩy mảng kinh tế nào, hay liệu ông có cho mở cửa tự do để thúc đẩy yếu tố xã hội nào hay không?

Có một điều chắc chắn là, ông Tô Lâm tiếp tục khẳng định vai trò độc tôn của Đảng Cộng Sản Việt Nam. Ông muốn:

“Mọi người dân Việt Nam, hàng trăm triệu người như một, dưới sự lãnh đạo của Đảng, đồng tâm hiệp lực, chung sức đồng lòng, tranh thủ tối đa thời cơ, thuận lợi, đẩy lùi nguy cơ, thách thức, đưa đất nước phát triển toàn diện, mạnh mẽ, bứt phá và cất cánh”. [2]

Cũng không có gì lạ ở điểm này. Đây là diễn ngôn khá quen thuộc khi các nhà lãnh đạo duy ý chí muốn họ lãnh đạo tất cả, mọi người vận hành theo chỉ đạo của họ bằng một mức độ tuân thủ cao thì sẽ đạt được kết quả.

Trong loạt bài viết này, Luật Khoa xin giới thiệu các nghiên cứu bàn về nguồn sức mạnh đến từ người dân trong xã hội. Nguồn sức mạnh đến từ nhu cầu mưu sinh và mưu cầu hạnh phúc của họ. Nguồn sức mạnh này càng nhân lên nhiều lần khi sự liên kết giữa các cá nhân càng mạnh mẽ. Vai trò của các nhà lãnh đạo, chính phủ, hay đảng phái, là càng mở rộng, tạo điều kiện để nguồn sức mạnh này phát triển hơn. Cụ thể hơn, vai trò của các nhóm lãnh đạo không phải là đóng khung, gò ép, hay nhất thể hóa dưới một dạng thức hay ý chí.

Trong kỳ 1 này, Luật Khoa xin giới thiệu nghiên cứu của tác giả Robert Putnam về vấn đề xã hội dân sự và vốn xã hội trong bài nghiên cứu “Bowling Alone: America’s Declining Social Capital” (tạm dịch: Ném bóng một mình: Sự giảm sút của vốn xã hội Hoa Kỳ). [3]

Trong nghiên cứu này, Putnam nhận định những yếu tố nền tảng giúp cho xã hội vận hành theo hướng nhân văn và thịnh vượng, đó là khi các cá nhân dành thời gian và nỗ lực tham gia vào hoạt động xã hội.

XÃ HỘI DÂN SỰ & VỐN XÃ HỘI LÀ GÌ?

Tác giả Robert Putnam định nghĩa xã hội dân sự là mạng lưới của các tổ chức, nguyên tắc xã hội, mối liên hệ xã hội giúp

cho cộng đồng liên kết và chung sức, vượt qua giới hạn của các tổ chức chính phủ và khối tư nhân.

Xã hội dân sự bao gồm tất cả các tổ chức như câu lạc bộ, nhóm tôn giáo, hội nhóm, hay bất cứ mạng lưới nào mà người dân đến với nhau một cách tự nguyện.

Theo Putnam, những hội nhóm này tạo ra nền tảng xã hội dân chủ bởi vì nó giúp khởi tạo và duy trì sự liên kết xã hội, niềm tin, và khuyến khích các trách nhiệm của công dân đối với toàn thể xã hội.

Vốn xã hội (social capital), theo tác giả, chỉ các thuộc tính của các tổ chức xã hội như mạng lưới, quy tắc đạo đức xã hội, lòng tin, v.v. Vốn xã hội giúp cho các cá nhân làm việc cùng nhau, giải quyết các khó khăn khúc mắc, tăng hiệu quả hoạt động xã hội.

Tác giả chỉ ra rằng, khi con người kết nối thông qua các mối quan hệ và mạng lưới xã hội, các cá nhân trong xã hội tin tưởng nhau hơn, cùng chia sẻ các giá trị sống. Đây là yếu tố trọng yếu để cộng đồng tương trợ lẫn nhau, thực hiện nghĩa vụ trong cộng đồng, và vận hành các cơ chế dân chủ.

Vốn xã hội không chỉ là quan hệ giữa các cá nhân, mà là lợi ích tổng thể mà các mối quan hệ này tổng hợp lại, tạo nên nền tảng xã hội bền vững, hợp tác, và thống nhất. Cần lưu ý hai đặc tính cơ bản của các tổ chức và hoạt động xã hội mà Putnam bàn tới ở đây là mang tính chất dân sự và tự nguyện. Nghĩa là, các mối quan hệ và “vốn xã hội” chỉ có giá trị thực chất khi người dân tham gia cùng nhau một cách tự nguyện. Chẳng hạn như tham gia vào hội cha mẹ ở trường học, hội phụ nữ, công đoàn, hội cựu chiến binh, hội nhóm thể thao. Các hội này hoàn toàn độc lập khỏi sự thao túng của chính quyền hay tổ chức chính trị.

Tác giả Putnam nhận định rằng từ khoảng giữa thế kỷ 20, yếu tố này đang giảm sút

trong xã hội Mỹ. Hình tượng ném bóng một mình (bowling alone) - dù có nhiều người chơi môn thể thao này, ý chỉ họ chơi một mình nhiều hơn là chơi cùng hội nhóm, thể hiện xu hướng chủ nghĩa cá nhân, đơn độc, ít tham gia vào đời sống sinh hoạt xã hội.

Hệ quả là, sự tham gia vào hoạt động xã hội và giá trị dân chủ Hoa Kỳ bị yếu đi. Những giá trị vốn có sức mạnh giúp gắn bó cộng đồng, làm giảm sút niềm tin, hợp tác, và các nền tảng hạ tầng xã hội.

Tác giả lấy ví dụ về xã hội vùng bắc Italia, nơi có nhiều các tổ chức dân sự dày đặc, giúp nuôi dưỡng các mạng lưới xã hội, người dân tìm đến nhau bằng nhiều phương cách theo hướng có lợi cả đôi bên.

Mặc dù khái niệm về xã hội dân sự đã có nhiều thay đổi, được sử dụng theo nhiều góc độ khác nhau bởi các nhà nghiên cứu chính trị học, định nghĩa trên đây của Putnam vẫn có giá trị. Lập luận của ông về vai trò của xã hội dân sự đối với sự phát triển nhân văn và thịnh vượng của xã hội vẫn được thừa nhận rộng rãi. □

(Còn nữa)

Một hội nhóm văn nghệ ở Sài Gòn.
Ảnh: Long (lTiga) Nguyen / Unsplash.

XÃ HỘI DÂN SỰ VÀ PHÁT TRIỂN QUỐC GIA

Kỳ 2: Hỗ trợ hay đối trọng với chính quyền?

Lê Việt Hoa

Bài được đăng lần đầu trên
luatkhoa.com ngày 21/11/2024.

Ở kỳ trước, tác giả đã giới thiệu với độc giả bài viết của học giả Robert Putnam về xã hội dân sự và ý nghĩa của nó đối với sự phát triển xã hội dân chủ, tập trung vào bối cảnh xã hội Mỹ vào thập niên 1990.

Sau khi bài nghiên cứu trên của Putnam được xuất bản, giới học thuật đã có nhiều thảo luận xung quanh khái niệm, ý nghĩa, và tác động của xã hội dân chủ trong các bối cảnh xã hội khác nhau.

Phần này xin giới thiệu nghiên cứu của hai tác giả Michael Foley và Bob Edwards: “The Paradox of Civil Society” (*tạm dịch: Tính hai mặt của xã hội dân sự*), được đăng trên Journal of Democracy (Tạp chí Dân chủ) vào năm 1996. [1] Bài nghiên cứu này mở rộng cuộc tranh luận về xã hội dân sự, sẽ giúp chúng ta hiểu hơn về tương tác của xã hội dân sự trong các nền chính trị khác nhau.

XÃ HỘI DÂN SỰ: HỖ TRỢ HAY ĐỐI TRỌNG VỚI CHÍNH QUYỀN?

Hai tác giả Foley (Catholic University of America) và Edwards (East Carolina University in Greenville) chia các nhóm quan điểm về xã hội dân sự thành hai trường phái.

Trường phái thứ nhất nhấn mạnh khả năng đời sống dân sự và các hội nhóm giúp thúc đẩy các hoạt động của công dân trong một nền chính trị dân chủ.

Nhóm này coi xã hội dân sự chỉ bao gồm các tổ chức không liên quan đến chính trị, hoàn toàn do các công dân lập nên trên cơ sở tự nguyện và tất cả cùng có lợi. Nói chung, nó nhấn mạnh đến các hiệu quả tích cực của xã hội dân sự lên quản trị nhà nước dân chủ.

Trường phái thứ hai cho rằng xã hội dân sự bao trùm nhiều thành phần rộng hơn, có thể gồm cả các nhóm mang tính chất đảng phái chính trị, nhấn mạnh đến tầm quan trọng của các tổ chức dân sự với vai trò đối trọng lại chính quyền. Nhóm này cho rằng xã hội dân sự không nhất thiết giúp cho chính quyền vận hành thuận lợi hơn. Trái lại, trong bối cảnh chính trị phi dân chủ, nó còn gây trở ngại cho chính quyền.

Trường phái thứ nhất được khởi xướng bởi các triết gia như Alexis de Tocqueville, tác giả của bộ Democracy in America (Nền dân trị Mỹ), hay như triết gia trước đó là Adam Smith. Trường phái này tập trung vào đời sống xã hội - tức mọi người đến với

nhau trên tinh thần tự nguyện, tự tổ chức, hỗ trợ nhau xây dựng các trách nhiệm công dân, tôn trọng, hợp tác, và có trách nhiệm với xã hội.

Những phẩm chất này là tối quan trọng để vận hành một xã hội dân chủ lành mạnh. Quan điểm này cho rằng những hoạt động hội nhóm như câu lạc bộ, nhóm từ thiện, nhóm dân sự là tối quan trọng trong một xã hội dân sự, nơi mọi người học hỏi và cư xử theo các quy tắc dân chủ.

Trường phái thứ hai nổi lên trong quá trình chống nhà nước cộng sản ở Ba Lan những năm 1980. Ở đây, XHDS độc lập, tách biệt khỏi chính quyền. Nó có thể là một công cụ mạnh mẽ để chống lại chính quyền độc tài. Theo đó, XHDS không giúp cho chính quyền vận hành một cách trơn tru, mà tạo ra nhiều chướng ngại chống lại các chính quyền này.

Tóm lại, quan điểm thứ nhất coi xã hội dân sự là con đường để xây dựng và phát triển chính quyền dân chủ, trong khi quan điểm thứ hai xem đây là phương cách để đối kháng lại nhà nước độc tài.

XÃ HỘI DÂN SỰ CÓ LUÔN GIÚP GẮN KẾT XÃ HỘI?

Đối với các lập luận của Putnam trong bài viết “Bowling Alone”, các tác giả Foley và Edwards phản biện lại một số điểm quan trọng.

Putnam cho rằng các mạng lưới các mối quan hệ dân sự dày đặc tạo ra bởi các tổ chức dân sự khiến cho cộng đồng gắn kết nhau, từ đó phát triển thêm các giá trị dân chủ, và giúp nhà nước dân chủ vững vàng hơn. Tuy nhiên, câu hỏi đặt ra là điều này có đúng ở mọi các bối cảnh xã hội, chính trị? Liệu có phải ở những nơi khác trên thế giới, xã hội dân sự cũng đều mang lại ảnh hưởng tốt trong việc nuôi dưỡng nền dân chủ hay không?

Các tác giả cho rằng tùy thuộc vào cách thiết lập và vận hành của các tổ chức dân sự này, nó có thể thúc đẩy các giá trị dân chủ, vốn xã hội con người, gia tăng vai trò của khối dân sự, hoặc nó cũng có thể góp phần làm tăng cường sự chia cắt xã hội, bồi đắp thêm cho các nền tảng độc tài, hoặc đơn giản là hoàn toàn tách biệt với chính trị.

Đồng thời, Putnam đã đánh giá thấp khả năng của các tổ chức mới, đặc biệt là các tổ chức chính trị, phong trào xã hội, các đảng phái chính trị trong việc gắn kết cộng đồng xã hội và thúc đẩy dân chủ.

Thứ hai, Putnam đã không chú ý đúng tầm mức tới thực tế các trong xã hội dân sự cũng chứa đầy các mâu thuẫn. Những mâu thuẫn này, một khi không có các thỏa thuận chính trị cụ thể, có thể gây ra các xung đột xã hội và bạo lực.

Thứ ba, điểm quan trọng nhất, là để hiểu bất cứ một nền chính trị nào, chúng ta

phải xem xét đến các nền tảng chính trị của nó, và các ảnh hưởng của cấu trúc chính trị này lên xã hội.

Nói chung, các tác giả chỉ ra những vấn đề cơ bản trong cách định nghĩa xã hội dân sự của Putnam là quá hạn hẹp. Putnam chỉ nhìn thấy các mặt tích cực của xã hội dân sự như làm tăng cường niềm tin của mọi người trong xã hội thông qua các mạng lưới và tổ chức dân sự dày đặc, mang tính chất tự nguyện, tự vận hành, và đôi bên cùng có lợi.

Tuy nhiên, phải lưu ý rằng chính Putnam cũng thừa nhận các tổ chức dân sự xã hội chỉ có ý nghĩa như trên nếu như chúng vận hành tổng hoà, có thành viên thuộc nhiều nhóm xã hội khác nhau, chứ không chỉ đơn giản là tổ chức của những nhóm khu biệt đã có sẵn.

Tóm lại, khi bàn về xã hội dân sự và vai trò của nó trong thúc đẩy văn minh xã hội và các giá trị dân chủ nói chung, chúng ta phải xem xét trong bối cảnh cụ thể. □

(Còn nữa)

Ảnh: Pexels.com

GIẢI OAN CHO “NHÓM LỢI ÍCH”

Lê Việt Hoa

Bài được đăng lần đầu
trên luatkhoa.com
ngày 26/11/2024.

Ảnh: Chinhphu.vn, Canva. Đồ họa: V.K / Luật Khoa.

Trong nhiều phát ngôn của các lãnh đạo nhà nước Việt Nam, cụm từ “nhóm lợi ích” thường được nhắc đến với hàm ý như là các lực lượng ngầm ẩn tìm cách bóp méo chính sách và pháp luật.

Từ khi lên nắm chức tổng bí thư, ông Tô Lâm thường xuyên nhắc đến cụm từ này như là một sự cảnh tỉnh về các nhóm thế lực nào đó nằm bên ngoài đảng của ông.

Trong bài phát biểu khai mạc kỳ họp Quốc hội thứ 8, ông đề cập vấn đề “các nhóm lợi

ích” đang tìm mọi cách tác động để nhằm trục lợi. [1] Mới đây, ông chỉ đạo ngành tòa án “tuyệt đối không để lợi ích nhóm trong thiết kế văn bản quy phạm pháp luật.” [2] Tuy nhiên, điều mơ hồ nhất là các lãnh đạo nhà nước không giải nghĩa nhóm lợi ích là nhóm nào, họ hoạt động theo cơ chế nào, tồn tại bên trong hay ngoài Đảng Cộng Sản Việt Nam và chính quyền Việt Nam, làm sao để nhận diện nhóm lợi ích?

Thêm nữa, nhà nước Việt Nam có cho phép các nhóm lợi ích hoạt động hay không? Và nếu quả thực có các nhóm lợi

ích đang tìm cách bóp méo cơ chế chính sách để trục lợi riêng theo nghĩa xấu như các lãnh đạo vẫn thường cảnh báo, thì chính quyền đã sử dụng cơ chế nào để kiềm chế họ?

Mặt khác, nhóm lợi ích có đơn giản chỉ là các nhóm công ty, cá nhân tham nhũng đã bị bắt hay không?

Trước hết, cần phải hiểu về “nhóm lợi ích” từ nguyên gốc trong các hệ thống nhà nước dân chủ. Ở những hệ thống dân chủ, các nhóm lợi ích chẳng những hoàn toàn hợp pháp, mà còn là một dấu hiệu của một hệ thống lành mạnh để bảo vệ lợi ích của các thành phần khác nhau trong xã hội.

Phần nội dung sau đây dựa trên cuốn sách “We the people: An Introduction to American Government content” của GS ĐH Harvard Thomas Patterson, xuất bản năm 2016. [3]

NHÓM LỢI ÍCH LÀ GÌ?

Nhóm lợi ích, còn được gọi là các phe cánh (faction), nhóm gây áp lực (pressure group), nhóm lợi ích đặc biệt (special interest), các nhóm vận động hành lang (lobbying group), là bất cứ tổ chức nào chủ động tích cực gây ảnh hưởng đến chính sách.

Nhóm lợi ích có nhiều điểm tương đồng với các đảng phái chính trị là đều là cầu nối người dân với chính quyền, nhưng khác biệt lớn nhất là trong khi phần lớn đảng phái chính trị nhắm vào đa số cử tri, trải rộng trên nhiều vấn đề, thì các nhóm lợi ích thường chỉ tập trung vào một hay một vài chính sách cụ thể nhất định.

Theo giáo sư Thomas Patterson, không nơi nào trên thế giới có nhiều nhóm lợi ích được tổ chức bài bản, có ảnh hưởng mạnh mẽ như ở Mỹ. Hệ thống chính quyền từ cấp liên bang, tiểu bang, đến chính quyền các quận hạt địa phương đều là đối tượng để các nhóm lợi ích này tiếp cận. Do cách

tổ chức chính quyền phân cấp liên bang và tiểu bang của Mỹ đã mở ra vô vàn cánh cửa để các nhà vận động có thể tiếp cận các nhà hoạch định chính sách.

Mục tiêu của các nhóm lợi ích này là tạo ảnh hưởng đến tất cả các trọng điểm của hệ thống chính quyền như việc ra chính sách, quyết định của tòa án, lựa chọn dân biểu.

Kể cả các chính quyền nước ngoài cũng tích cực vận động ảnh hưởng ở chính quyền liên bang Mỹ, các quốc gia muốn tạo ảnh hưởng lên các chính sách buôn bán vũ khí, cung cấp viện trợ quốc tế, nhập cư, thương mại.

Gắn liền với các nhóm lợi ích là các nhà vận động hành lang (lobbyist). Riêng thủ đô Washington DC của Hoa Kỳ có tới 11.500 nhà vận động đăng ký hoạt động. Con số này cao hơn hẳn ở các quốc gia khác, như ở thủ đô Berlin của Đức có khoảng 5.000 người, Paris của Pháp có khoảng 1.000 người.

NHÓM LỢI ÍCH KINH TẾ

Nhóm lợi ích có thể xuất phát từ bất cứ ngành nghề, nhóm dân số hoặc vùng địa lý nào. Phần đa các nhóm lợi ích được tổ chức vì mục tiêu quyền lợi kinh tế, trong đó nòng cốt nhất là nhóm doanh nghiệp.

Một trong các hiệp hội lâu đời nhất ở Mỹ là Hiệp hội Quốc gia của các nhà sản xuất (the National Association of Manufacturers), được thành lập năm 1894, đại diện cho khoảng 14 ngàn nhà sản xuất. Một hiệp hội lớn khác là Hiệp hội Thương mại Hoa Kỳ (the U.S Chamber of Commerce), đại diện cho gần ba triệu doanh nghiệp các loại lớn nhỏ.

Các nghiệp đoàn thuộc nhóm lợi ích kinh tế vì họ vận động cho các chính sách có lợi cho người lao động. Lớn nhất là AFL-CIO có khoảng 12 triệu thành viên và 55 công đoàn thành viên.

Các hội này thường được tổ chức bài bản, có thu phí thành viên, có lịch trình để tiếp xúc với các chính trị gia và người soạn thảo chính sách để đề xuất các điều khoản có lợi cho hội của mình. Các hội này cũng cung cấp các thông tin, số liệu cho những người làm chính sách để xây dựng ra luật lệ mới, hoặc thay đổi các luật lệ đang được soạn thảo để giảm thiểu thiệt hại cho các thành viên trong hội của mình. Chẳng hạn, các hiệp hội lớn mạnh ở Mỹ như Hiệp hội Nhà đất, Hiệp hội Súng trường đã bỏ ra hàng trăm triệu đô-la mỗi năm cho mục đích vận động chính sách.

Ngoài ra, hầu như ở bất kỳ ngành nghề nào cũng có các nhóm lợi ích tổ chức thành hiệp hội như hội nông dân, hội nghề nghiệp ngành y, ngành luật, giáo sư đại học. Các hiệp hội này đấu tranh để bảo vệ chế độ trợ cấp giá, đòi tăng lương, ra chính sách bảo vệ người làm trong ngành của họ.

NHÓM LỢI ÍCH CÔNG DÂN

Các nhóm này được lập nên không phải vì để đấu tranh cho lợi ích kinh tế như nghề nghiệp, lương thưởng hay chế độ phúc lợi, mà cho các mục đích khác như bảo vệ môi trường, giúp đỡ người vô gia cư, hoạt động nhân đạo. Hầu như tất cả các lĩnh vực trong đời sống xã hội đều có một nhóm lợi ích nào đó.

Các tổ chức này có thể cam kết mục tiêu vận động cho một chính sách nhất định nào đó, như quyền sở hữu súng, chính sách kiểm soát chất kích thích.

Một số tổ chức lớn mạnh như Hiệp hội Quốc Gia vì sự phát triển của người da màu (NAACP), Tổ chức Vì Phụ nữ (NOW), hay La Raza - nhóm lợi ích cho người Mỹ gốc Hispanic. Nhóm hoạt động môi trường như Sierra Club được thành lập từ cuối thế kỷ 19 để bảo vệ những cảnh quan của đất nước.

Nói chung, sự tồn tại của các nhóm lợi ích ở Hoa Kỳ là một phần gắn liền với việc các ngành nghề, hội nhóm, thành phần xã hội khác nhau đòi hỏi các quyền lợi về kinh tế và phi kinh tế khác nhau. Họ tổ chức lại một cách bài bản và vạch ra các đường lối để đòi quyền lợi cho bản thân mình.

Nhóm lợi ích, do đó, là một thành tố bình thường của một xã hội bình thường. Vấn đề không nằm ở bản thân sự tồn tại của nhóm lợi ích, mà ở cách các nhóm lợi ích vận hành và hành lang pháp lý cho các hoạt động vận động hành lang này.

Chúng ta sẽ bàn về khía cạnh này ở những bài sau. □

CÁC NHÓM LỢI ÍCH HOẠT ĐỘNG NHƯ THẾ NÀO? Lê Việt Hoa

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 28/11/2024.

Ở phần trước, Luật Khoa tạp chí đã giới thiệu về các loại nhóm lợi ích hoạt động trong mô hình dân chủ, điển hình là ở Hoa Kỳ. Bài này tiếp tục giới thiệu về cách thức hoạt động của các nhóm này.

Giáo sư Thomas Patterson, trong cuốn “*We the people: An Introduction to American Government*”, chia các loại hoạt động này thành hai nhóm: vận động chính sách từ bên trong và bên ngoài. [1] Nhóm thứ nhất tạo ảnh hưởng thông qua các đầu mối chính thức trong hệ thống chính quyền, loại thứ hai là tạo ảnh hưởng bằng cách vận động cử tri bên ngoài.

VẬN ĐỘNG TỪ BÊN TRONG

Các nhà vận động nhắm vào tất cả các nhánh quyền lực nhà nước hòng gây ảnh hưởng lên hành pháp, lập pháp, tư pháp. Họ phát triển mối quan hệ thân thiết với các nhà làm chính sách, quan chức trong chính quyền, người làm trong hệ thống tòa án đủ các cấp bậc. Mục đích cuối cùng là để tìm cách xoay chuyển các chính sách, cách áp dụng luật, các phán quyết theo hướng có lợi cho các thành viên trong nhóm lợi ích của mình.

Các nhà vận động sử dụng thông tin là vũ khí cho hoạt động của mình. Chẳng hạn, đối với một dự luật có thể ảnh hưởng xấu đến ngành nghề của mình, họ tìm cách trình bày chi tiết nhất các dự báo thiệt hại như số người mất việc, số lương hay chế độ có thể bị cắt.

Thực tế, có rất nhiều dự luật được đưa ra ở Mỹ là dựa trên thông tin của các nhà vận động cung cấp. Văn phòng của các dân biểu thường chỉ có số nhân viên và kinh phí hạn hẹp. Trong khi đó, các văn phòng vận động chính sách, nhất là trong các lĩnh vực kinh doanh hàng hóa, bất động sản, được phẩm, thì có hầu bao rất rộng.

Về mặt lý thuyết, các nhà vận động phải đảm bảo uy tín là cung cấp thông tin, số liệu xác tín cho các chính trị gia, nếu không họ sẽ dễ dàng bị cắt đường giao dịch về sau.

VẬN ĐỘNG TỪ BÊN NGOÀI

Để tối đa hoá sự ủng hộ, các nhóm lợi ích còn nhắm vào số đông cử tri để quảng bá cho các lịch trình của mình. Họ liên lạc với các nhóm cử tri có cùng mối quan tâm để yêu cầu viết thư gửi lên các dân biểu để bỏ phiếu thuận hay chống cho một chính sách nhất định. Họ cũng có thể giúp tổ chức biểu tình, gọi điện thoại để cử tri gây áp lực lên chính quyền.

Trong khi hoạt động tranh cử cấp tiểu

bang và liên bang chỉ diễn ra mỗi mấy năm một lần, và các chính sách tranh cử thường bao trùm trên diện rộng, hoạt động của các nhóm lợi ích diễn ra khá thường xuyên, nhắm vào một vấn đề cụ thể. Như vậy, các nhóm lợi ích khá có lợi thế trong việc gây chú ý và tranh thủ sự ủng hộ của những người có cùng động lực.

VẬY NHÓM LỢI ÍCH CÓ LỢI KHÔNG?

Các nhà tư tưởng theo thuyết đa nguyên cho rằng sự phát triển rộng rãi của nhiều nhóm lợi ích khác nhau sẽ giúp ích cho chính quyền hoạt động tốt hơn. Các nhóm này tập hợp các thành viên có cùng lợi ích, họ hiểu hơn ai hết những gì có lợi và có hại cho các thành viên trong nhóm của mình, và mang tiếng nói của người dân đến với chính quyền.

Theo tư tưởng này, chính quyền không thể chỉ đơn giản là phục vụ cho lợi ích của số đông mà quên đi lợi ích của các nhóm nhỏ khác. Trong nhiều trường hợp, các nhóm nhỏ hơn cũng cần được thể hiện nguyện vọng và đòi hỏi lợi ích của họ. Các nhóm lợi ích là một cầu nối không thể thiếu cho mục đích này. Nếu mỗi nhóm thành phần trong xã hội đều được tổ chức theo các nhóm lợi ích của mình, các nhóm này đấu tranh cho lợi ích của các thành viên, thì chung cuộc ai cũng giành được một phần.

Bên cạnh đó, bộ máy chính quyền không bao giờ có thể bao quát hết mọi lĩnh vực và mọi thành viên trong xã hội. Nếu các thành viên tự tổ chức lại và đưa tiếng nói ủng hộ hoặc phản đối của mình đến với chính quyền, thì phạm vi hoạt động của chính quyền sẽ rộng rãi hơn.

Tuy nhiên, quan điểm nói trên cũng nhận được nhiều chỉ trích. Nhà nghiên cứu khoa học chính trị Theodore Lowi đã chỉ ra hai nhược điểm lớn nhất của lập luận nói trên. [2]

Vấn đề thứ nhất là trong một hệ thống mà

các nhóm lợi ích được tự do vận động cho các chính sách chỉ có lợi cho mình, thì sẽ không còn có gì là lợi ích công cộng. Và những điều có lợi cho một nhóm lợi ích nào đó không có nghĩa là cũng có lợi cho số đông.

Vấn đề thứ hai là không phải loại lợi ích nào, nhóm dân số nào cũng có khả năng và nguồn lực để tổ chức thành các nhóm lợi ích bài bản như nhau. Điều này dẫn đến việc các nhóm giàu có hơn, có nhiều động lực kinh tế hơn, sẽ dễ dàng thắng trong các cuộc vận động chính sách hơn.

Nếu các nhóm lợi ích về kinh tế được hoàn toàn tự tung tự tác, hẳn nhiên họ sẽ thao túng cả chương trình nghị sự theo ý mình. Trong khi đó, các nhóm phi kinh tế, chẳng hạn như nhóm hoạt động vì môi trường, không thể đo được với các nhóm sản xuất kinh doanh, cho nên trận chiến của họ khó thắng hơn nhiều.

Cả hai hướng quan điểm bảo vệ và chỉ trích các nhóm lợi ích nói trên đều có nhiều điểm hợp lý.

Thực tế, James Madison, một trong những nhà lập pháp đầu tiên của Hoa Kỳ, đã đưa ra tranh luận về tính hai mặt của nhóm lợi ích trong xã hội Hoa Kỳ. Mặc dù lo ngại các nhóm lợi ích sẽ giành được nhiều ảnh hưởng chính trị, nhưng ông vẫn cho rằng một xã hội tự do phải cho phép người dân được tổ chức lại thành các hội nhóm để

cố sức cho lợi ích riêng của mình. Một khi con người không được vận động một cách riêng lẻ từ nhiều góc độ về nhu cầu, giá trị, quyền sở hữu, thì dân tộc đó không phải là hoàn toàn tự do.

Tóm lại, các nhóm lợi ích là một phần không thể tách rời trong một xã hội đa nguyên tự do. Đó là đại diện của một nhóm cá nhân có cùng chia sẻ lợi ích kinh tế, giá trị xã hội, niềm tin hoặc tầm nhìn về xã hội hay tương lai của dân tộc họ đang sống. Trong số này, các nhóm lợi ích kinh tế chiếm số đông đảo, có nhiều nguồn lực hơn cả để tạo ảnh hưởng trực tiếp lên các chính sách của quốc gia.

Sự hoạt động đông đảo của các nhóm lợi ích có thể là một dấu hiệu cho thấy nhiều thành phần trong xã hội đang được tự do mưu cầu lợi ích cho bản thân mình. Tuy nhiên, do sự bất cân xứng về nguồn lực của các nhóm lợi ích về nhiều lĩnh vực khác nhau, xã hội luôn phải đối mặt với vấn đề một số nhóm lợi ích quá lớn mạnh thường đạt được những điều mình muốn, cho dù điều đó là có hại cho số đông.

Phần tiếp theo sẽ thảo luận trong các chế độ phi dân chủ, các nhóm lợi ích có tồn tại không, và nếu có thì họ tồn tại ở đâu, dưới dạng thức nào. □

Ảnh: Pexels.com

NHÓM LỢI ÍCH TRONG CÁC CHẾ ĐỘ ĐỘC TÀI VẬN HÀNH RA SAO?

Lê Việt Hoa

Bài được đăng lần đầu trên
luatkhoa.com ngày 05/12/2024.

TP. Hồ Chí Minh. Ảnh: Tron Le / Unsplash.

Ở hai phần trước, tác giả đã giới thiệu về sự hình thành, một số đặc điểm và cách thức hoạt động của các nhóm lợi ích trong các chế độ dân chủ, điển hình là ở Mỹ. [1][2] Phần này xin giới thiệu về các nhóm lợi ích trong chế độ độc tài.

Trong chế độ dân chủ đa nguyên, các nhóm lợi ích là một phần không thể tách rời của hoạt động xã hội. Nói chung, bất cứ nhóm công dân nào cũng có thể lập

ra các nhóm lợi ích, đăng ký hoạt động, đóng phí, gây quỹ, tự đứng ra vận hành hoặc thuê các nhà vận động chuyên nghiệp để tìm cách đòi hỏi lợi ích cho nhóm của mình.

Do sự chênh lệch lớn về kinh phí, mạng lưới quan hệ và kỹ năng hoạt động, không phải tất cả các nhóm này đều đạt được hiệu quả ngang nhau. Tuy nhiên, đặc tính của cơ chế mở giúp cho các nhóm có nhiều của tiếp cận với chính quyền để

đấu tranh cho quyền lợi của mình.

Trái lại, trong các chế độ độc tài, các nhóm lợi ích tồn tại trong một môi trường và cơ chế hoạt động đặc biệt.

KHÔNG CẤM MÀ LẠI THÀNH CẤM

Khác hẳn với không gian dân chủ, các nhóm lợi ích trong xã hội phi dân chủ như ở Việt Nam không có cùng thể thức.

Trước hết, nhóm lợi ích theo nghĩa hiểu thông thường - sự tập hợp có tổ chức của một nhóm công dân để đấu tranh cho lợi ích của mình - thường bị cấm ở các chế độ độc tài. Mặc dù các nhà nước này không chính thức cấm người dân lên tiếng đòi hỏi quyền lợi cho bản thân, họ thường cấm công dân tổ chức thành các hội nhóm để đồng loạt lên tiếng.

Về mặt hình thức, Việt Nam cũng có các nhóm lợi ích được đăng ký và hoạt động chính thức. Xét về tên gọi, các nhóm lợi ích này cũng rất đa dạng về ngành nghề như hội nhà văn, hội nông dân, hội luật sư; về lợi ích đặc biệt như hội người mù, hội khuyến học, hội cây cảnh, hội phụ nữ, v.v.

Ở một mức độ nhất định, cũng có lúc các hội này tỏ ra đấu tranh cho lợi ích cho các hội viên của mình. Ví dụ như khi ông Hữu Thịnh - chủ tịch Liên hiệp các hội văn học - nghệ thuật Việt Nam - có lần đã mừng rỡ tuyên bố cho các hội viên rằng “nhà nước vẫn nuôi anh em chúng ta”. [3]

Đây là ví dụ về việc một nhóm lợi ích đã đòi hỏi được tiếp tục chia phần trong tiền thuế của người dân để nuôi các hội viên của mình. Song điều này hoàn toàn trái ngược với logic hoạt động của một nhóm lợi ích đã bàn ở chế độ dân chủ - vốn phải hoạt động bằng tiền lệ phí hoặc bằng các phương pháp tự gây quỹ khác.

Về bản chất, hoạt động của Liên hiệp các hội văn học - nghệ thuật hay tất cả các hội nhóm kể trên đều được thành lập từ trên

xuống, do nhà nước chỉ định, không phải do người dân tự tập hợp lại và thiết lập ra theo cơ chế tự nguyện. Nói chung, các hội nhóm tương tự như trên đều là các nhóm lợi ích về mặt danh nghĩa. Chỉ có điều không phải là nhóm lợi ích của người dân, không phải do người dân tự vận hành.

Nói cách khác, các chế độ độc tài không thích các cây dừa tập hợp thành một bó dừa vững chắc để cùng nhau đòi hỏi quyền lợi.

NHÓM LỢI ÍCH PHI CHÍNH THỨC

Dù không được phép tổ chức một cách bài bản, các nhóm dân có cùng mối quan tâm vẫn có thể tập hợp lại một cách phi chính thức để tương trợ cùng nhau. Ví dụ, các nhóm dân oan mất đất Văn Giang, Dương Nội, Đồng Tâm, Thủ Thiêm tập hợp cùng nhau để biểu tình đòi được xử lý vấn đề đất đai một cách công bằng. [4]

Hay nhóm người dân thuộc một vùng địa lý nhất định, cố kết cùng nhau để kháng cự lại những điều họ cho là bất công, như nhóm người dân ở vườn rau Lộc Hưng. [5]

Cách tổ chức không chính thức để bảo vệ một lợi ích nhất định này khá phổ biến trên toàn thế giới. Ở Pháp, nông dân thường có các cuộc biểu tình, ngăn chặn các tuyến giao thông chính để đòi hỏi chính phủ thay đổi chính sách có lợi hơn cho nông dân, bao gồm giảm nhập khẩu nông sản rẻ hơn từ nước ngoài. [6]

Tuy nhiên, điều khác biệt lớn nhất là trong khi nhóm lợi ích phi chính thức như ở Pháp nói trên có thể gây áp lực, buộc chính quyền phải đàm phán và hứa hẹn thay đổi chính sách, thì các nhóm lợi ích phi chính thức ở Việt Nam phải đối mặt với nhiều hình thức đàn áp.

Một lần nữa, nhóm lợi ích phi chính thức ở Việt Nam cũng chỉ là sự tồn tại non nớt, mới manh nha đã bị giải tán, của một số người dân cùng đồng cam cộng khổ.

NHÓM LỢI ÍCH TÀI PHIỆT

Nếu không được đăng ký chính thức, không được công khai hoạt động, vậy làm thế nào các nhóm có cùng đòi hỏi lợi ích kinh tế hay các chương trình xã hội có thể vận động cho các chính sách có lợi cho mình?

Câu trả lời là không làm thế nào được cả. Đại đa số người dân trong các chế độ độc tài không có quyền tự tổ chức để đòi hỏi quyền lợi. Họ phải trông chờ vào những tổ chức tự xưng là đại diện cho nhân dân ban phát lợi ích cho mình. Ngoại trừ một số khác.

Một số ít, nhấn mạnh là rất ít, nhóm cá nhân có cơ hội tiếp cận với những người ra quyết định sẽ có cơ hội vận động cho lợi ích của mình.

Chẳng hạn, đối với một dự án giải tỏa đất để xây dựng các khu đô thị mới, sẽ có rất nhiều bên có lợi ích trái ngược nhau. Người dân có đất muốn giá đất cao nhất. Nhà đầu tư muốn giá đất thấp nhất. Nhóm hoạt động môi trường muốn ít can thiệp vào quang cảnh thiên nhiên và quy chuẩn môi trường cao nhất. Nhà thầu xây dựng muốn ít luật lệ về môi trường nhất.

Trong tất cả các nhóm này, mặc dù người dân và các nhóm hoạt động môi trường có ít điều kiện tài chính hơn cả, nhưng họ có tiềm năng về số lượng và sự ủng hộ của các cộng đồng và kênh truyền thông khác. Trong một cơ chế mở, họ có thể được nhân lên sức mạnh nếu được mạnh mẽ lên tiếng. Trong một cơ chế đóng, họ bị bịt miệng hoàn toàn.

Còn các nhóm nhà đầu tư, nhà thầu xây dựng, tuy số lượng ít, nhưng hiển nhiên có điều kiện tài chính vượt trội để có thể mặc cả với chính quyền.

Nói cách khác, chế độ độc tài không chính thức công nhận nhóm lợi ích, không mở cửa cho phép người dân tự tổ chức đấu

tranh cho lợi ích của mình. Ở Việt Nam không có ai được đăng ký là nhà vận động chính sách (lobbyist). Việc tiếp cận với chính quyền trở thành đặc quyền đặc lợi của một vài nhóm đặc biệt có quan hệ thân mật với người làm trong chính quyền. Những công ty lớn có thể hứa hẹn nhiều lợi ích đổi chác khổng lồ để quan chức chính quyền có thể sửa quy hoạch, thay tiêu chuẩn, viết lại chính sách.

Như vậy, cuộc chơi về vận động chính sách trong một cơ chế phi dân chủ có phần giống với cơ chế dân chủ: các nhóm tài phiệt lớn mặc sức dùng các phương tiện tài chính và quan hệ cá nhân để vận động cho lợi ích của mình. Điểm khác biệt là còn các nhóm nhỏ thường dân thì bị cấm từ khâu tập hợp.

Thực chất, việc cấm mọi nhóm lợi ích hoạt động là triệt tiêu các con đường bảo vệ lợi ích của đông đảo người dân, và chỉ dung dưỡng cho một số nhóm nhỏ chớp bu. □

THƯ VIỆN ĐIỆN TỬ LUẬT KHOA

và bộ sưu tập sách Việt Nam Cộng hòa

luatkhoa.librarika.com

SÀI GÒN - 1974: MÙA GIÁNG SINH CUỐI CÙNG CỦA VIỆT NAM CỘNG HÒA

Bài được đăng lần đầu
trên luatkhoea.com
ngày 25/12/2024.

Trần Phương

Không có bắt đầu và không có kết thúc - đó là niềm tin của nhiều tôn giáo đối với đời sống.

Mọi thứ tiếp nối, liên tục, hòa vào nhau.

Việt Nam Cộng hòa cũng không có kết

thúc dù chính quyền Sài Gòn đã sụp đổ. Mãnh lực của Việt Nam Cộng hòa vẫn tiếp diễn trong nhiều khía cạnh của đời sống hiện tại.

Năm 2025, tròn 50 năm sau khi chính thể Việt Nam Cộng hòa sụp đổ và hai miền

Hình ảnh được cho là mùa Giáng sinh năm 1974 bên cạnh Nhà thờ Đức Bà. Ảnh: Chưa rõ nguồn.

Nam - Bắc tiến tới thống nhất dưới chế độ xã hội chủ nghĩa. Hãy để tôi đưa bạn trở về năm cuối cùng của cuộc chiến, trong không khí Giáng sinh năm 1974 tại Sài Gòn.

Lồng đèn ngôi sao phủ giấy kính nhiều màu kiểu miền Nam, cây thông giả bằng nhựa với đủ kích cỡ từ cầm tay, để bàn cho đến đặt trên sân nhà, những hàng dây dài dây kim tuyến lấp lánh đủ màu sắc đông đưa trong tiết trời dễ chịu nhất trong năm, cùng với bạt ngàn hàng hóa của mùa lễ đã được bày đầy trên các con phố xung quanh nhà thờ Đức Bà.

Một dịp Giáng sinh ở Sài Gòn trước năm 1975. Ảnh: Chưa rõ nguồn.

Vào đêm Giáng sinh, các xóm đạo bừng sáng với những chiếc lồng đèn ngôi sao, cùng với các máng cỏ tái hiện thời khắc Chúa Giê-su chào đời. Mọi người sẽ đi thành từng tốp để ngắm nhìn thành quả trang trí. Không phân biệt người có đạo hay ngoại đạo, tất cả mọi người đều hòa chung trong không khí lễ hội.

Sau thánh lễ lúc nửa đêm tại nhà thờ, dòng người trở về ngôi nhà của mình, quây quần bên bàn tiệc với những người thân, bạn bè và cả những người hàng xóm ngoại đạo. Thịt quay và gà tây cho người giàu có, cháo vịt hoặc cháo gà trong những gia đình nghèo khó hơn. Ngày hôm sau, mọi người đổ về nhà thờ dự thánh lễ và tiếp tục vui chơi đến khi tiếng súng bắt đầu nổ trở lại. Giáng sinh đã đến như vậy trong suốt 25 năm chiến tranh. [1]

Tuy nhiên, mùa Giáng sinh năm 1974 không chỉ có không khí lễ hội mà còn xen lẫn với nhiều dấu hiệu đáng lo ngại. Tiếng kèn, trống phát ra từ những lễ tang của quân nhân ngày càng thường xuyên hơn vào ban ngày. Vào ban đêm, bạn có

thể nghe rõ tiếng pháo kích, tiếng đạn cối nếu ở xa trung tâm thủ đô một chút. Chiến tranh đang đến rất gần, và kết cục của cuộc chiến đang thể hiện ngày một rõ hơn. [2]

Đã hai mùa Giáng sinh, người ta không còn thấy lính Mỹ lóng ngóng cầm trên tay cây thông bằng nhựa cao chừng hai, ba gang tay nữa. Trong hai năm ấy, những chiến trường nổi tiếng mà lính Mỹ đã giành được bằng cách đánh đổi mạng sống của mình giờ đây đều nằm hết trong tay Việt Cộng, như đồi Hamburger (tại Thung lũng A Sầu, Thừa Thiên - Huế), Khe Sanh (Quảng Trị), căn cứ Chu Lai (Quảng Ngãi), v.v. Chiến khu C nổi tiếng một thời, bao gồm khu vực Bình Dương, Bình Phước và Tây Ninh ngày nay, đã trở thành nơi nghỉ dưỡng của Việt Cộng. Thủ đô tạm thời của Việt Cộng đặt tại Lộc Ninh, cách Sài Gòn chỉ chừng 120 cây số. [3]

Tại đồng bằng sông Cửu Long, lính Việt Nam Cộng hòa bỏ chạy khỏi tiền đồn trước khi bị tấn công, nhiều xe bọc thép sợ di chuyển vào ban đêm. Quân đội quốc gia đã rệu rã, mất hết tinh thần chiến đấu. [4]

Phật giáo Hòa Hảo, với hầu hết tín đồ cư trú ở đồng bằng sông Cửu Long, đang lo lắng cho tương lai của mình. Các chức sắc Hòa Hảo yêu cầu chính quyền đáp ứng bảy thỉnh cầu của họ, trong đó có việc công nhận chính thức quân đội của Phật giáo Hòa Hảo. [5] Sau khi yêu cầu bị từ chối, 2.000 tín đồ Hòa Hảo tuyên bố sẽ chặt đứt ngón tay của mình để phản đối. Sau cùng, có 20 ngón tay được gửi đến Tổng thống Nguyễn Văn Thiệu. [6]

Một năm sau khi Hiệp định Paris được ký, chỉ có Hoa Kỳ thực hiện đúng cam kết - rút toàn bộ quân khỏi miền Nam. Tiếng súng vẫn nổ giữa những người Việt với nhau.

Trong năm đó, Sài Gòn cho biết khoảng 12.000 quân nhân và 2.000 thường dân Việt Nam Cộng hòa đã tử nạn. Tổng thống Nguyễn Văn Thiệu tuyên bố chừng nào người miền Bắc còn ở trên đất miền Nam, chừng ấy chưa có hòa bình. [7]

Vào tháng Tám, một cựu thương phế binh tên Phan Văn Lụa đã đến trước tòa nhà Quốc hội, tức Nhà hát lớn ngày nay, đổ xăng lên người rồi châm lửa tự thiêu. Ông chết ngay sau đó, bên cạnh cái xác chết cháy là bức thư tuyệt mệnh kêu gọi Tổng thống Nguyễn Văn Thiệu phải tiếp tục tấn công cộng sản để giành lại hòa bình cho miền Nam. Chân dung Phan Văn Lụa sau đó được dựng lên ở khắp Sài Gòn, rạp chiếu phim còn phát băng về cuộc tự thiêu. Trong bài điệu văn tại nghĩa trang quân đội Biên Hòa, Bộ trưởng Bộ Cựu chiến binh đã gọi sự kiện tự thiêu của Phan Văn Lụa là sự căm phẫn tột cùng của người dân đối với việc cộng sản kéo dài cuộc chiến tranh xâm lược trên phạm vi quốc tế. Những hành động của nhà chức trách trong vụ tự thiêu làm nhiều người nghi ngờ rằng chính phủ đứng sau toàn bộ vụ việc. [8]

Trong chín năm cuối cùng của cuộc chiến, 11 trong 19 triệu dân miền Nam đã chịu cảnh mất mát nhà cửa vì chiến tranh leo thang - theo Thư viện Mỹ, hay theo

chính quyền Việt Nam Cộng hòa là 5 triệu người. [9]

Số lượng người tị nạn vào đầu năm 1974 đã lên đến 530.000 người, hơn 60.000 người vẫn tiếp tục đổ về các trại tị nạn. Dù nhà cửa, ruộng vườn, mồ mả tổ tiên của họ vẫn còn ở quê nhà, chính phủ Việt Nam Cộng hòa cảnh báo người tị nạn không được quay về những ngôi làng mà Việt Cộng đang chiếm giữ. Tình trạng tương tự cũng xảy ra ở Lào với khoảng 300.000 người tị nạn, sống bằng 5 triệu đô-la viện trợ của Mỹ. Chiến tranh Đông Dương ở Campuchia đã làm bần cùng hóa đất nước thanh bình này, biến một phần ba dân số thành người tị nạn. [10]

Tình trạng đau thương của cuộc chiến càng làm cho nạn tham nhũng hoành hành. Hàng triệu đô-la đã rơi vào túi tướng lĩnh quân đội bằng cách “lĩnh dùm lương” của những quân nhân “áo” hoặc không có mặt trên chiến trường. [11] Kiểu tham nhũng tương tự cũng xảy ra trong

các trại tị nạn. Nhiều quan chức trại tị nạn ở Đà Nẵng đã bị bắt giữ vì thông đồng với nhau để khai khống ra 30.000 người tị nạn “áo”. [12]

Bộ trưởng Bộ Tị nạn Phạm Quang Đán cho biết chính phủ sẽ cho người tị nạn hai hay ba lựa chọn để tái định cư, nếu họ không đồng ý thì có thể nhận một số tiền và tự tìm nơi ở cho mình. Trong khoảng 1 triệu người tị nạn vào năm 1972, 300.000 người đã ổn định chỗ ở trong các khu tái định cư, và số người tương tự đã trở về quê nhà hoặc tái định cư ở những ngôi làng do Việt Cộng kiểm soát. [13]

Tại các vùng “giải phóng”, Việt Cộng đã bắt đầu đào giếng, mở đường, bố trí giáo viên, bác sĩ vào các ngôi làng mới mà phần lớn nằm ở trong rừng. Mỗi hộ sẽ nhận được 100 đồng tiền mua sắm vật liệu xây dựng nhà cửa, 40 đồng để bắt đầu công việc trồng trọt và sinh hoạt trong sáu tháng đầu tiên. [14]

Trước mùa Giáng sinh, sự kỳ vọng về việc thực thi nghiêm túc Hiệp định Paris (1973) về quyền tự quyết tương lai chính trị của miền Nam, đảm bảo các quyền tự do dân chủ, xen lẫn với tình hình tham nhũng, làm việc kém hiệu quả của chính quyền miền Nam khiến các nhóm tôn giáo không thể ngồi yên.

Một bài báo về Sài Gòn, đăng trên tờ The New York Times ngày 24/12/1974. Ảnh: Newspaper.com.

Tháng 6/1974, những người chống cộng nhiệt thành nhất của miền Nam là các linh mục Công giáo đã quay sang chống chính quyền. Linh mục Trần Hữu Thanh, 59 tuổi, đã quy tụ được một nhóm 300 linh mục tham gia Phong trào Nhân dân Chống tham nhũng. [15] Một cuộc biểu tình chống tham nhũng với 5.000 người Công giáo đã nổ ra ở Huế vào đầu tháng Chín. Người biểu tình đã đưa ra sáu cáo buộc tham nhũng đối với Tổng thống Nguyễn Văn Thiệu. Giáo dân tại Sài Gòn, Cần Thơ, Đà Nẵng, Biên Hòa cũng lên kế hoạch biểu tình. [16]

Giữa tháng Chín, các nhà sư tranh đấu của khối Ấn Quang đã thành lập Lực lượng Hòa giải Dân tộc nhằm gia tăng áp lực lên chính quyền Nguyễn Văn Thiệu. [17]

Đến tháng Mười, Tổng thống Nguyễn Văn Thiệu phải lên truyền hình phân trần về những cáo buộc tham nhũng nhằm vào ông. Ông nói những cuộc biểu tình nhỏ nhặt không làm ảnh hưởng đến ông, tuy nhiên, ông sẵn sàng từ chức nếu toàn bộ nhân dân và quân đội không còn tin tưởng vào sự lãnh đạo của ông. [18]

Không chỉ có các nhóm tôn giáo, các nhà lãnh đạo dân sự của khối báo chí, luật sư, cựu chiến binh cũng quay lưng với ông Thiệu. Điển hình là Trần Quốc Bửu, nhà lãnh đạo của công đoàn lớn nhất ở miền Nam với 300.000 thành viên, nổi tiếng là ủng hộ chính quyền đã từ bỏ việc sát cánh với Tổng thống Nguyễn Văn Thiệu. [19]

Ông Bửu, trong một hội nghị với hơn 700 nhà lãnh đạo công đoàn cấp dưới, đã nói rằng các phong trào đối lập một lần nữa nổi lên khi người dân ngày càng bất bình đối với một chính quyền kém cỏi và tham nhũng. Ông cho rằng chính quyền “cần cố gắng khôi phục niềm tin của người dân bằng cách xem xét kỹ lưỡng chính sách quốc gia, làm trong sạch bộ máy lãnh đạo từ trung ương đến địa phương và mạnh mẽ xóa bỏ nạn tham nhũng và bất công xã hội”.

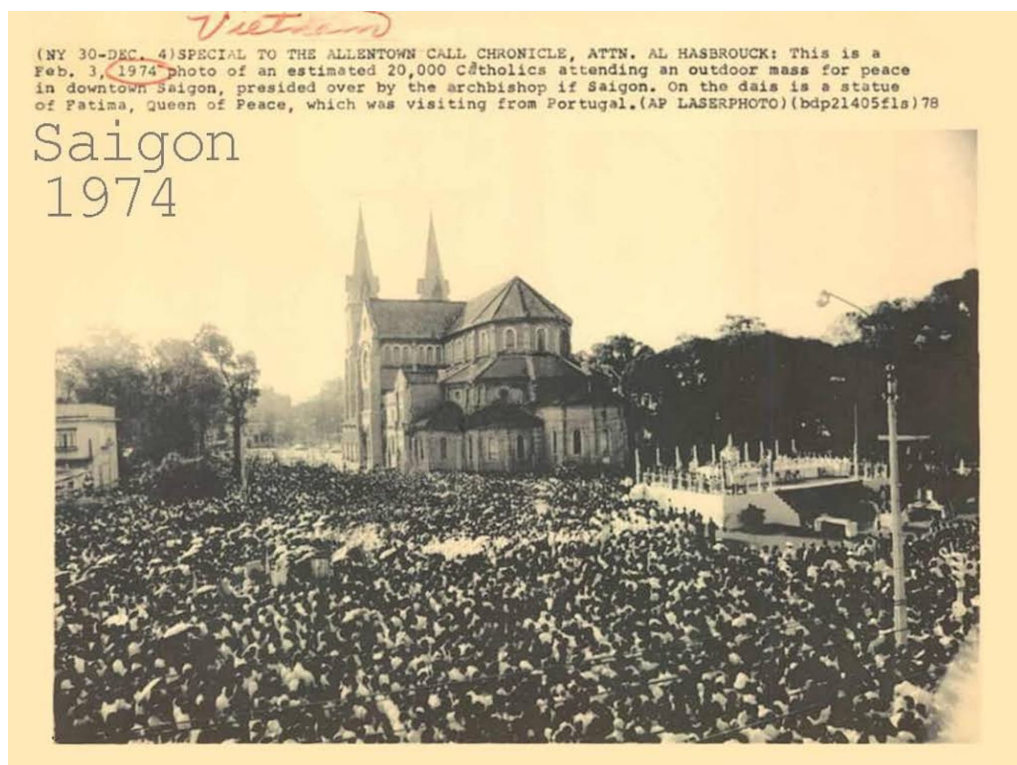
Ngày 31/10, khoảng 3.000 người do các linh mục Công giáo dẫn dắt đã xuống đường biểu tình. Họ yêu cầu Tổng thống Thiệu từ chức. Người biểu tình đã đụng độ dữ dội với cảnh sát trong suốt bảy giờ đồng hồ. Cảnh sát trưởng Sài Gòn Trần Sĩ Tan được cho là đập đầu cùi vào một em bé 12 tuổi. Khoảng một phần ba người biểu tình đáp trả cảnh sát bằng cách ném đá, sau cùng rút vào nhà thờ Tân Sa Châu (trên đường Lê Văn Sỹ, quận Tân Bình ngày nay). Cảnh sát bao vây nhà thờ. Ít nhất khoảng 60 người biểu tình và 30 cảnh sát bị thương. [20]

Đầu tháng Mười Một, các nhà sư của khối Ấn Quang cho biết họ đã sẵn sàng hành động khi cần thiết. Thích Quảng Độ, người phát ngôn của khối Ấn Quang, nói với báo chí rằng: “Chúng tôi đã yêu cầu Tướng Thiệu tự nguyện từ chức, nếu ông ta cảm thấy bản thân đứng về phía hòa bình và hòa hợp dân tộc. Nếu ông ta không sẵn lòng đi thì sẽ bị lật đổ”. Một văn phòng

lâm thời do Hòa thượng Thích Trí Quang điều hành đã được lập ra để phát động chiến dịch lật đổ chính phủ khi cần thiết. [21]

Cho đến cuối tháng 11/1974, Phong trào Nhân dân Chống tham nhũng của linh mục Trần Hữu Thanh tuyên bố sẽ tổ chức một cuộc biểu tình lớn hơn nữa. Linh mục Thanh nói ông sẵn sàng hy sinh tính mạng của mình cho phong trào. [22]

Một thánh lễ ở Nhà thờ Đức Bà ở Sài Gòn ngày 3/2/1974. Ảnh: AP.

Một cuộc biểu tình của Công giáo đã nổ ra vào ngày 28/11 với 3.000-4.000 người tập kết ở gần sân bay Tân Sơn Nhất để chuẩn bị tiến vào trung tâm thành phố. Cảnh sát đã chặn đứng đoàn biểu tình này. Giao tranh nổ ra giữa người biểu tình với cảnh sát chống bạo động, mỗi bên có khoảng 40 người bị thương. [23]

Việt Cộng cáo buộc linh mục Thanh làm tay sai cho Mỹ nhằm tái thiết chính quyền mới dưới sự lãnh đạo của một hội đồng chỉ có các nhà lãnh đạo tôn giáo. [24]

Linh mục Thanh nói rằng Công giáo đang cản trở trong hành động của mình trong bối cảnh phức tạp vào lúc này. “Chúng tôi không chỉ có mục đích thay thế những con người trong chính quyền mà còn muốn giải quyết nhiều vấn đề cùng một lúc: vấn đề cộng sản, lệnh ngừng bắn, và tìm kiếm giải pháp tổng thể về chính trị. Chúng tôi phải chấp nhận tồn tại chung với cộng sản để tiến tới bầu cử. Và cộng sản sẽ trở thành một đảng chính trị đơn thuần với thiểu số thành viên nằm trong một cộng đồng dân tộc chủ nghĩa”, Linh mục Thanh nói về hướng đi của phong trào Công giáo quyết liệt nhưng bất bạo động này. [25]

Đến năm thứ hai kể từ sau khi Hiệp định Paris được ký, 22.000 quân nhân đã bỏ mạng, 93.000 thường dân bị thương và khoảng 10.000 mất tích. Chính quyền Nguyễn Văn Thiệu cho rằng miền Bắc có khoảng 87.000 người thiệt mạng, bao gồm cả Việt Cộng, bộ đội và thường dân. Việt Cộng từ chối công bố số liệu thương vong. [26]

Không chỉ thiệt hại về người, cuộc chiến khốc liệt còn lan tràn đến mọi góc ngách trong thành phố. Kinh tế miền Nam cũng chao đảo, lạm phát ở mức 56%, hơn một triệu người thất nghiệp. Mức lạm phát ở Campuchia là 100% và ở Lào là gần 50%. Vào dịp Giáng sinh năm 1974, tờ The New York Times ghi nhận Tổng Giám mục Tổng Giáo phận Sài Gòn Nguyễn Văn Bình đã gửi thông điệp mừng lễ Giáng sinh đến người dân. Ông chia sẻ nỗi lòng của mình đến những gia đình thất nghiệp, tù nhân, trẻ em mồ côi, các góa phụ, người bệnh, người khuyết tật, và bất cứ ai đang chịu sự hành hạ về thể xác hay tinh thần.

Có điều, ông đã không nhắc gì đến những người lính Quốc gia. [27] □

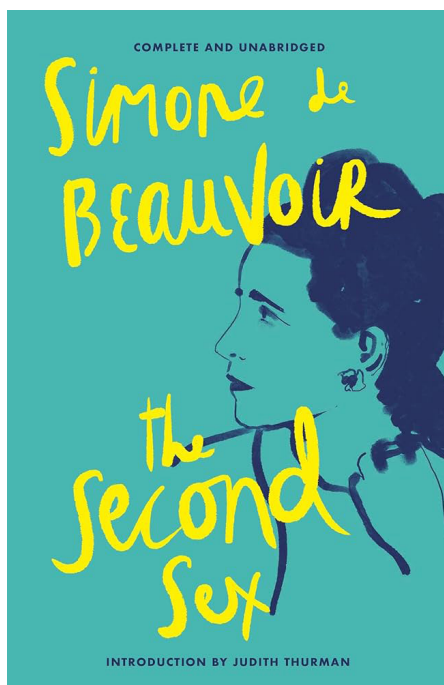
ĐỌC SÁCH CÙNG ĐOÀN TRANG

ĐỌC 'GIỚI TÍNH HẠNG HAI' CỦA SIMONE DE BEAUVOIR

Tín Fong

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 05/11/2024.

Bìa sách: Amazon.com.

diễn ngôn như “hiệu quả”, “phát huy tốt”, “lan tỏa”, “nâng cao vị thế”, v.v. được sử dụng trong các báo cáo về “phụ nữ hai giới”. [2] [3] [4] [5] [6] Câu nói “giới việc nước, đảm việc nhà” đã trở thành một khuôn mẫu cứng nhắc, giới hạn sự phát triển cá nhân của phụ nữ.

Theo Báo cáo Điều tra lao động, việc làm năm 2018 của Tổng cục Thống kê, có khoảng 50% phụ nữ không

tham gia hoạt động kinh tế vì “lý do cá nhân hoặc liên quan đến gia đình”, trong khi tỷ lệ này ở nam giới chỉ là 18,9%. [7]

Tờ Tuổi trẻ dẫn báo cáo của Tổ chức Lao động Quốc tế (ILO), phụ nữ Việt Nam dành trung bình 20,2 giờ mỗi tuần cho các công việc gia đình như dọn dẹp, giặt giũ, nấu ăn và chăm sóc con cái, trong khi nam giới chỉ dành 10,7 giờ. Đáng chú ý,

Năm 1989, khi Việt Nam đang chuyển mình từ thời kỳ bao cấp sang nền kinh tế thị trường theo định hướng xã hội chủ nghĩa, không khí thi đua hừng hực diễn ra trong mọi lĩnh vực sản xuất và đời sống. Lúc bấy giờ, Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam phát động phong trào thi đua “Giới việc nước, đảm việc nhà” dành cho lực lượng nữ công nhân, viên chức, lao động. [1]

Phong trào này nhấn mạnh hai nhiệm vụ quan trọng của nữ giới: (1) tích cực tham gia lao động sản xuất để góp phần phát triển đất nước và (2) chu toàn thiên chức làm mẹ, làm vợ, làm dâu.

Cho tới nay, dù bị dư luận chỉ trích, phong trào này vẫn được duy trì. Những

gần 1/5 nam giới thậm chí không hề tham gia vào việc nhà.

Nhiều người nói rằng từ trước tới nay, trong xã hội phụ quyền, phụ nữ được ăn sung mặc sướng, chỉ cần chăm lo chồng con và làm đẹp, chứ có bị mất quyền gì đâu mà phải đi đòi. [8] Tuy nhiên, lập luận này chỉ đề cập đến một dạng tự do giới hạn trong khuôn khổ, và thực tế, nó đặt ra nhiều rào cản đối với quyền tự do lựa chọn cũng như sự phát triển cá nhân của phụ nữ.

Nhà triết học và nhà hoạt động nữ quyền Simone de Beauvoir đã trả lời câu hỏi “phụ nữ mất quyền gì mà đòi?” trong tác phẩm “The Second Sex” (tạm dịch: *Giới tính hạng hai*, hay *Đệ nhị giới*) xuất bản vào năm 1949 của mình. Bà kết hợp tư tưởng hiện sinh và phân tích xã hội học để chỉ trích những khuôn mẫu giới tính cứng nhắc đã áp đặt lên phụ nữ trong suốt chiều dài lịch sử. [9]

Beauvoir lập luận rằng phụ nữ thường được coi là “người khác” (the Other) trong mối quan hệ với nam giới, vì đàn ông mới là chuẩn mực của xã hội.

Bằng câu nói nổi tiếng “Người ta không sinh ra là phụ nữ, mà trở thành phụ nữ” (One is not born, but rather becomes, a woman), bà phân biệt “phụ nữ” khỏi “giống cái” (tức giới tính sinh học), đồng thời nhấn mạnh vai trò giới không phải là bản chất tự nhiên mà là kết quả của các áp lực xã hội. Ý tưởng này của bà trở thành nguyên lý cốt lõi trong các lý thuyết nữ quyền hiện đại.

Viết *The Second Sex*, Beauvoir tổ chức nội dung liên quan hai chủ đề lớn gồm *Facts and Myths* (tạm dịch: *Sự thật và huyền thoại*) và *Lived Experience* (tạm dịch: *Trải nghiệm sống*).

Ở phần đầu, bà phân tích các định kiến về phụ nữ từ góc nhìn của văn học, triết học và phân tâm học, nhằm chỉ ra rằng những định nghĩa về phụ nữ thường bị các quan niệm rập khuôn của nam giới định hình. Bà phê phán các triết gia như Aristotle, Hegel, Freud vì những quan điểm của họ làm giảm đi giá trị của phụ nữ.

Beauvoir lập luận rằng sự phân biệt giới tính và sự thống trị của nam giới bắt nguồn từ những quan niệm truyền thống lâu đời, đặc biệt là việc gán phụ nữ với thân thể, sinh sản và vai trò như “người mẹ hiền”. Bà truy tìm nguồn gốc của sự thống trị này từ thời cổ đại, cụ thể là từ các tượng nữ thần ở Susa (nay thuộc Iran), nơi phụ nữ được khắc họa với biểu tượng của “sinh sản” và “phì nhiêu”.

Bà tiếp tục phê phán quan điểm của Pythagoras về “nguyên tắc tốt tạo ra trật tự, ánh sáng và đàn ông; nguyên tắc xấu

Simone de Beauvoir,
The Art of Fiction No. 35.
Ảnh: theparisreview.org.

tạo ra hỗn loạn, bóng tối và phụ nữ”. Bà dẫn chứng trong xã hội Hy Lạp cổ đại, trừ trường hợp của Sparta, thì phụ nữ bị coi gần như là nô lệ; hay ở Rome, phụ nữ có nhiều quyền hơn, nhưng đó chỉ là “tự do trống tuếch” vì họ vẫn chịu sự phân biệt giới tính và không có quyền tự chủ thực sự.

Vào thế kỷ 16, quyền của phụ nữ trong hệ thống pháp luật không thay đổi nhiều so với trước, nhưng công chúa Pháp Marguerite xứ Angoulême vẫn đạt được nhiều thành tựu trong văn học. Beauvoir cũng chỉ trích Bộ luật Dân sự của Napoléon vì những quy định hạn chế quyền của phụ nữ và phê phán nhà triết học Pierre-Joseph Proudhon, người phản đối nữ quyền.

Beauvoir đề cập rằng trong bối cảnh Cách mạng Công nghiệp, phụ nữ bắt đầu tham gia lực lượng lao động, nhưng thường nhận mức lương thấp. Chưa kể, mặc dù tổ chức công đoàn phát triển nhanh chóng nhưng sự tham gia của phụ nữ vẫn còn hạn chế. Khi xã hội phát triển vượt bậc vào đầu thế kỷ 20, phụ nữ vẫn chưa có chỗ đứng đáng kể như nam giới.

Ngày nay, khái niệm “male gaze” (nhân quan nam giới) được dùng để chỉ hiện tượng này. Nhà nghiên cứu phim Laura Mulvey đã đặt ra thuật ngữ này trong một bài luận vào năm 1975. [10] Mulvey giải thích rằng các bộ phim lúc bấy giờ thường được xây dựng từ góc nhìn của khán giả nam. Do đó, phụ nữ bị vật thể hóa (objectified), trở thành đối tượng để thỏa mãn ánh nhìn của nam giới. Trong phim, phụ nữ thường phải gợi cảm, quyến rũ và thụ động trong mối quan hệ với các nhân vật nam thay vì được công nhận là những con người độc lập với giá trị riêng.

Trong phần thứ hai của cuốn sách, Beauvoir chuyển sang phân tích cuộc sống của phụ nữ từ thời thơ ấu đến khi trưởng thành, tập trung vào các yếu tố như hôn nhân, làm mẹ và trách nhiệm gia đình.

Bà cho rằng hôn nhân mang lại sự an toàn và ổn định nhưng đồng thời tạo ra sự lệ thuộc, buộc phụ nữ phải từ bỏ một phần tự do cá nhân, nhất là khi họ phải gánh vác hầu hết công việc nhà sau khi kết hôn.

Cuốn sách The Second Sex chịu ảnh hưởng sâu sắc từ triết học hiện sinh, đặc biệt là ý tưởng rằng mỗi con người có trách nhiệm tự tạo dựng ý nghĩa cho cuộc đời mình. □

ĐỌC SÁCH CÙNG ĐOÀN TRANG

CON TIN CỦA TIN TỨC

Hứa Y Định

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 12/11/2024.

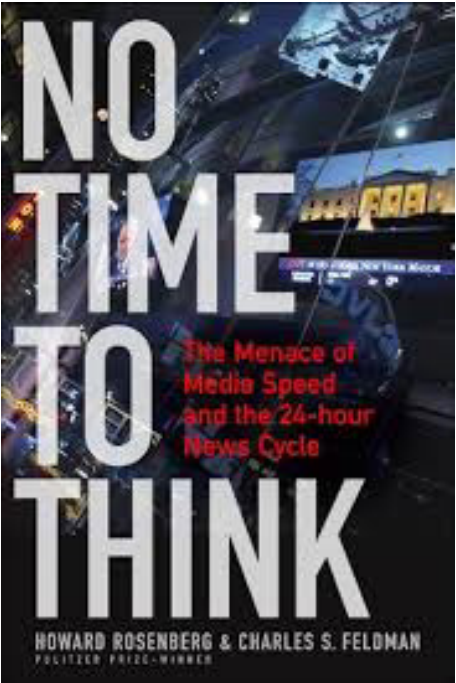
Bìa sách: Amazon.com.

Năm 1850, Paul Julius Reuter dùng chim bồ câu để chuyển tin tức từ Đức sang Bỉ. Sáng kiến này giúp rút ngắn thời gian giao nhận tin tức giữa hai nơi xuống còn bốn tiếng đồng hồ, nhanh hơn hai tiếng so với việc dùng xe lửa - phương tiện truyền tin phổ biến vào thời điểm đó.

Bạn đọc có thể dễ dàng đoán ra Paul Julius Reuter chính là người sáng lập ra Reuters - một trong những hãng tin nổi tiếng và uy tín nhất thế giới.

Hơn một thập niên sau, khi có mạng lưới điện tín (telegraph) kết nối các quốc gia với nhau, tin tức được truyền đi gần như tức thời. Hơn 20 năm tiếp theo, điện thoại và công nghệ radio lần lượt ra đời. [1]

Lịch sử phát triển của hoạt động truyền tin gắn liền với sự phát triển của công nghệ. Nhưng câu hỏi đặt ra là công nghệ giúp thỏa mãn nhu cầu tin tức hay đang

đẩy con người vào “cơn nghiện” thông tin?

Độc giả có thể tìm thấy câu trả lời trong cuốn sách “No Time to Think: The Menace of Media Speed and the 24-Hour News Cycle” (tạm dịch: Không có thời gian để nghĩ: Mối nguy hại của tốc độ truyền thông và vòng lặp tin tức 24 giờ) do Howard Anthony Rosenberg và Charles S. Feldman viết. Được xuất bản vào năm 2008, quyển sách này tập trung thảo luận về tốc độ và mặt trái

của truyền thông trong kỷ nguyên tin tức số hóa. [2]

HAI “CUỘC CÁCH MẠNG” THÚC ĐẨY TIN TỨC

Những năm đầu của thế kỷ 21, thời điểm ra đời của cuốn sách, các kênh truyền hình cáp chuyên đưa tin 24/7 như CNN, Fox và MSNBC có ảnh hưởng rất sâu rộng, nhất là ở Mỹ.

Với những ai sinh ra vào thời điểm này, sự tồn tại của các kênh tin tức 24/7 là điều hiển nhiên. Nhưng chỉ vài thập niên trước đó, ít ai nghĩ đến việc cần một thứ như vậy trong đời.

Các tác giả của “No Time to Think” truy dấu sự ra đời của truyền hình tin tức 24/7 từ hai chuỗi sự kiện mà họ gọi là “Cách mạng Pháp” và “Cách mạng Mexico”.

Năm 1895, anh em nhà Lumière đã tổ chức buổi công chiếu đầu tiên của những thước phim quay cảnh đời thường ở Pháp. Một trong những bộ phim nổi tiếng nhất của họ từ thời điểm này là các cảnh quay công nhân rời khỏi nhà máy. Đây cũng được coi là một trong những ví dụ đầu tiên về phim tài liệu hay “phim tin tức”.

Năm 1911, Charles Pathé đã tiên phong trong việc sản xuất các thước phim tin tức (newsreel) hằng tuần tại châu Âu. Ba năm sau, tần suất được rút ngắn xuống thành hằng ngày.

Năm 1926, công nghệ giúp âm thanh đồng bộ với hình ảnh, mở ra một kỷ nguyên mới cho ngành sản xuất phim tin tức.

Từ đó, phim tin tức trở thành một phần quan trọng của các rạp chiếu phim, với sự tham gia sản xuất của các công ty tên tuổi như Paramount, Universal hay Warner Bros. (dưới cái tên Warner Pathé News).

Các rạp chiếu phim tin tức rất ăn khách, ngay cả trong thời kỳ khó khăn như Đại khủng hoảng kinh tế (1929 - 1939). [3] Tuy nhiên, đến năm 1967, các rạp chiếu phim tin tức suy yếu và dần bị truyền hình thay thế.

Trong khi đó, vào đầu thập niên 1960, Gordon McLendon, một doanh nhân người Mỹ, đã lập ra kênh phát thanh tin tức 24/7 đầu tiên ở Mexico. Sáng kiến này đã thu hút nhiều nhà đầu tư cho loại hình tin tức mới nổi. Đến năm 1980, Ted Turner đã thành lập CNN (Cable News

Network - Mạng lưới Tin tức Truyền hình cáp), kênh truyền hình tin tức 24/7 đầu tiên trên thế giới.

CÔNG NGHỆ MỚI, VẤN ĐỀ CŨ

Khi CNN xuất hiện và kéo theo đó là hàng loạt các kênh 24/7 khác, các nhà đài đối diện với áp lực phải tạo ra nội dung liên tục. Và họ đã giải quyết vấn đề này bằng cách mở rộng định nghĩa “tin tức” là bất kỳ thông tin nào có thể thu hút sự chú ý của công chúng.

Điều này đã dẫn đến việc lạm dụng ghi hình trực tiếp (live coverage) hay việc phát sóng những nội dung “dự đoán” và “bình luận” trước khi sự kiện xảy ra. Phóng viên hiện trường thường phải “biểu diễn” trước ống kính mà không có đầy đủ thông tin. Trong rất nhiều trường hợp, những nội dung phát sóng này chỉ được xây dựng dựa trên ý kiến chủ quan và các tin đồn.

Dù thiếu chiều sâu và giá trị, nhưng do được phát sóng liên tục nên các nội dung này dần trở nên quen thuộc với khán giả và không bao lâu, nó được chấp nhận như một dạng tin tức bình thường.

Vào thời điểm cuốn sách được viết, truyền hình cáp tin tức 24/7 được xem là nguồn tin tức chính thống và có ảnh hưởng nhất. Tuy nhiên, gần hai thập niên sau, Internet và mạng xã hội đã thay thế vị trí này và trở thành nguồn tiếp nhận tin tức chủ yếu của nhiều người, đặc biệt là giới trẻ. Công nghệ mới như trí tuệ nhân tạo (Artificial Intelligence - AI) cũng được kỳ vọng sẽ tạo ra các cuộc cách mạng tin tức tiếp theo.

Nhưng công nghệ mới vẫn đặt ra một vấn đề cũ: giá trị tin tức.

Tốc độ truyền tin ngày nay được tính bằng giây, và hệ lụy của nó chính là sự lây lan của tin giả. Việc các nhà đài và nền tảng trực tuyến cạnh tranh gay gắt với nhau càng làm vấn đề thêm trầm trọng.

Theo các tác giả, sự phát triển như vũ bão của tin tức đã tạo ra một “cơn nghiện”. Nó khiến nhiều người, từ các phóng viên chuyên nghiệp cho đến người dùng mạng xã hội, đều có khuynh hướng chia sẻ ngay lập tức những thứ mình nhận được thay vì dành thời gian để đánh giá, kiểm chứng.

Điều đó có nghĩa là vòng xoáy tin tức cấp tốc đã biến truyền thông, công luận lẫn chính quyền trở thành “con tin” của tin tức. Hệ lụy là xã hội vận hành một cách vội vàng và thiếu lý trí.

Đặt vào bối cảnh của Việt Nam, vấn đề càng trở nên phức tạp do tình trạng kiểm duyệt. Những thông tin quan trọng thường bị khống chế, còn nội dung vô thưởng vô phạt hoặc thậm chí sai lệch lại được tùy ý lan truyền trên khắp các nền tảng.

Có lẽ, thách thức lớn nhất đặt ra cho chúng ta ngày nay chính là dừng lại vài phút để suy nghĩ và đánh giá thông tin. □

Ảnh: Pexels.com

Ảnh: linkedin.com

ĐỘC SÁCH CÙNG ĐOÀN TRANG

HIỂU THÊM VỀ THỜI
CẢI CÁCH RUỘNG ĐẤT
QUA “LÃO KHỔ” CỦA
TẠ DUY ANH

Nam Thành

Bài được đăng lần đầu trên [luatkhoa.com](#) ngày 19/11/2024

Tạ Duy Anh được biết đến rộng rãi với tác phẩm *Bức tranh của em gái tôi*, xuất hiện trong chương trình Ngữ Văn 6. Nhưng không chỉ vậy, cây bút này còn nổi tiếng với những quyển sách gây tranh cãi, thậm chí bị cấm phát hành, như tiểu thuyết *Đi tìm nhân vật* (2002, được tái bản vào năm 2017); *Mối chúa* (2017, tác giả viết dưới bút danh Đăng Khấu).

Đa số tiểu thuyết của Tạ Duy Anh đều tập trung phản ánh hiện thực và những tiêu cực trong xã hội.

Một trong những tác phẩm gây chú ý khác của Tạ Duy Anh là *Lão Khổ*, viết vào năm 1984, khi tác giả mới 25 tuổi.

Tiểu thuyết *Lão Khổ* lần đầu tiên được xuất bản vào năm 1992 (Nhà xuất bản Văn học). Sau đó, Tạ Duy Anh đã sửa chữa và gần như viết lại tác phẩm. Đến năm 2014, *Lão Khổ* mới được tái bản, do Nhà xuất bản Hội Nhà Văn và Nhã Nam phát hành.

Tác phẩm được cho là lấy cảm hứng từ cuộc đời của chính cha ruột tác giả, tái hiện một số phận gắn liền với những thăng trầm của lịch sử dân tộc, đặc biệt là thời kỳ Cải cách Ruộng đất vào thập niên 1950.

Qua từng trang sách, độc giả sẽ thấy được một bức tranh sống động và đầy ám ảnh về nỗi đau, sự chất vấn khôn nguôi của những người trong cuộc.

Cuộc đời của lão Khổ gắn liền với những bi kịch nghiệt ngã. Mới 16 tuổi, lão đã phải đi chăn trâu cho địa chủ, sống như nô lệ và thường bị hành hạ tàn nhẫn.

Sau khi tham gia cách mạng, lão bị vu oan là thành viên của Quốc Dân Đảng, bị quy chụp là địa chủ và bị chính những người từng được lão giúp đỡ đem ra đấu tố.

Thế nhưng, thời thế xoay vần đã biến lão từ một con người chân chất trở thành một kẻ cầm quyền tàn bạo, gieo rắc nỗi khiếp sợ cho hàng vạn người.

Dưới quyền lão, có một đoàn quân “nhếch nhác, đói khổ, nhưng mang vẻ hăm dọa pha chút hung bạo” đã nổi dậy truy tìm và hành hình tầng lớp địa chủ, trả thù những kẻ từng đè đầu cưỡi cổ họ.

Trong cuộc báo thù ấy, lão Khổ không chỉ hành hạ những kẻ từng áp bức mình mà

còn trừng phạt, dày dọa hậu duệ của họ. Lão muốn thế hệ của những kẻ bóc lột mình phải chịu khổ nhục như cái thời mà lão đã trải qua.

Nhưng điều quan trọng là ngay cả khi đạt được quyền lực, được tôn là “vua của Xã Hoàng” và những địa chủ không còn trên cõi đời này nữa, thì cơn oán hận của lão Khổ vẫn không thể nguôi ngoai.

Không chỉ là nỗi ám ảnh cho xã hội, lão Khổ còn khiến gia đình mình trở thành một bi kịch. Đối với lão, thế giới chỉ xoay quanh quyền lực và những mục tiêu thực dụng. Lão khinh rẻ trí tưởng tượng và những khát vọng của con trai, cho rằng chúng là đồ bỏ đi vì không mang lại lợi ích về tiền tài, danh vọng.

Do thế, trong mắt con trai, lão Khổ không khác gì loài quỷ dữ.

Mâu thuẫn giữa hai cha con đạt đến đỉnh điểm khi con trai lão đem lòng yêu con gái của một địa chủ từng hành hạ lão.

Những tưởng cái bi kịch tinh thần của lão Khổ đã đủ hành hạ y, nhưng chính tình yêu ngang trái này của đứa con mới làm bùng nổ thật sự con người cay đắng đó. Nó cũng đẩy lên sự đối lập lớn trong quyển tiểu thuyết: giữa tư tưởng bảo thủ, tâm tối của lão Khổ và khát vọng tự do của người trẻ đương thời.

Tạ Duy Anh dựng lại một cái nhìn về thời Cải cách Ruộng đất, cho thấy cái thảm trạng này trên thực tế chỉ là sự thay thế giữa các tầng lớp thống trị. “Địa chủ đỏ” lão Khổ vẫn tiếp tục duy trì vòng luẩn quẩn của bạo lực và áp bức.

Nhưng lương tâm của lão thì sao?

Nó chưa bao giờ được yên ổn.

Lão bị bóng ma quá khứ và những oan nghiệt mà mình gây ra giày vò. Lão chất vấn lương tâm mình vì sự dối trá và những

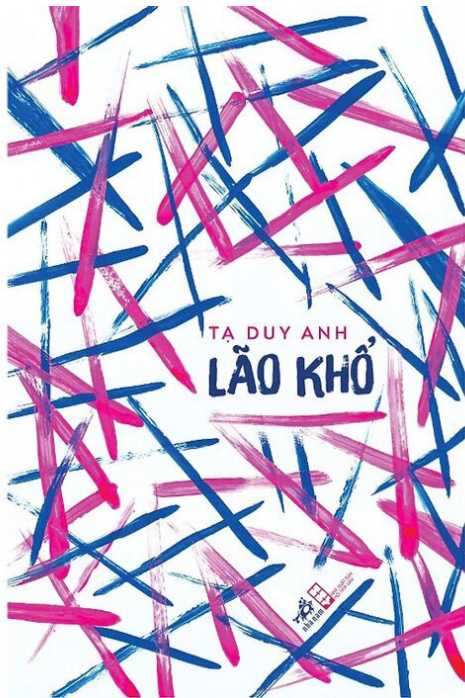
lời hứa hão với nhân dân - những người đã phải xẻ thịt nhau vì một “chiếc bánh vẽ”.

Tạ Duy Anh đã khẳng định trong cuốn sách: bi kịch của lão Khổ không phải nằm ở bản thân lão, mà còn là vấn đề của cả một hệ thống.

Cái hệ thống ấy đã tạo ra một xã hội trọng tiền bạc, khinh tài, lạnh lùng, tàn khốc. Và hệ quả tai hại nhất chính là con người dần mất niềm tin vào công lý và sự tử tế có trong đời.

Nhưng kết cục của lão Khổ ra sao? Liệu lão có thể vực dậy con người đã hoang nát của mình, nhằm cho một cuộc “tái sinh”?

Mời bạn tìm đọc *Lão Khổ* của Tạ Duy Anh. □

Bìa sách: [netabooks.vn](#)

ĐỌC SÁCH CÙNG ĐOÀN TRANG

“TỪ GIỜ THỨ SÁU ĐẾN GIỜ THỨ CHÍN”

Một quyển tiểu thuyết bàn về trí thức và quyền lực?

Bảo La

Bài được đăng lần đầu
trên luatkhoa.com ngày
26/11/2024.

Từ giờ thứ sáu đến giờ thứ chín là tiểu thuyết của nhà văn Nguyễn Một, được xuất bản vào năm 2023, tái hiện bối cảnh xã hội miền Trung và miền Nam Việt Nam trước và sau năm 1975. Tâm điểm của câu chuyện là cuộc đời và mối tình của Sơn và Diễm.

NHỮNG GIA ĐÌNH BỊ CHIẾN TRANH CHI PHỐI

Sơn sinh ra trong một gia đình nghèo khó ở miền Trung. Tình cảm anh em trong gia đình bị chia rẽ vì có hai người theo cộng sản và hai người theo cộng hòa. Trong khi đó, Sơn chọn đứng ngoài mọi phe phái và tỏ ra căm ghét cuộc chiến phi nghĩa.

Không muốn con mình bị giằng xé giữa các bên tham chiến, cha mẹ Sơn bán đi tài sản để đưa con đi học tú tài và trốn đi lính.

Nếu như không có quyết định này của gia đình, Sơn sẽ không bao giờ gặp Diễm, con gái của một gia đình Thiên Chúa giáo nhân hậu tại Sài Gòn. Cha mẹ của Diễm đã cưu mang Sơn trong những ngày tháng khó khăn nhất. Và như độc giả có thể đoán được, một mối tình không môn đăng hộ đối đã dần nảy nở giữa hai người.

Dù nỗ lực học hành, Sơn vẫn thi trượt tú tài và đối mặt với nguy cơ nhập ngũ. Cha của Diễm phải đưa Sơn đi trốn, nhưng bất ngờ thay, Sơn rơi vào tay Mặt trận Dân tộc Giải phóng miền Nam Việt Nam và bỗng dưng có được một “lý lịch giải phóng”. Đây cũng chính là bàn đạp giúp Sơn thoát hiểm và mở ra con đường tiến thân sau này.

VẬT ĐỔI SAO DỜI

Sau khi trốn khỏi quân “giải phóng” và trở lại Sài Gòn, Sơn bị quân đội Việt Nam Cộng hòa bắt giam với cáo buộc là Việt Cộng.

Định mệnh đảo chiều khi chiến tranh kết thúc, Sơn được một người lính miền Bắc giúp thoát thân. Từ đó, quá khứ bị giam giữ của Sơn trở thành một “chứng chỉ tù chính trị”. Nhờ đó, Sơn không phải trải qua những ngày tháng khổ sai trong trại cải tạo.

Trong khi Sơn đứng vững nhờ lý lịch cách mạng và còn được cử đi Liên Xô học thi gia đình Diễm lâm vào cảnh khốn cùng khi tài sản bị tịch thu, còn cha Diễm thì bị đưa đi cải tạo.

Sau “ngày giải phóng”, Sài Gòn trở nên rất khác. Sự phồn vinh bỗng dưng tan tác, nhiều gia đình bị ép buộc rời thành phố để đến vùng kinh tế mới. Những đổi thay chính trị đã xóa sạch nền móng cũ của Việt Nam Cộng hòa.

Trong guồng quay của “ý thức hệ”, cuộc hôn nhân của Sơn không phải là sự lựa chọn trái tim mà là kết quả của những sắp đặt mang tính hệ thống. Còn Diễm, sau bao mất mát, đã tìm thấy lối thoát khi cùng ân nhân vượt biên và đặt chân đến Mỹ.

Bìa sách:
Tiki.vn

Chiến tranh cũng khiến con người ta ly tán và sống lủi. Tác giả kể về Hoàng - người bạn tốt của cả Diễm và Sơn và là một thi sĩ từng say mê văn thơ lãng mạn - giờ đây lặng lẽ chối bỏ đam mê của mình vì nó bị tẩy chay trong thời đại mới.

Sự đổi thay trở trêu khác cũng hiện rõ khi những đứa con lai Mỹ từng bị kỳ thị, giờ lại được người dân săn đón và sẵn sàng trả tiền để trở thành thân nhân, sau khi Mỹ triển khai chính sách cho con lai hồi hương.

VÀ THÊM NHIỀU ĐIỀU KHÁC NỮA...

Những con người trong quyển sách này rất cuộc phải sống những cuộc đời rất khác, và mỗi người ôm lấy nỗi đau riêng.

Tôi cho rằng tác phẩm tái hiện một cách chân thực những mảng màu lịch sử phức tạp vốn không ít lần đã bị lãng quên hoặc cố tình chôn giấu.

Tác giả Nguyễn Một cũng lồng ghép nhiều yếu tố lịch sử vùng miền, những con người bị kẹt giữa các luồng xung đột, như cộng đồng người Thượng, người Chăm ở Tây Nguyên. Hay đưa vào quyển sách sự kiện “di cư miền Nam”, “tập kết ra Bắc”,

cuộc Hải chiến Hoàng Sa năm 1974.

Nguyễn Một cũng gợi lên những hình ảnh đầy ám ảnh, từ chuyện người lính chiêu hồi bị ruồng bỏ, những người mẹ hóa điên vì mất con, các cuộc biểu tình sinh viên ở Sài Gòn từ năm 1967 đến 1972 cho tới những “dịch vụ ngầm” trong hành trình vượt biên...

Những nghi lễ, lời cầu nguyện của Diễm và những giai điệu, lời thơ của các nhạc sĩ, nhà thơ

miền Nam, như tiếng vọng của một thời đại vừa bi thương, vừa lãng mạn.

Sơn, từ một thanh niên “trốn lính cả hai phía, không nghề nghiệp, không lý tưởng”, trở thành một vụ trưởng giàu có và quyền thế trong xã hội mới. Trong khi đó, Diễm xây dựng cuộc đời mới cùng gia đình ở Mỹ.

Tuy nhiên, Sơn không chọn im lặng để giữ mãi vai trò “kẻ thắng cuộc” như mọi người nghĩ. Anh dũng cảm thừa nhận rằng mình không phải là anh hùng, rằng anh không chiến đấu vì bất cứ lý tưởng nào, mà chỉ đơn thuần là một thường dân bị dòng chảy lịch sử cuốn đi.

Sơn từ bỏ tất cả chức vụ, trở về miền Nam - nơi anh coi là quê hương thực sự - để sống cuộc đời giản dị và không phụ thuộc vào những huyền hoặc hoàn cảnh dựng nên.

Đọc *Từ giờ thứ sáu đến giờ thứ chín*, độc giả có thể sẽ bị ám ảnh khi nghĩ về những cuộc đời, dù đã vượt qua chiến tranh, vẫn mang trong mình những vết sẹo sâu hoắm của một thời khói lửa.

Và nếu bạn đang tò mò muốn biết hơn nữa về câu chuyện tình của hai nhân vật chính, mời bạn tìm đọc quyển sách này của Nguyễn Một. □

ĐỌC SÁCH CÙNG ĐOÀN TRANG

ĐỌC “CHỖN VẮNG” CỦA DƯƠNG THU HƯƠNG

Bảo La

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 03/12/2024.

Bìa sách: Amazon.com.

Dương Thu Hương là một trong những nhà văn nổi tiếng viết về chủ đề chiến tranh, đặc biệt là con người và xã hội Việt Nam thời hậu chiến.

Bà có nhiều tác phẩm tiêu biểu như Những thiên đường mù, Tiểu thuyết vô đề, Hành trình ngày thơ ấu và Chốn vắng.

Lấy bối cảnh ở một ngôi làng tại miền Trung, tiểu thuyết Chốn vắng kể về bi kịch

của những con người bình thường trong thời kỳ hậu chiến.

Nhân vật chính của câu chuyện là Miên, một người phụ nữ bị giằng xé giữa hai cuộc hôn nhân với Bôn và Hoan.

Ban đầu, Miên kết hôn với Bôn trước khi anh lên đường ra trận. Sau nhiều năm không biết tin tức gì của Bôn, một ngày nọ, Miên nhận giấy báo tử của chồng.

Sau đó, Miên tái hôn với Hoan - một doanh nhân thành đạt. Cuộc hôn nhân viên mãn của Miên và Hoan được cả làng ngưỡng mộ.

Nhưng rồi một ngày nọ, Miên trở về nhà và nhìn thấy đám đông vây quanh một “người hùng”. Người chồng đầu tiên của Miên là Bôn bỗng dưng trở về.

Thế là từ chỗ được ngưỡng mộ, đôi vợ chồng trẻ bỗng trở thành những kẻ bị xã hội đối đãi như từ tù trước giờ hành quyết.

Dưới áp lực của xã hội và như một luật bất thành văn, Miên phải trở về với Bôn - “kẻ đã mất đi một phần đời, giờ trở lại đòi phần còn sót”.

Dù đau đớn nhưng Hoan vẫn chấp nhận nghịch cảnh với lòng bao dung đáng kinh ngạc, thậm chí anh còn hỗ trợ tài chính cho Miên để chăm sóc Bôn.

Trước đây, Hoan từng vào quân ngũ, và anh biết việc “trở thành quân nhân là cách duy nhất để khẳng định phẩm giá con người”.

Anh hiểu rằng những người lính trở về từ chiến trường luôn được xã hội ưu ái, và dù có chiến công hay không thì họ luôn có trong tay tấm kim bài dẫn tới mọi đặc quyền. Nếu họ lên tiếng đòi lại phần hạnh phúc của mình thì không ai đủ sức tranh giành, vì sự hy sinh của họ đã mặc nhiên trở thành một thứ quyền lực không lời đặt lên trên tất thảy.

Trong khi đó, dù Miên đã quay lại bên cạnh mình, Bôn vẫn mang nặng mặc cảm vì anh trở về từ chiến trường và không có tiền bạc hay kinh nghiệm gì, sức lực thì cũng đã cùng kiệt.

Hành trang duy nhất còn lại trong Bôn chỉ là ký ức của một thời đạn bom, khói lửa.

Để cầm tù trái tim của Miên và xoa dịu nỗi mặc cảm thua kém Hoan, Bôn tìm mọi

cách để có con với Miên. Bôn nuôi oán hận trong lòng, cho rằng chính Hoan đã phá nát cuộc đời mình và thậm chí toan tính giết Hoan...

Chốn vắng không chỉ xoáy sâu vào bi kịch cá nhân, mà qua đó, Dương Thu Hương còn phản ánh những hệ lụy nhức nhối của chiến tranh.

Đó là câu chuyện chính quyền kêu gọi phụ nữ chưa chồng kết hôn với thương binh như một cách “đền ơn đáp nghĩa”.

Đó là vấn đề mại dâm, khi phụ nữ phải chọn con đường bán thân để sinh tồn và bị xã hội khinh rẻ.

Đó là sự thao túng tâm lý của đám đông, khi cá nhân bị những luật lệ bất thành văn áp đặt mà không thể nào kháng cự.

Dương Thu Hương đã vẽ nên bức tranh sắc nét về những số phận bị chiến tranh nghiền nát. Ở thời kỳ hậu chiến, có những con người sống sót nhưng không thể hòa hợp với thực tại.

Họ trở thành những mảnh đời lạc lõng, bị bỏ rơi giữa thời kỳ mà hòa bình không đồng nghĩa với hạnh phúc hay sự giải thoát.

Để biết cái kết của câu chuyện, mời bạn tìm đọc Chốn vắng của Dương Thu Hương. □

ĐỘC SÁCH CÙNG ĐOÀN TRANG

“ĐỘC ĐƯỜNG” CỦA NGUYỄN NGỌC

Bảo La

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoa.com ngày 10/12/2024.

Bìa sách: Goodreads

Được xuất bản vào năm 2022, *Độc đường* là tuyển tập gồm 34 bài ghi chép của Nguyên Ngọc - nhà văn nổi tiếng với các tác phẩm viết về đời sống và con người ở vùng núi rừng Tây Nguyên.

Qua *Độc đường*, Nguyên Ngọc còn cho thấy những suy ngẫm sâu sắc của ông về tự do ngôn luận và con đường trí thức của dân tộc Việt Nam.

Cuốn sách có thể được chia thành ba phần.

Ở phần đầu tiên, Nguyên Ngọc nhìn lại nỗ lực của những danh nhân Việt Nam trong việc đặt nền móng và bảo vệ tự do ngôn luận. Theo ông, họ cần được đánh giá đúng với tầm vóc và cống hiến của mình. Nguyên Ngọc tôn vinh Nguyễn Văn Vĩnh

là “người khổng lồ” của đầu thế kỷ XX. Nguyễn Văn Vĩnh là một trí thức tiên phong trong việc truyền bá quốc ngữ và hiện đại hóa văn hóa Việt Nam. Vừa là dịch giả tài hoa, vừa là người khai sáng sân khấu hiện đại, đồng thời là đồng sáng lập Đông Kinh Nghĩa Thục, Nguyễn Văn Vĩnh từng bị một số người trong hệ thống giáo dục chính thống coi là “bồi bút” và “tay sai cho Pháp”.

Nguyên Ngọc cũng nhắc tới những trí thức Tây học nhưng đậm cốt cách nhà Nho như

Phan Bội Châu, Nguyễn Đình Chiểu. Theo ông, họ học tập không phải để trở thành nô lệ cho tư duy Nho giáo, mà để tự do vượt qua những khuôn mẫu cố định. Như Phan Bội Châu đã kết hợp giữa tư tưởng Nho giáo và tinh thần cách tân, sáng lập phong trào Đông Du với mong muốn đưa

thanh niên Việt Nam sang Nhật học tập để về giúp nước. Như Nguyễn Đình Chiểu, dù bị mù, vẫn kiên trì sáng tác những tác phẩm văn học yêu nước.

Từ đó, Nguyên Ngọc không khỏi ngậm ngùi và tự hỏi bao giờ đất nước mới lại có được những thế hệ vàng như thế kỷ XX.

Nguyên Ngọc cũng bày tỏ suy nghĩ của mình về nhiều trí thức và văn nghệ sĩ Việt Nam như Huỳnh Thúc Kháng, Phạm Quỳnh, Lê Đạt, Đặng Thị Hạnh, Nguyễn Ngọc Tư trong việc thúc đẩy văn hóa và tư tưởng Việt Nam.

Phần hai của *Độc đường*, Nguyên Ngọc suy ngẫm về ngôn ngữ, giáo dục và dịch thuật. Theo ông, dịch thuật không chỉ làm giàu tri thức mà còn là quá trình dân chủ hóa tư tưởng và mở ra cánh cửa hiện đại hóa đất nước. Nó không chỉ ở chuyện văn chương, mà còn phản ánh những quan niệm sống.

Từ đó, ông nhấn mạnh vai trò của trí thức, ghi nhận công lao của các nhà nghiên cứu Pháp trong việc khai sáng trí thức Việt Nam, đồng thời lưu ý với hậu thế rằng trí thức không chỉ đấu tranh cho tự do ngôn luận, mà còn cần lên tiếng thay cho những người bị lãng quên ở rìa xã hội. Và để làm được điều đấy, theo ông, trí thức phải thường xuyên tự ý thức, tự phê

bình và không ngừng cải thiện: “Một xã hội muốn tiến lên thì phải thường xuyên tự nhìn lại mình, tự ý thức lại về chính mình. Trí thức là sự tự ý thức lại thường trực của xã hội. Tự ý thức lại, tự phê bình lại thường trực, không ngừng”.

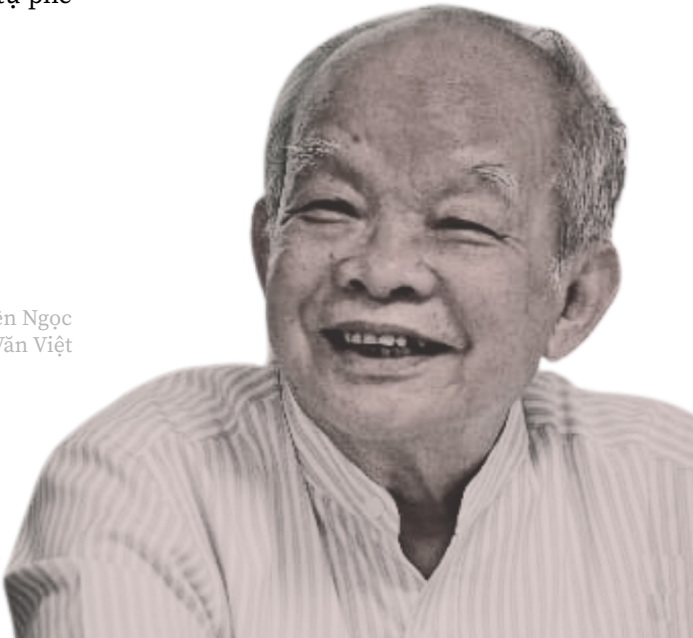
“Trí thức do vậy mà trở thành lương tâm của xã hội, phát ngôn nhân của những lực lượng tiến bộ trong xã hội ở bất cứ giai đoạn nào của lịch sử”, ông viết.

Phần cuối cuốn sách bao gồm những hồi ký của nhà văn về các chuyến phiêu du tới những vùng đất chưa được ghi chép, khám phá.

Đối với tôi, *Độc đường* không chỉ là hành trình của một nhà văn mà còn chứa đựng những tư duy sâu sắc của ông về văn hóa, lịch sử và xã hội Việt Nam.

Nếu bạn muốn khám phá những viên ngọc tri thức bị thời gian phủ bụi, hãy tìm đọc *Độc đường* của Nguyên Ngọc. □

Nhà văn Nguyên Ngọc
Ảnh: Nguyễn Á | Văn Việt

ĐỌC SÁCH CÙNG ĐOÀN TRANG

HỒ LIÊN VÀ NHỮNG SUY NGẪM VỀ VIỆT NAM CỘNG HÒA QUA “ĐI SỨ Ở NAM VIỆT”

Bảo La

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoea.com ngày 10/12/2024.

Quyển sách “出使越南記” (tạm dịch là *Đi sứ ở Nam Việt*) là hồi ký của Đại sứ Hồ Liên (1907 - 1977), một cựu tướng quân có xuất thân từ Thiểm Tây (Trung Hoa Đại lục). Hồ Liên từng sống sót sau nhiều lần ám sát, đặc biệt là vụ ném bom Đại sứ quán Trung Hoa Dân Quốc (Đài Loan) tại Sài Gòn vào ngày 19/9/1967.

Quyển sách này ghi lại giai đoạn ông làm đại sứ Đài Loan tại Việt Nam Cộng hòa (1964 - 1972). Trong khoảng thời gian này, Đài Loan và Việt Nam Cộng hòa là hai đối tác thân cận, cùng chia sẻ vị thế được nhiều quốc gia công nhận trên trường quốc tế.

Đài Loan đã hỗ trợ Việt Nam Cộng hòa trong nhiều lĩnh vực, như về nông nghiệp, giúp đỡ sinh viên du học hay hỗ trợ hậu cần cho chính quyền Sài Gòn trong cuộc chiến.

Cuốn hồi ký này có năm phần và người viết xin tạm dịch là (1) Nam Việt thịnh vượng, (2) Việt Cộng tiến lên, (3) Quân đội Mỹ can thiệp, (4) Việt Nam và Biển Đông,

(5) Quan hệ Trung - Việt. Qua đó, Hồ Liên đưa ra góc nhìn về những nhân vật chính trị chủ chốt của Việt Nam Cộng hòa cũng như sự thịnh suy của một quốc gia có tuổi đời chỉ hơn hai thập niên này.

Trong con mắt của Đại sứ Hồ Liên, Việt Nam Cộng hòa từng trải qua thời kỳ hoàng kim dưới thời Tổng thống Ngô Đình Diệm. Ông mô tả đây là giai đoạn mà người dân có đời sống tương đối sung túc và có sự tự do nhất định, điển hình là tự do báo chí. Chỉ đáng tiếc là sự thịnh vượng này diễn ra quá ngắn ngủi.

Theo Đại sứ Hồ Liên, anh em nhà Ngô Đình Diệm đã phạm một số sai lầm lớn, nhất là quá tin tưởng vào lực lượng quân đội do mình xây dựng. Để rồi chính quân đội này lại quay lưng với họ, tổ chức nhiều cuộc ám sát và đảo chính.

Mặc dù đánh giá cao tài năng lãnh đạo của Ngô Đình Diệm, Hồ Liên cũng phê phán việc Diệm không xây dựng được “quốc hồn” cho dân tộc. Điển hình là khi ông Diệm thẳng tay loại bỏ các yếu tố văn

hóa gốc Hán, xóa bỏ các biểu hiệu chữ Hán ở Sài Gòn. Điều này không chỉ khiến cộng đồng người Hoa ở Sài Gòn lúc bấy giờ bất mãn, mà còn cắt đứt sự kết nối của người Việt Nam với nền văn hóa và lịch sử lâu đời của họ. Không còn khả năng đọc các văn bản cổ, những người Việt Nam sau này phải tìm cách việc “dịch lại lịch sử của chính mình”.

Hồ Liên cũng so sánh chính sách này với cuộc Duy Tân Minh Trị của Nhật Bản khi người Nhật học hỏi phương Tây nhưng vẫn duy trì sự tôn trọng đối với Hán học cũng như nền tảng văn hóa phương Đông.

Sau khi Tổng thống Diệm qua đời, Việt Nam Cộng hòa rơi vào thời kỳ hỗn loạn chính trị. Những người thay Diệm nắm quyền không thể làm quần chúng ổn định và tin tưởng.

Quốc trưởng Dương Văn Minh, cùng các tướng lĩnh Trần Văn Đôn và Tôn Thất Đính - những người chủ chốt trong cuộc đảo chính - cũng nhanh chóng bị Nguyễn Khánh và Trần Thiện Khiêm lật đổ.

Chính sự rối ren trong nội bộ Việt Nam Cộng hòa đã tạo điều kiện thuận lợi cho Việt cộng phát triển và làm cho Mỹ can thiệp sâu hơn vào miền Nam.

Dưới thời Nguyễn Khánh, Việt Nam Cộng hòa ngày càng suy yếu. Đỉnh điểm là các cuộc biểu tình chống lại chính quyền Trần Văn Hương và sự can thiệp của Mỹ vào năm 1965.

Ngoài phân tích về thời Đệ Nhị Cộng hòa và liên minh Thiệu - Kỳ, Hồ Liên cũng dành một phần để nói về quan hệ Việt - Hoa.

Vị đại sứ nhấn mạnh rằng mối quan hệ của hai nước không chỉ đơn thuần là giữa các chính phủ với nhau, mà còn là sự gắn kết của hai dân tộc từ góc độ lịch sử và văn hóa.

Có thể nói, đây là một quyển hồi ký nhưng qua đó cũng phản ánh nhiều lát cắt lịch sử thời Việt Nam Cộng hòa. □

Bìa sách: whose-books.com

CHÚ THÍCH

2024: NĂM CỦA NHỮNG NGƯỜI RA ĐI

1. Vũ Liên. (2024, June 20). *Thích Minh Tuệ - hiện tượng nằm ngoài sách vở quan lý tôn giáo của chính quyền*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/06/thich-minh-tue-hien-tuong-nam-ngoai-sach-vo-quan-ly-ton-giao-cua-chinh-quyen>

2. Trần Phương. (2020, March). *Hòa thượng Thích Quảng Đức: Một đời tranh đấu | Luật Khoa tạp chí*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2020/03/hoa-thuong-thich-quang-do-mot-doi-tranh-dau>

3. Nguyễn Hà Hùng. (2023, November 28). *Tuệ Sỹ - niềm tin không cần thế chấp*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2023/11/tue-sy-niem-tin-khong-can-the-chap>

4. Văn Tâm. (2022, January 22). *Cuộc đời của thiền sư Thích Nhất Hạnh*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2022/01/cuoc-doi-cua-thien-su-thich-nhat-hanh>

5. Trọng Phụng. (2024, December 20). *Nguyên thượng tá công an tháp tùng Thích Minh Tuệ đến Ấn Độ; nhà nước tiếp tục hạn chế quyền lập hội*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/12/nguyen-thuong-ta-an-ninh-thap-tung-thich-minh-tue-den-an-do-nha-nuoc-tiep-tuc-han-che-quyen-lap-hoi>

6. Luật Khoa tạp chí. (2024, May 22). *Đại tướng Tô Lâm được bầu làm chủ tịch nước | Luật Khoa*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/05/toan-canh-vu-to-lam-duoc-bau-lam-chu-tich-nuoc>

7. staff, C. S. (2024, May 28). *Slovakia cancels criminal charges against new Vietnamese president*. Www.sme.sk; SME.sk. <https://spectator.sme.sk/politics-and-society/c/vietnamese-president-charges-slovakia>

8. Long, T. H. (2024, October 21). *Tướng Lương Cường lên chủ tịch nước và hai điều bất thường*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/10/tuong-luong-cuong-len-chu-tich-nuoc-va-hai-dieu-bat-thuong>

9. baochinhphu.vn. (2024, November 25). *Tổng Bí thư Tô Lâm trao đổi chuyên đề “Kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.”* Baochinhphu.vn. <https://baochinhphu.vn/tong-bi-thu-to-lam-trao-doi-chuyen-de-ky-nguyen-phat-trien-moi-ky-nguyen-vuon-minh-cua-dan-toc-viet-nam-102241125190606526.htm>

10. Trọng Phụng. (2024, December 4). *Cấp tập “tinh gọn bộ máy.”* Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/12/cap-tap-tinh-gon-bo-may>

11. Trần Phương. (2024, July 19). *Nguyên Phó Trung: Một đời già dặn và dốt lò*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/07/nguyen-phu-trung-mot-doi-ga-dan-va-dot-lo>

12. Hải Duyên - Quốc Thắng. (2024, December 3). *Bà Trương Mỹ Lan bị tuyền y án tử hình*. Vnexpress.net; Báo VnExpress. <https://vnexpress.net/ba-truong-my-lan-bi-tuyen-y-an-tu-hinh-4822890.html>

13. Nhà báo Huy Đức bị bắt về tội ‘lợi dụng tư do, dân chủ’ - BBC News Tiếng Việt. <https://www.bbc.com/vietnamese/articles/ce5531vf6mgo>

14. Long, T. H. (2024, May 21). *Giữa thời loạn, đọc “Bên thắng cuộc” của Huy Đức*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/05/giua-thoi-loan-doc-ben-thang-cuoc-cua-huy-duc>

15. NAM. (2024, December 20). *Chuyến người trưởng thôn cứu 115 người dân khỏi lũ quét*. Báo Nhân Dân Điện Tử. <https://nhandan.vn/chuyen-nguoi-truong-thon-cuu-115-nguoi-dan-khoi-lu-quet-post851636.html>

16. Trọng Phụng. (2024, October 3). *Siêu bão Yagi - cơn bão lịch sử tàn phá miền Bắc*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/10/timeline-sieu-bao-yagi-con-bao-lich-su-tan-pha-mien-bac>

17. Thường tọa Thích Chân Quang: bằng cấp ba, bằng tiến sĩ và vấn đề pháp lý - BBC News Tiếng Việt. <https://www.bbc.com/vietnamese/articles/cp8nk40pgklo>

18. Võ Văn Quân. (2024, June 22). *“Cấm khẩu” Thích Chân Quang: Từ góc nhìn tự do ngôn luận*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/06/cam-khau-thich-chan-quang-tu-goc-nhin-tu-do-ngon-luan>

19. Luật Khoa tạp chí. (2024, April 18). *Luật Khoa 360: Nguyễn Nhật Anh, Nhã Nam và nghi vấn quấy rối tình dục*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/04/luat-khoa-360-nguyen-nhat-anh-nha-nam-va-nghi-van-quay-roi-tinh-duc>

20. Đức Huy. (2024). *Nhã Nam và ông Nguyễn Nhật Anh gửi đơn tố cáo tác giả Đặng Hoàng Giang*. ZNews. <https://znews.vn/nguyen-giam-doc-nha-nam-to-cao-ts-dang-hoang-giang-post1480244.html>

21. Lam Hồng - Trọng Phụng. (2024, December 12). *Luật Khoa 360: Toàn cảnh vụ Dà Thảo Phương tố Lương Ngọc An cưỡng hiếp*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/12/luat-khoa-360-toan-canh-vu-da-thao-phuong-to-luong-ngoc-an-cuong-hiep>

22. Trọng Phụng. (2024, November 15). *Đột ngột có “đơn đề nghị” của Thích Minh Tuệ; Chile trục xuất cận vệ của Chủ tịch nước Lương Cường*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/11/tuan-tin-chile-truc-xuat-can-ve-cua-chu-tich-nuoc-luong-cuong-dot-ngot-co-don-de-nghi-cua-thich-minh-tue>

23. Trọng Phụng. (2024, December 13). *Tuần tin: Nguyễn Xuân Phúc bị kỷ luật; New Zealand cáo buộc quan chức Việt Nam tấn công tình dục*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/12/tuan-tin-nguyen-xuan-phuc-bi-ky-luat-new-zealand-cao-buoc-quan-chuc-viet-nam-tan-cong-tinh-duc>

24. Vi, T. Q. (2024, October 30). *Luật Khoa 360: Y Quỳnh Đắp, tội danh khủng bố và phiên tòa dân độ*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/10/luat-khoa-360-y-quynh-bdap-toi-danh-khung-bo-va-phiien-toa-dan-do>

25. Trọng Phụng. (2024, February 2). *Diễn biến: Vụ tấn công hai trụ sở UBND xã ở Đắk Lắk*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/02/dien-bien-vu-tan-cong-hai-tru-so-ubnd-xa-o-dak-lak>

26. Lan, H. D. (2024, September 9). *Từ câu chuyện “đầu tở” Chu Ngọc Quang Vinh*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/09/long-yeu-nuoc-bi-dinh-doat>

NỮ QUYỀN, ĐA NGUYÊN PHÁP LUẬT VÀ HIẾP DÂM

1. Khánh Hòa. (2024, December 6). *Hơn 2 năm bị tố hiếp dâm, Lương Ngọc An vẫn được “bổ nhiệm” làm sếp*. Người Viet Online. <https://www.nguoi-viet.com/viet-nam/hon-2-nam-bi-to-hiep-dam-luong-ngoc-an-van-duoc-bo-nhiem-lam-sep>

2. Bộ luật hình sự 2015 số 100/2015/QH13. (2015, November 27). *Thư Viện Pháp Luật*. Retrieved December 9, 2024, from <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Trach-nhiem-hinh-su-Bo-luat-hinh-su-2015-296661.aspx>

3. Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của bộ luật hình sự số 100/2015/QH13. (2017, June 20). *Thư Viện Pháp Luật*. Retrieved December 9, 2024, from <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Bo-may-hanh-chinh/Luat-sua-doi-Bo-luat-Hinh-su-2017-354053.aspx>

4. Thông tư Ban hành quy trình giám định pháp y số 47/2013/TT-BYT. (2013, December 31). *Thư Viện Pháp Luật*. Retrieved December 9, 2024, from <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/The-thao-Y-te-Thong-tu-47-2013-TT-BYT-Quy-trinh-giam-dinh-phap-y-Bo-truong-Bo-Y-te-225949.aspx>

5. Văn bản định chế của Thông tư 47/2013/TT-BYT.

6. ONLINE T. T. (2023, July 28). *Trong chứng hơn trong cung trong xét xử là gì? TUOI TRE ONLINE*. <https://tuoitre.vn/trong-chung-hon-trong-cung-trong-xet-xu-la-gi-20230728092927475.htm>

7. Smart, C. (2002). *Feminism and the Power of Law*. Taylor and Francis.

8. Benda-Beckmann, K. V., & Turner, B. (2018). *Legal pluralism, social theory, and the state*. *The Journal of Legal Pluralism and Unaffiliated Law*, 50(3), 255–274. <https://doi.org/10.1080/07329113.2018.1532674>

9. Institute of Criminology Public Seminars: “Legal pluralism in the postcolony: Understanding women’s experiences of rape trials in Delhi” | Faculty of Law. (n.d.). Retrieved December 9, 2024, from <https://www.law.cam.ac.uk/press/events/2024/05/institute-criminology-public-seminars-legal-pluralism-postcolony-understanding-womens-experiences>

10. Mehari, G., & Tadele, G. (2015). *Sexual violence and justice in the context of legal pluralism: lessons from the Gamo cultural setting*. *Ethiopian Journal of the Social Sciences and Humanities*, 11(2), 111–141. <https://www.ajol.info/index.php/ejossah/article/view/150359>

11. Garg, A. (2020). *Understanding rape adjudication in Delhi trial courts [PhD thesis]*. University of Oxford. <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:a0e14e7b-bd89-4ed7-8ba2-3b2c28146c26>

12. *Nghị quyết 06/2019/NQ-HĐTP hướng dẫn áp dụng Điều 141 đến Điều 147 của Bộ luật Hình sự*. (2019, October 1). *Thư Viện Pháp Luật*. Retrieved December 9, 2024, from <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Thuc-tuc-to-tung/Nghi-quyet-06-2019-NQ-HDTP-huong-dan-bo-luat-hinh-su-xet-xu-vu-an-xam-hai-tinh-duc-nguoi-duoi-18-tuoi-414764.aspx>

SỨC BỀN CỦA NỀN DÂN CHỦ: NHÌN BẦU CỬ HOA KỲ VÀ HY VỌNG Ở VIỆT NAM

1. Kallmer, B. (2024, July 31). *China’s Changing of the Guard: Authoritarian Resilience | Journal of Democracy*. <https://www.journalofdemocracy.org/articles/chinas-changing-of-the-guard-authoritarian-resilience> hay Authoritarian Resilience - Centre for Geopolitics. *Centre for Geopolitics* - <https://www.cfg.polis.cam.ac.uk/news/authoritarian-resilience>

2. “Democracy in Crisis: Challenges of Authoritarian and Democratic Backsliding” published in Zeitschrift für Vergleichende Politikwissenschaft (Comparative Governance and Politics), Volume 12, Issue 4.

3. Levitsky, S., & Ziblatt, D. (2018). *How Democracies Die*. Penguin Books.

4. Diamond L, III Winds: *Saving Democracy from Russian Rage, Chinese Ambition, and American Complacency* (Penguin Press 2019)

5. *Marbury v. Madison*, 5 U.S. 137, 138 (1803)

6. *The importance of central bank independence*. The White House. <https://www.whitehouse.gov/cea/written-materials/2024/05/22/the-importance-of-central-bank-independence>

7. Gergely Ujhelyi, ‘Civil service reform’ *Journal of Public Economics* (2014)

8. Robert Christensen and Rebecca Nesbit “America Has 1.5 Million Nonprofits and Room for More.” *The Conversation*, 8 May 2024. <https://theconversation.com/america-has-1-5-million-nonprofits-and-room-for-more-97528>

9. Di, T. (2022, September 7). *Từ 6.700 cây xanh ở Hà Nội đến BOT Cai Lậy: Hình ảnh một chính quyền “ba không” | Luật Khoa tạp chí*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2017/12/tu-6700-cay-xanh-o-ha-noi-den-bot-cai-lay-hinh-anh-mot-chinh-quyen-ba-khong>

10. Nguyễn, T. (2022, December 26). *Xã hội dân sự Việt Nam: Giọt máu ngoài sân*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2022/12/xa-hoi-dan-su-viet-nam-giot-mau-ngoai-san>

11. Lipset, Seymour Martin. “Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy.” *American Political Science Review* 53 (1959): 69 - 105.

12. Acemoglu, Daron & Robinson, James A., 2006. “Economic Origins of Dictatorship and Democracy,” Cambridge Books, Cambridge University Press

DÂN CHỦ HÓA VIỆT NAM: TRUMP HAY KHÔNG TRUMP?

1. Xem Levitsky, Steven and Lucan Way. “International Linkage and Democratization.” *Journal of Democracy*, vol. 16 no. 3, 2005, p. 20-34. *Project MUSE*, <https://dx.doi.org/10.1353/jod.2005.0048>.

2. Levitsky S, & Way L.A. *Linkage versus Leverage: Rethinking the International Dimension of Regime Change*. Comparative Politics. 2006;38 (4): 379-400.

3. Levitsky S, & Way, L. (2010). *Competitive authoritarianism : hybrid regimes after the Cold War*. Cambridge University Press.

3. Như [1]

4. *The United States Officially Withdraws from the Trans-Pacific Partnership*.

(n.d.). United States Trade Representative. <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2017/january/US-Withdraws-From-TPP>

5. Gedeon, Joseph. “Trump Calls Putin “Genius” and “Savvy” for Ukraine Invasion.” *POLITICO*, 23 Feb. 2022, <http://www.politico.com/news/2022/02/23/trump-putin-ukraine-invasion-00010923>. Và Kaczynski, Andrew. “80 Times Trump Talked about Putin.” *Cnn.com*, CNN, 2017, www.cnn.com/interactive/2017/03/politics/trump-putin-russia-timeline

6. Woodward, A. (2020, October 2). ‘Fake news’: A guide to Trump’s favourite phrase – and the dangers it obscures. *The Independent*. <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-election/trump-fake-news-counter-history-b73287.3.html>

7. Pillar, P. R. (2023b, January 23). *The erosion of democracy is contagious*. *The National Interest*. <https://nationalinterest.org/blog/paul-pillar/erosion-democracy-contagious-206143>

8. London, Jonathan, *Vietnam and the Making of Market-Leninism* (Cambridge University Press 2009)

9. Linh, T. H. (2023, September 21). *Khi NGO trở thành “đối tượng”*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2022/12/khi-ngo-tro-thanh-doi-tuong>

BỐN YẾU TỐ GIÚP HÀN QUỐC ĐÁNH BẠI LÁ BÀI “THIỆT QUẢN LUẬT” CỦA TỔNG THỐNG

1. KHÁNH QUỲNH, & UYÊN PHƯƠNG. (2024, December 3). *Hàn Quốc tìm 38 người Việt “mất tích” ở đảo Jeju*. TUOI TRE ONLINE; tuoitre.vn. <https://www.luatkhoa.com/2017/12/tu-6700-cay-xanh-o-ha-noi-den-bot-cai-lay-hinh-anh-mot-chinh-quyen-ba-khong>

2. 감작 놀란 시민들 “웬 계엄?” “北이 쳐들어왔나” 불안. (2024, December 4). 조선일보. https://www.chosun.com/national/national_general/2024/12/04/YKY05SLBZCNVBR13BXSVM65U

3. Jazeera, A. (2024, December 3). *South Korea’s President Yoon declares emergency martial law*. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2024/12/3/south-koreas-president-declares-emergency-martial-law>

4. Reporter, G. S. (2024, December 4). *Political chaos in South Korea: what is martial law and what comes next after Yoon Suk Yeol’s U-turn?* The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2024/dec/04/south-korea-martial-law-what-comes-next-president-yoon-suk-yeol>

5. Kestler-D’Amours, J., Speri, A., Osgood, B., Al-Shamahi, A., & Hale, E. (2024, December 4). *South Korea martial law crisis live: Yoon faces growing calls to step down*. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2024/12/3/live-south-koreas-president-yoon-declares-emergency-martial-law>

6. 국회, ‘尹계엄령’ 150분만에 해제안 가결. . . 계엄군 철수. (2024, December 4). 조선일보. https://www.chosun.com/politics/politics_general/2024/12/04/SEBJDIUHHJFCHEXVTJRPXNLAEQ

7. CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF KOREA. (n.d.). https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?lang=ENG&hseq=1

8. Xem [6]

9. Lee’s raising of suspicions of martial law plans isn’t baseless – just look back to 2017. (n.d.). Hankyoreh. <https://english.hani.co.kr/arti/english-edition/e-national/1156787.html>

10. Wild, wild rumors on declaring martial law. (2024, September 24). <https://koreajoongangdaily.joins.com/news/2024-09-24/opinion/columns/Wild-wild-rumors-on-declaring-martial-law/2140933>

11. Walker, A. (2024, December 3). *South Korea: Crowds celebrate as president withdraws troops*. <https://www.bbc.com/news/articles/c77jxn4n4epdo>

12. Joon-Hyun, M. (2024, December 3). *South Korea’s largest labor union launches indefinite strike, calls for president’s resignation* - The Korea Herald. The Korea Herald. <https://news.koreaherald.com/view.php?ud=20241204050028>

13. KTimes. (2024, December 3). *Civic groups urge end to martial law, warn soldiers not to target citizens*. Koreatimes. https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2018/04/251_246856.html

14. BBC News. (2016, November 5). *South Korea’s Park Geun-hye faces mass protest calling for her to quit*. <https://www.bbc.com/news/world-asia-37882512>

15. 박시수. (2018, April 6). *Ex-President Park sentenced to 24 years in prison*. Koreatimes. https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2018/04/251_246856.html

16. 1등 디지털뉴스. 조선일보. (n.d.). <https://www.chosun.com/>

17. 연합뉴스. (n.d.). 연합뉴스. <https://www.yna.co.kr/>

18. Xem [5]

19. 임형설, 오규진, & 안정훈. (2024, December 3). *우의정 “국회가 최후의 보루임을 확인. . . 연정질서 지켜낼 것”* 연합뉴스. <https://www.yna.co.kr/view/AKR20241204017900001>

VĂN HOÁ CHÂU Á CÓ PHÙ HỢP VỚI MÔ HÌNH DÂN CHỦ TỰ DO?

1. Surain Subramaniam. 2000. “The Asian Values Debate: Implications for the Spread of Liberal Democracy,” *Asian Affairs* 27(1): 19-35.

PHÚ LÂM - ĐÀO LỚN NHẤT Ở HOÀNG SA - BÂY GIỜ RA SAO?

1. LINH, D. (2024, October 31). *Việt Nam yêu cầu thả ngư dân cùng tàu cá bị bắt giữ trái phép, bồi thường thiệt hại*. TUOI TRE ONLINE; tuoitre.vn. <https://tuoitre.vn/viet-nam-yeu-cau-tha-ngu-dan-cung-tau-ca-bi-bat-giu-trai-phap-boi-thuong-thiet-hai-20241031163520161.htm>

2. LINH, D. (2024, October 2). *Việt Nam lên tiếng việc ngư dân bị Trung Quốc đánh, tịch thu tài sản tại quần đảo Hoàng Sa*. TUOI TRE ONLINE; tuoitre.vn. <https://tuoitre.vn/viet-nam-len-tieng-viec-ngu-dan-bi-trung-quoc-danh-tich-thu-tai-san-tai-quan-dao-hoang-sa-20241002202619802.htm>

3. “Tư Liệu Chủ Quyền: Trung Quốc Cường Chiếm Trái Phép Hoàng Sa” (Camau.gov.vn2020) <<https://www.camau.gov.vn/wps/>

4. TỰ, M. (2016, December 16). *Hoàng Sa và âm mưu 70 năm trước*. TUOI

TRE ONLINE; tuoitre.vn. <https://tuoitre.vn/hoang-sa-va-am-muu-70-nam-truoc-1236865.htm>

5. Đoàn Lê Giang; Nguyễn Thị Phương Thủy, “Việt sử cương giám khảo lịch vượt sử 綱鑑考異 by Nguyễn Thông - An important document to affirm Vietnam’s island and maritime sovereignty”, Journal of Science Thanh Long University, 2021, B1(2):14-25

6.民政部关于国务院批准设立地级三沙市的公告 [“Bộ Nội vụ thông báo về việc Quốc vụ viện Phê duyệt thành lập thành phố Tam Sa cấp huyện”], 中国政府网 [Báo điện tử chính phủ Trung Quốc], 中国政府网, July 21, 2012, <https://perma.cc/3Q23-SQGA>

7. 三沙概况 [“Khái lược về Tam Sa”], 三沙市人民政府网 [Trang web ủy ban nhân dân thành phố Tam Sa], <https://perma.cc/Y229-DKBH>

8. Feleke B, ‘China Tests Bombers on South China Sea Island’ (CNN20 May 2018) <<https://www.cnn.com/2018/05/20/asia/south-china-sea-bombers-islands-intl/index.html>> accessed 10 November 2024

9. Newdick T, ‘China Deployed Bombers to One of Its South China Sea Islands for the First Time according to Photo’ (The War Zone12 August 2020) <<https://www.twz.com/35655/china-deployed-bombers-to-south-china-sea-island-for-the-first-time-according-to-image>> accessed 10 November 2024

10. ‘Woody Island | Asia Maritime Transparency Initiative’ (Asia Maritime Transparency Initiative8 July 2022) <<https://amti.csis.org/woody-island/>> accessed 11 November 2024

11. 王子谦 [Wang Ziqian] and 王晓斌 [Wang Xiaobin], 三沙市永兴综合码头一期交付使用 [“Bến tàu tích hợp Yongxing của thành phố Tam Sa đã hoàn thành giai đoạn đầu tiên để đưa vào sử dụng”], 中国新闻网 [China News Net], July 18, 2013, <https://perma.cc/TJ3UE8RW>

12. 陈欣 [Chen Xin], 三沙开通民航公务包机航班 学者：定期民用航线将成可能 [“Tam Sa mở các chuyến bay kinh doanh hàng không dân dụng chính thức, Học giả: Các tuyến bay dân dụng thường xuyên sẽ trở thành khả thi”], 新华网 [Xinhua Net], December 23, 2016, <https://perma.cc/8896-HQN7>

13. D.Ngọc. (2016, December 23). Yêu cầu Trung Quốc chấm dứt ngay bay dân sự tới đảo Phú Lâm. Nld.com.vn; <https://nld.com.vn/thoi-su-trong-nuoc/yeu-cau-trung-quoc-cham-dut-ngay-bay-dan-su-toi-dao-phu-lam-201611223193537338.htm>

14. 宋国强 [Song Guoqiang], 海南三沙市公用住房 7 月交付使用 总投资 1870 万 [“Nhà ở xã hội Tam Sa Hải Nam bán giá đưa vào sử dụng tháng 7, tổng vốn đầu tư 18.700.000 NDT”]

15. 三沙市长：永兴岛 1000 吨海水淡化工程已经完工 [“Thị trưởng Tam Sa: Dự án khử muối nước biển 1.000 tấn của Đảo Phú Lâm đã hoàn thành”], 新浪网 [Sina Net], March 15, 2016, <https://perma.cc/PB6X-HZQT>

16. News, V. (2016, October 4). Trung Quốc ngang ngược vận hành nhà máy lọc nước ở Phú Lâm. Báo Điện Tử VTC News; VTC News. <https://vtcnews.vn/trung-quoc-ngang-nguoc-van-hanh-nha-may-loc-nuoc-o-phu-lam->

ar279749.html

17. 宋国强 [Song Guoqiang], 海南永兴岛污水处理管网工程已投入使用 [“Dự án xử lý nước thải và đường ống dẫn nước đã được đưa vào sử dụng”], 中国经济网 [China Economy Net], July 11, 2013, <https://perma.cc/J4KZ-KSZC>

18. 谢文卿 [Xie Wenqing] and 高华 [Gao Hua], 西沙旅游航线开通六年累计航行逾 460 航次 [“Tuyến du lịch Tây Sa mở cửa trong sáu năm đã thực hiện được 460 chuyến đi”], 新浪网 [Sina Net], April 27, 2019, <https://perma.cc/Y8UZ-FAWW>

19. 夏冠男 [Xia Guannan], 三沙经济加快注册企业破百家 [“Nền kinh tế Tam Sa tăng tốc, số công ty đăng ký vượt mốc 100”], 三沙市人民政府网 [Sansha City People’s Government Net], January 15, 2016, <https://perma.cc/3BZL8NNF>

20. Như [19]

21. 廖飞菲 [Liao Feifei], 三沙局创新征管方式以网路代马路 [“Phương pháp quản lý và thu thuế sáng tạo của Cục thuế Tam Sa thay thế đường bộ bằng Internet”], 国家税务总局海南省税务局网 [Cơ quan thuế nhà nước, Mạng lưới quản lý thuế tỉnh Hải Nam], June 4, 2019, <https://perma.cc/2WGC-SE59>

22. 高鹏 [Gao Peng], 鼓励渔民常住岛礁! 每年住满 180 天三沙市政府给补贴 [“Khuyến khích ngư dân định cư lâu dài trên đảo và rạn san hô! Mỗi năm sống 180 ngày, chính quyền thành phố Tam Sa trợ cấp”], 凤凰网 [ifeng Net], November 23, 2015, <https://perma.cc/BV4E-GC4W>

23. 阮强 [Ruan Qiang] and 乔光伟 [Qiao Guangwei], 中国电信开通海南三沙市永暑礁、永兴岛 5G 基站 [“China Telecom mở trạm 5G tại Đá Chữ Thập, thành phố Hải Nam, Tam Sa và Đảo Phú Lâm”], 凤凰网 [ifeng Net], July 25, 2019, <https://perma.cc/H2MB-ZK4Y>

24. AFP, ‘China Builds School on Disputed Island’ (<https://www.bangkokpost.com/15> June 2014) <<https://www.bangkokpost.com/world/415459/china-builds-school-on-disputed-island>> accessed 11 November 2024

25. Isaac B. Kardon, “Maritime Rights and Interests,” Asia Maritime Transparency Initiative, July 16, 2015, <https://amti.csis.org/maritime-rights-and-interests/>

26. 中国三沙市综合执法队联合海警驱离一侵权外国渔船 [“Tàu thực thi pháp luật toàn diện của thành phố Tam Sa của Trung Quốc hợp tác với Cảnh sát biển xua đuổi tàu cá nước ngoài xâm phạm”], 新浪网 [Sina Net], December 18, 2015, <https://perma.cc/UL4Q-48KC>

27. 王洪山 [Wang Hongshan] and 曾政雄 [Ceng Zhengxiong], 中央军委批复同意组建三沙警备区 为师级单位 [“Quân ủy Trung ương phê chuẩn thành lập quân đồn trú tại Tam Sa, đơn vị cấp sư đoàn”], 中国网 [China Net], July 23, 2012, <https://perma.cc/XT74-6WWB>

28. 三沙军警联防指挥中心主任开工 [“Trung tâm chỉ huy phòng thủ chung hải quân, hải cảnh, dân quân biển Tam Sa bắt đầu xây dựng”], 凤凰网 [ifeng Net], July 26, 2015, <https://perma.cc/F4ZU-HXZF>

29. 侯坤 [Hou Kun], 信息化民兵哨所落户南海岛礁 [“Lập đồn dân quân tin học hoá trên đảo-rạn san hô ở Biển Đông”], 中国军网 [China Military

Net], June 30, 2015, <https://perma.cc/D7RB-LIJZ>

30. 游苏杭 [You Suhang], 肖杰：军民融合是三沙发展的必由之路 [“Quân dân dung hợp là con đường duy nhất để Tam Sa phát triển”], 新华网 [Xinhua Net], March 13, 2016, <https://perma.cc/FG8U-RAWT>

31. Zoe Haver, “Sansha City and Corporate Activity in the South China Sea,” Asia Maritime Transparency Initiative, September 22, 2020, <https://amti.csis.org/sansha-city-and-corporate-activity-in-the-south-china-sea/>

32. 赵叶苹 [Zhao Yeping], 三沙创新方法建强基层守护祖国南大门 [“Phương pháp sáng tạo của Tam Sa xây dựng lực lượng cơ sở bảo vệ của ngõ phía Nam của Tổ quốc”], 新华网 [Xinhua Net], December 22, 2016, <https://perma.cc/UR2R-CAXG>

33. 宋起来 [Song Qilai], 三沙市三沙群岛人民法院首次在永兴岛审理案件 [“Tòa án nhân dân thành phố Tam Sa, quần đảo Tam Sa xét xử vụ án đầu tiên trên đảo Woody”], 中国新闻网 [China News Net], June 4, 2015, <https://perma.cc/P979-4MBF>

34. Greg Poling, “Beijing’s South China Sea strategies: consolidation and provocation,” East Asia Forum, March 28, 2014, <https://www.eastasiaforum.org/2014/03/28/beijings-south-china-sea-strategies-consolidation-and-provocation/>

Tham khảo thêm: Andrew Chubb, “Chinese Popular Nationalism and PRC Policy in the South China Sea” (PhD diss., The University of Western Australia, 2016), p. 89; Michael B. Petersen, “The Chinese Maritime Gray Zone: Definitions, Dangers, and the Complications of Rights Protection Operations,” in China’s Maritime Gray Zone Operations, eds. Andrew S. Erickson and Ryan D. Martinson (Annapolis, MD: Naval Institute Press, 2019), p. 20.

KÊNH ĐỘC PHÙ NAM VÀ QUẢN CẢNG REAM: GONG KÊM TRUNG QUỐC SIẾT VÙNG PHÍA NAM VIỆT NAM

1. Matamis, J. (2024, May 9). *Impacts of Cambodia’s Funan Techo Canal and Implications for Mekong Cooperation* • Stimson Center. Stimson Center. <https://www.stimson.org/2024/impacts-of-cambodias-funan-techo-canal-and-implications-for-mekong-cooperation>

2. Seoung Nimol. (2024, April 10). *Hun Sen Denies Funan Techo Canal Will Facilitate Chinese Military Access Near Vietnam Border* | CamboIA News. Cambodianews.com. <https://cambodianews.com/hun-sen-denies-funan-techo-canal-will-facilitate-chinese-military-access-near-vietnam-border>

3. *Why Is China Investing In a \$1.7 Billion Canal in Cambodia?* (2024). Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/blog/why-china-investing-17-billion-canal-cambodia/>; Rim, S. (2024, March 11). *BRI’s Funan Techo Canal could steer Cambodia away from Vietnam and towards China*. ThinkChina - Big Reads, Opinion & Columns on China; Think China., <https://www.thinkchina.sg/politics/>

4. *bris-funan-techo-canal-could-steer-cambodia-away-vietnam-and-towards-china*

5. Vietnam Briefing. (2024, April 9). *Why Cambodia’s Funan Techo Canal Project is Worrying Vietnam*. Vietnam Briefing News. <https://www.vietnam-briefing.com/news/why-cambodias-funan-techo-canal-project-is-worrying-vietnam.html>

6. Writer, S. (2024, March 11). *Cambodia to divert Mekong trade via China-built canal, vexing Vietnam*. Nikkei Asia. <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Asia-Insight/Cambodia-to-divert-Mekong-trade-via-China-built-canal-vexing-Vietnam>

7. PM: Funan Techo Canal Project symbolizes nationalism; groundbreaking ceremony to be held on Hun Sen’s birthday - Khmer Times. (2024, July). Khmer Times - Insight into Cambodia. <https://www.khmertimeskh.com/501515840/pm-funan-techo-canal-project-symbolizes-nationalism-groundbreaking-ceremony-to-be-held-on-hun-sens-birthday>

8. *Techo Funan Canal Project to be Developed under BOT Contract*. (2023, December 27). Cambodian People’s Party-វិទ្យាស័ព្ទព័ត៌មាន. <https://www.cpp.org.kh/en/details/364534>

9. *Build-Operate-Transfer (BOT)*. (2022). Asia Society. <https://asiasociety.org/policy-institute/navigating-belt-road-initiative-toolkit/glossary/infrastructure-development/build-operate-transfer-bot>

10. Matamis, J. (2024, May 9). *Impacts of Cambodia’s Funan Techo Canal and Implications for Mekong Cooperation* • Stimson Center. Stimson Center. <https://www.stimson.org/2024/impacts-of-cambodias-funan-techo-canal-and-implications-for-mekong-cooperation>

11. Nandithachandraprakash. (2024, July 15). *Cambodia’s Funan Techo Canal project: A catalog of worries (analysis)*. Mongabay Environmental News. https://news.mongabay.com/2024/07/cambodias-funan-techo-canal-project-a-catalog-of-worries-analysis

12. *China’s warships gift and funding naval base in Cambodia: Could it put regional dynamics in choppy waters?* (2024). CNA. <https://www.channelnewsasia.com/east-asia/china-cambodia-ream-naval-base-warships-regional-intent-tensions-4627051>

13. *First Among Piers: Chinese Ships Settle in at Cambodia’s Ream* | Asia Maritime Transparency Initiative. (2024, April 18). Asia Maritime Transparency Initiative. <https://amti.csis.org/first-among-piers-chinese-ships-settle-in-at-cambodias-ream>

14. CHEANG, S., & RISING, D. (2024, September 4). *Cambodia says China gifting 2 warships as it finishes work expanding strategically important port*. AP News. <https://apnews.com/article/china-cambodia-ream-warships-navy-port-e21dbae6bd1b9943f7bec8bba-a040da9>

15. *China commissions fourth ASW-capable Type 056 corvette - IHS Jane’s 360*. (2015). Archive.org. <https://web.archive.org/web/20150515013252/http://www.janes.com/article/51341/china-commissions-fourth-asw-capable-type-056-corvette>

16. IPDForum. (2023, October 12). *Cảng biển lưỡng dụng đưa Trung Quốc đến gần với các tuyến đường vận chuyển quan trọng*. Indo-Pacific Defense Forum. <https://ipdefenseforum.com/vi/2023/10/cang-bien-luong-dung-dua-trung-quoc-den-gan-voi-cac-tuyen-duong-van-chuyen-quan-trong>

17. Ung, S. (2024, July 31). *Khmer Krom People Do Not Have Freedom Under Vietnamese Rule*. Khmer Post USA. <https://khmerpostusa.com/khmer-krom-people-do-not-have-freedom-under-vietnamese-rule>

18. VnExpress. (2024, February 29). *Việt Nam phản đối tàu hải cảnh Trung Quốc hoạt động gần bãi Tư Chính*. Vnexpress.net; Báo VnExpress. <https://vnexpress.net/viet-nam-phan-doi-tau-hai-can-h-trung-quoc-hoat-dong-gan-bai-tu-chinh-4716748.html>

NỀN VĂN MINH ĐƯỜNG SẮT CAO TỐC

1. ‘Đường Sắt Tốc độ Cao và Khất Vọng Vươn Xa Trong Kỷ Nguyên Mới - Vietnam.vn’ (*Vietnam.vn - Nền tảng quảng bá về Việt Nam*21 November 2024) <<https://www.vietnam.vn/duong-sat-toc-do-cao-va-khat-vong-vuon-xa-trong-ky-nguyen-moi/>> accessed 4 December 2024

2. ‘Đầu Tư Đường Sắt Tốc độ Cao Bắc - Nam Tạo Động Lực Phát Triển Đất Nước’ (*Báo Công Thương điện tử, kinh tế, chính trị, xã hội*13 November 2024) <<https://congthuong.vn/dao-tu-duong-sat-toc-do-cao-bac-nam-tao-dong-luc-phat-trien-dat-nuoc-trong-ky-nguyen-moi-358450.html>> accessed 4 December 2024

3. Các bài phát biểu của Fukuzawa Yukichi được tập hợp và in lại trong sách “Khuyến học” năm 1880. Đoạn trên được người viết dịch từ nguyên bản tiếng Nhật của bản online, nhà xuất bản Aozora. 福沢諭吉, 『学問のすゝめ』Fukuzawa Yukichi, “Khuyến học”, (Aozora.gr.jp, 2014) <https://www.aozora.gr.jp/cards/000296/files/47061_29420.html> accessed 12 December 2024

4. Như [3].

5. Fukuzawa Yukichi, An Outline of a Theory of Civilization, tr. David A. Dilworth and G.Cameron Hurst (Tokyo, 1973), p. 192

6. ‘Đường Sắt Cao Tốc Bắc-Nam Có Tạo Bẫy Ng?’ (BBC News Tiếng Việt21 November 2024) <<https://www.bbc.com/vietnamese/articles/c0en5wejrggo>> accessed 12 December 2024

XÃ HỘI DÂN SỰ VÀ PHÁT TRIỂN QUỐC GIA - KỲ I: VỐN XÃ HỘI

1. Nguyễn DũngTTXVN. (2024, November 2). Quán triệt, triển khai nội dung chỉ đạo của Tổng Bí thư Tô Lâm về kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình... Baotintuc.vn; baotintuc.vn. <https://baotintuc.vn/thoi-su/dao-triet-trien-khai-noi-dung-chi-dao-cua-tong-bi-thu-to-lam-ve-ky-nguyen-moi-ky-nguyen-vuon-minh-cua-dan-toc-20241102163816928.htm>

2. TTXVN/Báo Tin tức. (2024, October 31). Nội dung chuyển đề của Tổng Bí thư Tô Lâm về kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc.

Baotintuc.vn; baotintuc.vn. <https://baotintuc.vn/viet-nam-ky-nguyen-moi/noi-dung-chuyen-de-cua-tong-bi-thu-to-lam-ve-ky-nguyen-moi-ky-nguyen-vuon-minh-cua-dan-toc-20241031193920744.htm>

3. Putnam, R. (1995). Bowling Alone. In Journal of Democracy (pp. 65–78). <https://www.tesd.net/cms/lib/PA01001259/Centricity/Domain/1114/BowlingAlone.pdf>

XÃ HỘI DÂN SỰ VÀ PHÁT TRIỂN QUỐC GIA - KỲ 2: HỖ TRỢ HAY ĐỐI TRỌNG VỚI CHÍNH QUYỀN?

1. Foley, M.W., & Edwards, B. (1996). The Paradox of Civil Society. Journal of Democracy 7(3), 38-52. <https://dx.doi.org/10.1353/jod.1996.0048>.

GIẢI OAN CHO “NHÓM LỢI ÍCH”

1. Quang, P. (2024, October 21). *Phát biểu của Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm*. <https://www.qdnd.vn; Báo Quân đội nhân dân. Khmer Post USA. https://www.qdnd.vn/chinh-tri/tin-tuc/phat-bieu-cua-tong-bi-thu-chu-tich-nuoc-to-lam-tai-phien-khai-mac-ky-hop-thu-tam-quoc-hoi-khoa-xv-799643>

2. “Tuyệt đối không để lợi ích nhóm trong thiết kế văn bản quy phạm pháp luật”. Moj.gov.vn. <https://www.moj.gov.vn/qt/tintuc/Pages/hoat-dong-cua-lanh-dao-bo.aspx?ItemID=6655>

3. Patterson, T. (2016). *We the People: An Introduction to American Government*. McGraw-Hill Education.

CÁC NHÓM LỢI ÍCH HOẠT ĐỘNG NHƯ THẾ NÀO?

1. Patterson, T. (2016). *We the People: An Introduction to American Government*. McGraw-Hill Education.

2. Theodore J. Lowi, *The End of Liberalism: The Second Republic of the United States* (New York: Norton, 1979)

3. *Federalist 10*. (2024). Bill of Rights Institute. <https://billofrightsinstitute.org/primary-sources/federalist-no-10>

NHÓM LỢI ÍCH TRONG CÁC CHẾ ĐỘ ĐỘC TÀI VẬN HÀNH RA SAO

1. Hoa, L. V. (2024, November 26). *Giải oan cho “nhóm lợi ích”*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/11/giai-oan-cho-nhom-loi-ich>

2. Hoa, L. V. (2024, November 28). *Các nhóm lợi ích hoạt động như thế nào?* Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2024/11/cac-nhom-loi-ich-hoat-dong-nhu-the-nao>

3. THIÊN ĐIỀU. (2019, January 9). Ông Hữu Thịnh: Nhà nước vận nuôi anh em chúng ta TUOI TRE ONLINE; tuoitre.vn. <https://tuoitre.vn/ong-huu-thinh-nha-nuoc-van-nuoi-anh-em-chung-ta-20190109122848202.htm>

4. Nam, A. (2020, September 12). *100 năm máu đổ cho quyền sở hữu đất đai | Luật Khoa tạp chí*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2020/09/100-nam-mau-do-cho-quyen-so-huu-dat-dai>

5. Võ Văn Quân. (2019, January 15). *Vỗ Văn Quân: Nhà nước vận nuôi anh em chúng ta | Luật Khoa tạp chí*. Luật Khoa Tạp Chí. <https://www.luatkhoa.com/2019/01/nuoc-nao-cung-co-cuong-che-tai-sao-o-ta-lai-la-van-de>

6. CORBET, S. (2024, January 27).

French farmers vow to continue protesting despite the government's offer of concessions.
AP News. <https://apnews.com/article/france-farmer-protests-highways-blocked-ed52f3dfac89ec7b20025f74cfea6d33portal?1dmy&page=trangchitiet&urle=wcm%3Apath%3A/camaulibrary/camaufsite/gioithieu/chuyende/biendaoquehuong/tulieuvanban/sdfgaetwe%3Aaccessed%3A11%2F11%2F2024>

SÀI GÒN - 1974: MÙA GIÁNG SINH CUỐI CÙNG CỦA THỜI VIỆT NAM CỘNG HÒA

1. Priest tells of Christmas in Vietnam. (1975, December 24). Daily Facts. <https://www.newspapers.com/image/15123829/?terms=Christmas%20in%20Vietnam&match=1>
2. Saigon Has Holiday Glow Though War Intensifies. (1974, December 24). The New York Times. <https://www.nytimes.com/1974/12/24/archives/saigon-has-holiday-glow-though-war-intensifies-special-to-the-new.html>
3. Communist hold U.S. "victory" sites. (1974, August 6). UPI. <https://www.newspapers.com/image/492825799/?match=1>
4. Xem [2].
5. Thieu government capitalizes on Buddhist bickering. (1974, June 19). AP. <https://www.newspapers.com/image/207330125/?match=1&terms=Vietnam%2C%20Hoa%20Hao>
7. Bubbling pot of Vietnam trouble. (1974, Sep 19). Washington Star News. <https://www.newspapers.com/image/123446443/?match=1>
8. Publishers threatens to burn self. (1974, Sept 16). Washington Post. <https://www.newspapers.com/image/324625924>
9. Xem [15].
10. Catholic protest Thieu regime. (1974, Oct 15). London Economist News Service. <https://www.newspapers.com/image/139306048/?match=1&terms=vietnam%2C%20protest%2C%20catholic>
11. Oct 30, 1974, page 2 - The Baltimore Sun at Newspapers.com - Newspapers.com. (2024). Newspapers.com. <https://www.newspapers.com/image/369959408/?match=1&terms=vietnam%2C%20catholic>
12. Saigon city under siege. (1974, Nov 1). UPI. <https://www.newspapers.com/image/609306409/?match=1&terms=vietnam%2C%20catholic>
13. Militant monks putting squeeze on Thieu. (1974, Nov 1). WP. <https://www.newspapers.com/image/508234931/?match=1>
14. Vietnam catholics plan big antigovernment rally. (1974, Nov 27). Times Post Service. <https://www.newspapers.com/image/798101899/?match=1&terms=vietnam%2C%20catholic>
15. Catholic protest against Thieu fizzles in Saigon. (1974, Nov 29). UPI. <https://www.newspapers.com/image/186347267/?match=1>
16. Xem [20].
17. Xem [20].
18. Xem [11].
19. Xem [2].

THEO DÕI

Luật Khoa Tạp chí để cập nhật các bài viết hữu ích về Nhân quyền, Dân chủ, Pháp quyền.

Website luatkhoa.com
Facebook www.fb.com/luatkhoa.org
Instagram www.instagram.com/luatkhoatapchi
Youtube bit.ly/LK-Youtube
Store store.luatkhoa.com
Spotify spoti.fi/3vcQp5x
Tiktok www.tiktok.com/@luatkhoatapchi
Telegram t.me/s/luatkhoatc

Số tháng Mười Hai, 2024

LUẬT KHOA

tạp chí

1520 E. Covell Suite B5 - 426, Davis, CA 95616

Văn phòng chính: Đà Bắc, Đà Loan

Tổng biên tập: Trịnh Hữu Long

Ban biên tập: Trần Quỳnh Vi, Phạm Đoan Trang

Mọi thắc mắc, góp ý xin gửi về: docgia@mail.luatkhoa.com